

CSR

ที่มากกว่า

CSR

การใช้ชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงภัยอันตราย ทั้งความรุนแรงในพื้นที่ ความยากลำบากในถิ่นทุรกันดาร และความไม่พร้อมนานัปการ คือ สภาพชีวิตที่แวดล้อมในบรรยากาศการทำงานของครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รุ่นที่ 8 และรุ่นที่ 9 ซึ่งไม่แตกต่างจากครูเจ้าฟ้าฯ รุ่นก่อนๆ ประสบพบเจอ และเช่นเดียวกันที่ครูเจ้าฟ้าฯ รุ่นใหม่ยังคงมุ่งมั่นทำงานด้วยหัวใจที่หวังดีต่อลูกศิษย์ และชุมชนอย่างเต็มเปี่ยมเช่นรุ่นพี่ๆ ที่ผ่านมา

ทุก ๆ ปี ธนาครไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ได้จัดวาระของการพบปะกันของครูเจ้าฟ้าฯ ทุกรุ่น เพื่อเติมเต็มกำลังใจและสานต่อแรงบันดาลใจแก่ครูเจ้าฟ้าฯ โดยปี พ.ศ. 2559 ได้ถูกวางแผนไป 1 ปี เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในบรรยากาศของการไว้อาลัยถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญของชาวไทยทุกคน ในปีนี้ครูเจ้าฟ้าฯ ทุกรุ่นได้มีโอกาสพบปะกันอีกครั้ง เพื่อบอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ของตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ต่างพื้นที่ เติมเต็มทั้งความรู้ ทักษะ และแรงบันดาลใจจากการศึกษาดูงานในโครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเก็บเกี่ยวความรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่ไปปรับประยุกต์ใช้ในการทำงาน เพราะพื้นฐานที่มาของปณิธานในการทำงานของครูเจ้าฟ้าฯ ทุกท่านล้วนก่อเกิดจากแรงบันดาลใจที่ได้เห็นการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และพระบรมศาสนวงศ์ที่ทรงอุทิศพระวรกายทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนชาวไทยในถิ่นทุรกันดารมาต่อเนื่องยาวนาน

หนังสือ “ครูที่มากกว่าครู” ถอดบทเรียนชีวิตครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รุ่นที่ 8 และรุ่นที่ 9 นำเสนอเรื่องราวชีวิต ทั้งการต่อสู้ตั้งแต่วัยเยาว์ของครูบางท่านที่ต้องฝ่าฟันเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาของตนเอง จนกลายมาเป็นพลังใจที่จะสานต่อโอกาสทางการศึกษาให้แก่ลูกศิษย์ในปัจจุบัน ให้สามารถอ่านออกเขียนได้ มีที่อยู่ที่ยืนในสังคมไทย และสามารถต่อยอดสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือการสร้างโอกาสทางอาชีพให้ลูกศิษย์และชุมชน โดยคลี่คลายอุปสรรคที่ขัดขวางให้กลายเป็นทางสะดวกในการทำมาหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวด้วยความสุจริต รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวบ้านทุกเพศทุกวัย ดูแลทั้งเรื่องสุขภาพตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงตลอดชีวิต พัฒนาระบบสาธารณสุขภาคในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ฯลฯ

บทเรียนการทำงานของครูเจ้าฟ้าฯ แม้จะสะท้อนความขาดแคลนของพื้นที่ถิ่นทุรกันดารที่น้อยคนนักจะรู้ว่า ยังมีพื้นที่เช่นนี้อยู่ในประเทศไทย และบอกเล่าถึงสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ แต่สอดแทรกความงามของความเสียสละปฏิบัติหน้าที่เต็มที่ไม่ย่อท้อ เรื่องราวของครูเจ้าฟ้าฯ ทุกท่านจึงเป็นเรื่องราวที่มีคุณค่า ที่ผู้อ่านจะได้เรียนรู้และซึมซับ นำประสบการณ์ชีวิตเหล่านี้เป็นแรงขับ แรงผลัก และแรงใจให้ผู้อ่านกลับไปสร้างสรรค์สิ่งดีๆ แก่สังคม ภายใต้บทบาทหน้าที่ของตนอย่างมีเป้าหมายและเต็มเปี่ยมไปด้วยพลังแห่งความปรารถนาดีต่อประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราทุกคน

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

ครูที่มากกว่าครู

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์เสด็จสวรรคต โครงการพระเมตตาสมเด็จพระเจ้าย่านึกในพระมหากรุณาธิคุณ และตระหนักถึงพระกรณียกิจที่พระองค์ทรงทำมาโดยตลอด จึงได้ริเริ่มจัดทำโครงการครูดีเด่น “รางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์” ขึ้นในปี พ.ศ. 2552 เพื่อเชิดชูเกียรติ เป็นขวัญกำลังใจให้แก่ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม และเป็นการเผยแพร่ผลงานคุณงามความดีให้เป็นแบบอย่างการทำความดีให้ปรากฏแก่ครู นักเรียน และประชาชนทั่วไป

คณะทำงานได้แสวงหาผู้ร่วมงาน ผู้สนับสนุน รวมทั้งทำหน้าที่เยี่ยมเยียนสำรวจให้กำลังใจถึงพื้นที่ของครู โดยมีหน่วยงานต้นสังกัดที่เมื่อรับทราบเจตนารมณ์ก็ยินดีร่วมสนับสนุนคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีหน่วยงานคือ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ที่มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจำนวน 196 แห่งในพื้นที่ทุรกันดารทั่วประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและเสี่ยงภัยจำนวนหนึ่ง และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) แต่คณะทำงานก็คิดกันหนักว่า ทำอย่างไรให้แรงสนับสนุนเหล่านี้มีความยั่งยืน เป็นประโยชน์จริงๆ โดยไม่ทำให้ครูเสียหายคือ ไม่ทำให้ครูเกิดกิเลสมากกว่าความเสียสละ ความตั้งใจ และความมั่นคงในพระปณิธานของพระองค์

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกที่เป็นเกณฑ์พื้นฐานคือ เป็นครูที่ทำงานในพื้นที่ทุรกันดารและเสี่ยงภัย ช่วยประสานต่อต้านในโครงการพระราชดำริ และมีความต่อเนื่องในการทำงานโครงการ มีผลงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษา การพัฒนาคน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาดูแลนโยบายต่าง ๆ ตามแนวทางพระราชดำริ เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรม ความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ จิตอาสา โดยหน่วยงานต้นสังกัดทั้ง 3 แห่ง จะทำการคัดเลือกครูหน่วยงานละประมาณ 10 คน รอบแรกเป็นการคัดเลือกตามเกณฑ์ จากนั้นจึงมีการตั้งคณะกรรมการไปดูงานในพื้นที่ของครูแต่ละคน แล้วจึงนำเสนอข้อมูลให้คณะกรรมการใหญ่พิจารณาคัดเลือกกว่าใครมีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุด

จากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ในปี พ.ศ. 2552 จนมาถึงวันนี้ 9 ปีของการค้นหา **“ครูเจ้าฟ้าฯ”** ความงดงามของโครงการนี้คือ การที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนการทำงาน บริษัทเอกชนหลายแห่งเข้ามาสนับสนุน เพราะซาบซึ้งในพระกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าฟ้าทั้งสองพระองค์ การทำงานที่ผ่านมาจึงเป็นเรื่องของการช่วยโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน หรือไม่ต้องการโฆษณาสินค้า เริ่มจากปีแรกธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เข้ามาสนับสนุนเรื่องเงินรางวัล กองทุนเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และกรมธรรม์ประกันสุขภาพ หลังจากนั้นจึงเริ่มมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนมากขึ้น

และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ก็เข้ามา **“ต่อยอด”** ด้วยการ **“หนุนเสริม”** ความรู้ให้กับครูเจ้าฟ้าฯ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และพาไปเรียนรู้ดูงานที่โรงเรียน ลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ครูเจ้าฟ้าฯ ทุกคนเห็น **“ทางออก”** ของกระบวนการเรียนการสอนที่ครูเจ้าฟ้าฯ หลายคนกำลังติด **“กับดัก”** ตัวเอง จนสามารถนำ **“ความรู้”** ที่ได้รับไปพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปได้ในที่สุด

โดยล่าสุดปี พ.ศ. 2560 ได้พาคณะครูเจ้าฟ้าฯ ทั้ง 9 รุ่นไปเรียนรู้ที่โครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งนอกจากจะให้ครูเจ้าฟ้าฯ ทุกคนได้แลกเปลี่ยน “เทคนิค” และ “กระบวนการเรียนการสอน” ระหว่างกันแล้ว การลงพื้นที่ครั้งนี้ยังให้คณะครูได้เรียนรู้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และเจ้าฟ้าทุกพระองค์แล้ว ยังช่วย “เสริมพลังใจ” ให้ครูเจ้าฟ้าทุกท่านสานต่อเจตนารมณ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ นำความรู้ที่ได้รับการ “เติมเต็ม” จากหลายหน่วยงานกลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองตามพระปณิธานของทั้งสองพระองค์

โครงการครูดีเด่น “รางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์”

สารบัญ

คำนำ	2
ครูที่มากกว่าครู	4
ขอฝันใฝ่ในฝันอันสูงสุด	11
การศึกษา...โอกาสของชีวิต	23
คือผู้สืบสานปณิธาน	35
ครูผู้สร้างคุณภาพชีวิต	45
ครูหมอของเด็กชนเผ่า	57
ครูนักพัฒนาคุณภาพชีวิต	69
ครูผู้สร้างทางชีวิตให้ศิษย์	85
ครูผู้สร้างความรู้คู่คุณธรรม	99
จากต้นแบบสู่วิถีความเป็นครู	111
ความมุ่งมั่นที่มั่นคง	125
ครูผู้สร้างอาชีพ	137
ครูผู้สร้างการศึกษาเพื่อชีวิต	149
เป็นครูด้วยหัวใจ	159
ครูเกษตรเพื่อทุกชีวิต	171
หน้าที่ที่ภาคภูมิใจได้ร่วมพระบารมี	181
ครูผู้ไม่ปล่อยผ่าน “โอกาส” เพื่อลูกศิษย์	191
ครูผู้สร้างและส่งต่อโอกาส	203
ครูผู้สร้างชีวิต	217

คำว่า “ครู” ไม่ใช่การสอนในหน้าที่เฉยๆ
เราไม่ได้เป็นครูแค่ 8 โมงเช้า ถึง 4 โมงเย็น
เราต้องเป็นครูไปตลอดชีวิต

ครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

รุ่นที่ 8

นักเรียน 1 คนทำหนังสือนิทานเด็กดอยตามแนว
กพด.5 คนละเล่ม บอกเล่าเรื่องราวการดำเนินชีวิต
และกิจกรรมในโรงเรียน ทั้งแต่งเรื่องและวาดภาพ
ประกอบเอง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้
ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย กระบวนการ
เรียนรู้เช่นนี้ ช่วยแก้ปัญหาการไม่สนใจเรียนของ
เด็กบางคนได้เป็นอย่างดี เพราะการได้เห็นเพื่อนๆ
วาดภาพสวยๆ ทำให้เด็กอยากทำบ้าง จึงลงมือทำ
ด้วยตนเอง ส่วนครูทำหน้าที่สนับสนุนโดยตรวจทาน
การสะกดคำ การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง บอกเทคนิค
การวาดภาพ เมื่อทำเสร็จแล้วก็ผลิตเปลี่ยนกันมาเล่า
ให้เพื่อนฟังหน้าชั้นเรียน เป็นการฝึกพูด ฝึกนำเสนอ
และพัฒนาความกล้าแสดงออก

ขอฝันใฝ่ ในฝันอันสูงสุด

ผกา ระนะคำ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”
บ้านห้วยตองหลวง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ความฝันในวัยเด็กคือ อยากเป็นครู เพราะมีครูสอนวิชาภาษาอังกฤษเป็นแรงบันดาลใจ แต่ติดที่ครอบครัวยากจน เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดว่า ชีวิตการเรียนคงสิ้นสุดที่ตรงนั้นแล้ว แต่ด้วยความรักของพ่อที่สละสละ เห็นลูกสาวอยากเรียนหนังสือ จึงส่งเรียนต่อระดับ ปวส. เอกการบัญชีที่โรงเรียนเทคโนโลยีหมู่บ้านครู จังหวัดลำพูน ระหว่างเรียนอยู่ ครูผกา ระบุคำ แห่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยตองหลวง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ต้องทำงานพิเศษในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ที่มูลนิธิศุภนิมิตจังหวัดลำพูน รับผิดชอบสอนพิเศษให้แก่เด็กๆ ในโครงการ แม้เป็นงานที่สร้างรายได้ไม่มาก เพียงครั้งละ 100-150 บาท แต่สร้างความปลื้มปิติใจให้ครูผกาเป็นอย่างมากที่ได้เป็นครูอย่างที่ไม่ฝัน

หมู่บ้านห่วงไกลที่ต้องการครู

หลังเรียนจบ ครูผกายังอยากจะเรียนต่อ แต่รู้ว่าฐานะทางบ้านไม่เอื้ออำนวย จึงหางานทำไปพร้อมๆ กับสมัครสอบที่ กศน.จังหวัดเชียงใหม่ แม้จบเอกบัญชีมาก็ตาม แต่ด้วยเงื่อนไขการรับสมัครที่ไม่ได้จำกัดสาขา ครูผกา สอบได้ลำดับที่ 298 จากบัญชีรายชื่อที่ขึ้นทะเบียนไว้ 300 คน มีการขึ้นบัญชีไว้ 2 ปี ซึ่งไม่รู้ว่าจะโอกาสจะมาถึงเมื่อไร ครูผกาจึงทำงานในแผนกส่งเอกสารในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูนไปก่อน โชคดีที่ระยะเวลาในการรอค้นเพียง 6 เดือน ครูก็ถูกเรียกตัวจาก กศน.จังหวัดเชียงใหม่ให้ไปทำงาน เริ่มจากการอบรม 15 วันที่สำนักงาน กศน.จังหวัด แล้วจึงมีโอกาสได้เลือกพื้นที่ทำงาน คนส่วนใหญ่เลือกพื้นที่ใกล้เมืองที่สุดเท่าที่จะเลือกได้ แต่ครูผกาดังใจเลือก

พื้นที่ที่อยู่ไกลมากที่สุดเท่าที่จะไกลได้ เพราะอยากพัฒนาเด็กในพื้นที่ห่างไกล เมื่อเห็นชื่ออำเภออมก๋อย ก็รู้สึกว้าวชื่อแปลกดี ทั้งยังเป็นอำเภอที่อยู่ไกลที่สุด

ตอนตัดสินใจเลือกที่นี่ พ่อแม่ก็เป็นห่วงว่า เป็นผู้หญิงคนเดียวจะอยู่อย่างไร แต่ก็ไม่คัดค้าน เมื่อเห็นว่าเป็นความฝันของลูก พ่อถึงกับออกปากว่า ถ้าอยากเรียนหนังสือไม่ต้องไปก็ได้ พ่อจะหาเงินส่งให้เรียนเอง แต่เราอยากช่วยเหลือตัวเองบ้าง จึงตัดสินใจไปทำงานโดยตั้งความหวังไว้ว่า ทำงานมีเงินเดือนแล้วค่อยเรียนต่อ แต่เอาเข้าจริงเงินเดือน 4,000 กว่าบาท หลังจากส่งให้พ่อแม่ และใช้จ่ายส่วนตัวแล้วแทบไม่เหลือ จึงไม่ได้เรียนต่ออย่างที่ตั้งใจ

ศศช.บ้านห้วยตองหลวง ตั้งอยู่ในชุมชนของชาวกะเหรี่ยงสกอยอยู่ห่างจากอำเภออมก๋อย 35 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 2 ชั่วโมง ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ข้าว และทำนา ปัจจุบันมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น มะเขือเทศ และพริก ในหมู่บ้านมีสมาชิกเพียง 32 ครอบครัว ปี พ.ศ. 2543 ที่ครูผกาเริ่มมาสอน ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ และยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา

ถอดใจหรือไปต่อ

การเดินทางสู่ ศศช.บ้านห้วยตองหลวงของครูผกาในครั้งแรก ช่วงก่อนจะถึงหมู่บ้านต้องเดินเท้าผ่านทุ่งนา ในขณะที่บนหลังต้องแบกอุปกรณ์การเรียนการสอน เสื้อผ้าของใช้ส่วนตัว และอาหารไปด้วย เป็นการทดสอบความอดทนของคนที่จะมาเป็นครูที่นี่ แต่เมื่อถึงหมู่บ้าน ชาวบ้านให้การต้อนรับอย่างดี หาข้าวหาน้ำให้กิน กลายเป็นความประทับใจแรกที่เกิดขึ้นในความรู้สึกของครู ช่วงแรกครูผกาต้องปรับตัวอย่างหนัก แถมยังแพ้แมลงอีก ซึ่งใจอยู่นานว่าไปต่อหรือถอดใจ แต่เมื่อถึงวันหยุดแรกของเดือนมาถึง วันที่จะกลับบ้าน ลูกศิษย์ตัวน้อยถามว่า “ครูจะกลับมาไหม” สายตาที่รอคำตอบอย่างคาดหวัง ทำให้ครูผกาเห็นว่า เด็ก ๆ ต้องการครู และรอคอยให้ครูกลับมาสอนเขา ทำให้ครูผกาตัดสินใจได้ทันที พร้อมเอ่ยปากสัญญากับลูกศิษย์ว่า ครูจะกลับมา

วันที่ครูผกานัดหมายว่าจะกลับเข้ามามีเด็กๆ ไปรอรับครู ณ จุดนัดพบ ช่วยครูขนของที่จำเป็น เข้าหมู่บ้านอย่างแข็งขัน และเป็นเช่นนี้ทุกครั้งหลังหมดวันพักของครู ที่จะมีเด็กๆ มารอรับที่จุดเดิม ทำให้ครูผกากลายเป็นคนตรงต่อเวลา และรับผิดชอบนัดลูกศิษย์วันไหนเวลาใดก็ต้องมาตามนัด เพราะเด็กๆ จะมารอรับครูที่รักของพวกเขา

“เราจะบอกเด็กไว้เลยว่า รอครูถึงเวลานี้แหละ ถ้าเลยเวลาแล้วครูยังไม่มาให้กลับบ้าน เพราะบางครั้งก็ติดงานด่วนกลับเข้ามาไม่ได้จริง หรือบางครั้งฝนตก รถไม่สามารถเข้ามาส่งได้ ก็ต้องกำหนดเวลารอให้แน่ชัด เพื่อที่เด็กๆ จะได้ไม่เสี่ยงรอครูจนค่ำมืด”

สอนภาษาไทยในชุมชนพื้นที่สูง

เมื่อฝันเป็นจริง ได้เป็นครูสมใจ ความฝันใหม่ในชีวิตก็เข้ามา นั่นคือ อยากให้ลูกศิษย์ฟัง พูด อ่าน เขียน สื่อสารภาษาไทยได้ มีวิชาชีพติดตัว ครูผกาจึงเน้นสอนวิชาภาษาไทยเป็นหลัก เพราะเห็นว่าจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวัน โชคดีที่ได้เข้าร่วมอบรมการสอนภาษาไทยแบบแจกลูกสะกดคำ ซึ่งวิทยากรถ่ายทอดความรู้ เทคนิคต่างๆ ให้ จึงนำมาประยุกต์ใช้ได้

“การแจกลูกสะกดคำเขาใช้สอนเด็กพื้นราบ แต่เด็กเราอยู่บนพื้นที่สูง ก็ต้องนำมาปรับใหม่ แรกๆ เด็กจะอ่านซ้ำนิดหนึ่ง เราก็ต้องใจเย็นที่สุด สิ่งสำคัญของการสอนแบบนี้คือ การเน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน เพื่อให้เขาได้ทบทวนและใช้ภาษาไทยตลอด แล้วเขาก็จะพูดภาษาไทยได้”

การแจกลูกสะกดคำ เป็นกระบวนการนำเสียงพยัญชนะต้น สระวรรณยุกต์ และเสียงตัวสะกดมาผสมเสียงกัน ทำให้สามารถออกเสียงคำต่างๆ ที่มีความหมายในภาษาไทย การแจกลูกจะเริ่มจากการจำและออกเสียงพยัญชนะและสระให้ได้ก่อน จากนั้นจะเริ่มแจกลูกในมาตราสะกด เช่น แม่ ก กา กง กน กม เกย เกอว กก กต และกบ ใช้การสะกดคำไปทีละคำตามลำดับของสระ ตามด้วยอ่านโดยไม่สะกดคำ เรียกว่า แจกลูกสะกดคำในขณะเดียวกัน ก็จะมีการเทียบเสียง คือ เมื่ออ่านคำได้แล้วให้นำรูปคำมาแจกลูก โดยการเปลี่ยนพยัญชนะต้นหรือพยัญชนะท้าย เช่น กา ตา นา มา หรือ คาง คาน คาย คาว

ระยะเวลา 6 ปี ที่ครูผกาทำงานอย่างทุ่มเทอยู่ในพื้นที่เดิม โดยไม่ขอย้ายไปไหน จนเมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาตรวจการดำเนินงานของ ศสช. พระองค์ได้ทรงดูประวัติของครู แล้วถามครูว่า อยากเรียนต่อไหม ครูตอบว่า อยากเพคะ คำถามนี้นำมาซึ่งการเติมเต็มความฝันทางการศึกษาของครูผกาให้สมบูรณ์ เพราะหลังจากนั้นไม่นาน ในปีถัดมาทางกรมวังส่งเรื่องมายังสำนักงาน กศน.จังหวัด ทำให้ครูได้เป็นนักเรียนทุนในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เรียนต่อปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในที่สุด

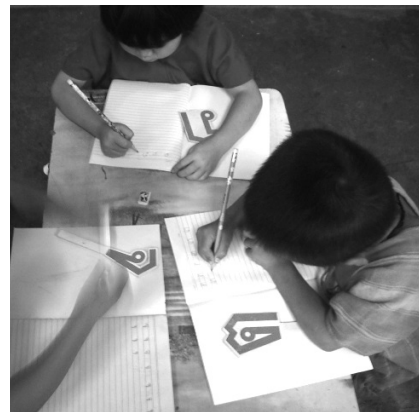
ครูผกาสอนภาษาไทยโดยใช้วิธีการดังกล่าว
พร้อม ๆ กับการสอนแบบพี่สอนน้องเข้ามาช่วย
สอนเด็กนักเรียน 68 คน นอกจากเด็กนักเรียน
แล้ว ครูยังใช้วิธีดังกล่าวสอนนักเรียนผู้ไม่รู้หนังสือ
ซึ่งเป็นผู้ใหญ่อีก 26 คน จนลูกศิษย์ของครูสามารถ
พูดภาษาไทยได้ชัด วิธีการสอนที่ได้ผลสัมฤทธิ์
ทำให้ครูได้รับรางวัลชนะเลิศการอ่านแจกลูก
สะกดคำในปี พ.ศ. 2557 และได้รับเลือกให้ถวาย
งานหน้าพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

“สิ่งที่ภูมิใจที่สุดคือ ในวันที่รับเสด็จได้
ถวายรายงานต่อหน้าพระพักตร์ พระองค์บอกว่า
ครูทำได้ดีมาก นี่คือนสิ่งที่ครูภูมิใจที่สุดในชีวิตว่า
ได้รับคำชมจากเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน เป็นสิ่งมีค่าที่สุด
สำหรับครูคนหนึ่ง มากกว่าเงินทอง รู้สึกภูมิใจที่
ได้ตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ทำให้เด็ก ๆ คนอื่น
ได้รับประโยชน์จากสิ่งนี้ด้วย”

เคล็ดลับของการจัดกระบวนการเรียนรู้
ที่ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากความรู้ ทักษะ
และเทคนิคการสอนแล้ว สิ่งสำคัญที่ครูผกาย้ำ
อยู่เสมอคือ ต้องใจเย็นอย่างที่สุด ไม่ว่าจะสอน
เด็กหรือสอนผู้ใหญ่ ครูต้องรู้จักรอ รู้จังหวะที่
จะเน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน ไม่เร่งรัดให้ลูกศิษย์ทำ
ได้ตามใจเราจนเกินไป

“นักเรียนที่อายุมากที่สุดจะเป็นผู้ไม่รู้
หนังสืออายุ 59 ปี เขาไม่รู้หนังสือ อ่าน พูดไม่ได้
เราก็กังใจเย็นที่สุด อย่างที่บอกว่าต้องเน้นย้ำ

เคล็ดลับของการจัด
กระบวนการเรียนรู้ที่
ประสบความสำเร็จนั้น
นอกจากความรู้ ทักษะ
และเทคนิคการสอน
ของครูแล้ว สิ่งสำคัญที่
ครูผกาย้ำอยู่เสมอคือ
ต้องใจเย็นอย่างที่สุด
ไม่ว่าจะสอนเด็กหรือสอน
ผู้ใหญ่ ครูต้องรู้จักรอ
รู้จังหวะที่จะเน้น ย้ำ ซ้ำ
ทวน ไม่เร่งรัดให้ลูกศิษย์
ทำได้ตามใจเรา
จนเกินไป

ช้า ทวน ตลอด แต่ผู้ใหญ่จะยากหน่อย เพราะเขาจะมีอึ้ง เขียนไม่ได้ เราต้องหาวิธีการที่ทำให้เขาสนใจ ให้เขามาเรียนกับเรา บางครั้งคนแก่ๆ ไปโรงพยาบาล ก็สื่อสารไม่ได้ ฟังหมออธิบายไม่เข้าใจ ต้องใช้ล่าม แต่ถ้าเขาพูดภาษาไทยได้เขาก็ไม่ต้องใช้ล่าม ไปที่ร้านค้าเขาก็ไม่ต้องใช้ล่าม พอเขาเห็นว่ามีความสำคัญกับชีวิตประจำวัน เขาก็เลยมาเรียน”

นิทานเด็กดอย

เมื่อมีรูปธรรมผลสำเร็จของวิธีการสอนภาษาไทยแบบแจกลูกสะกดคำ ทำให้เกิดการขยายผลนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ใน ศศช.อื่นๆ ในพื้นที่อำเภอ อมก๋อยด้วย แต่ครูผกาไม่ได้หยุดเพียงแค่นั้น ครูยังพัฒนากระบวนการเรียน การสอนด้วยการใช้นิทานมาเป็นสิ่งล่อใจให้นักเรียนสนใจเรียน โดยการ ทำนิทานเกี่ยวกับงาน กพด. 5 ด้าน

ครูผกา เล่าว่า นิทานก็เป็นการนำวิถีชีวิตจากการเรียนรู้ใน ศศช. ไม่ว่าจะเป็นการทำนา การเก็บออม การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ทุกอย่างที่เรา สอนเด็กให้เขาถ่ายทอดออกมาเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบนิทานเป็นเล่มๆ เมื่อ เราสอนแจกลูกแล้ว เด็กอ่านออกเขียนได้ แต่เขายังไม่กล้าแสดงออก ครูก็คิดว่า เราน่าจะทำนิทานดีกว่า เพื่อให้รู้ว่าเขาได้เรียนรู้มากขึ้นเพียงใด

นักเรียน 1 คนทำหนังสือนิทานเด็กดอยตามแนว กพด. 5 คนละเล่ม บอกเล่าเรื่องราวการดำเนินชีวิตและกิจกรรมในโรงเรียน ทั้งแต่งเรื่องและ วาดภาพประกอบเอง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย กระบวนการเรียนรู้ลักษณะนี้ ช่วยแก้ปัญหาการ ไม่สนใจเรียนของเด็กบางคนได้เป็นอย่างดี เพราะการได้เห็นเพื่อน ๆ วาด ภาพสวยๆ ทำให้เด็กอยากทำบ้าง จึงลงมือทำด้วยตนเอง ส่วนครูทำหน้าที่ สนับสนุนโดยตรวจทานการสะกดคำ การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง บอกเทคนิค การวาดภาพ เมื่อทำเสร็จแล้วก็สลับผลัดเปลี่ยนกันเอามาเล่าให้เพื่อนฟัง

ครูยังพัฒนากระบวนการเรียนการสอนด้วยการ
ใช้นิทานมาเป็นสิ่งล่อใจให้นักเรียนสนใจเรียน
โดยการทำนิทานเกี่ยวกับงาน กพด. 5 ด้าน...
เป็นการนำวิถีชีวิตจากการเรียนรู้ใน ศสช.
มาถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบนิทานเป็นเล่มๆ
เมื่อเราสอนแจกลูกแล้ว เมื่อเด็กอ่านออกเขียนได้แล้ว
แต่เขายังไม่กล้าแสดงออก ครูก็คิดว่าน่าจะทำนิทานดีกว่า
เพื่อให้รู้ว่าเขาได้เรียนรู้มากน้อยเพียงใด

น้องที่พึ่งหน้าชั้นเรียน เป็นการฝึกการพูด การนำเสนอ และพัฒนาความกล้าแสดงออก

ในปัจจุบัน ศศช.บ้านห้วยตองหลวงมีนิทานของเด็ก 60 กว่าเล่มให้นักเรียนได้อ่าน เป็นการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น การส่งเสริมให้นักเรียนทำนิทานกลายเป็นวัตรกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ครูได้รับรางวัลอีกครั้งในปี พ.ศ. 2558 และนักเรียนของครูได้เล่านิทานที่แต่งเองเรื่อง ความอิจฉากับเด็กหญิงกะเหรี่ยงชื่อ จูนาเล ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่สร้างรอยยิ้มพระสรวลบนพระพักตร์ในคราวที่ทรงเสด็จมาเยี่ยมในปีถัดมา

ความฝันร่วมของครูกับศิษย์

การสนับสนุนให้นักเรียนทำนิทาน ทำให้ครูได้รับรู้เรื่องราวภูมิปัญญาของชุมชนเพิ่มขึ้น และเห็นโอกาสในการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้าน จึงทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการทำผักกาดแห้ง หรือภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า บ๊ะกะเออ ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และทำวิจัยเรื่องหนึ่งบ๊ะกะเออ หนึ่งภูมิปัญญา ที่รวบรวมภูมิปัญญาการถนอมอาหารและเมนูอาหารของชาวกะเหรี่ยงให้เป็นที่รู้จัก

การอ่านนิทานที่ลูกศิษย์แต่งทำให้ครูผกาประทับใจในความฝันของเด็กน้อยชาวดอยที่อยากเห็นทะเลสักครั้งหนึ่งในชีวิต จึงเก็บเอาความฝันของลูกศิษย์เป็นเป้าหมายในการทำงาน เมื่อมีโอกาสเข้าร่วมงานครูไทยของแผ่นดิน และได้พบกับคุณสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ จากบริษัท ทีวีบูรพา จำกัด ที่ถามครูว่า มาวันนี้ต้องการอะไร จึงบอกไปตรงๆ ว่า ต้องการงบประมาณเพื่อพาเด็กๆ ไปเที่ยวทะเล ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากรายการคนมันพันธุ์อาสา พานักเรียน 39 คนและผู้ไม่รู้หนังสือ 1 คน ไปเที่ยวทะเลที่หาดนางรอง จังหวัดชลบุรี เป็นการสานฝันของลูกศิษย์ตัวน้อยให้เป็นจริง

การได้รับรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์เป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ในความรู้สึกของครู เป็นรางวัลที่สร้างความยินดีแก่ครูและครอบครัว แต่ครูคิดว่า รางวัลนี้เป็นรางวัลของทั้งครูและเด็ก จึงใช้เงินรางวัลที่ได้รับการสนับสนุนไปกับการสร้างและซ่อมแซมอาคารเรียน และช่วยเหลือชุมชนอย่างค้ำค่าทุกบาททุกสตางค์ โดยที่ครูยังยึดมั่นอุดมการณ์ที่จะทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ไม่ท้อแท้ย่อมน้อ แม้ว่าสถานะทุกวันนี้เป็นเพียงครูอัตราจ้างที่ต้องต่อสัญญาทุก 4 ปี เพราะมีต้นแบบคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ทรงงานอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยเพื่อปวงชนชาวไทย

“ทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด ไม่ต้องหวังบำเหน็จรางวัลอะไร ทำให้ดีที่สุด ในฐานะคนไทยคนหนึ่งที่จะพัฒนาประเทศ ช่วยพัฒนาผู้ด้อยโอกาสให้เขามีความสุข แค่นี้เราก็มีความสุขแล้ว”

วันนี้ความฝันในชีวิตถูกเติมเต็มเกือบทุกด้าน แต่ครูผกายังคงตั้งปณิธานที่จะทำหน้าที่ครูต่อไปอย่างมั่นคง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

ครูอุปอะห์ ใส่ใจเรื่องการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาอย่างมาก ถึงขั้นจัดทำแผนการสอนเป็นรายบุคคล ดูว่านักศึกษาแต่ละคนสนใจเรื่องอะไร แล้วค่อยวางแผนการสอนให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาในสายสามัญและวิชาชีพให้สอดคล้องกับบริบท โดยเน้นว่าสิ่งที่นักศึกษาเรียนแล้วต้องนำไปใช้ได้ เราสอนเลี้ยงปลาตกแต่บ้านเขาไม่มีบ่อ เขาจะทำได้อย่างไร สอนเรื่องการปลูกข้าว บ้านเขาไม่มีนา มีแต่สวนยาง แล้วเขาจะเอาความรู้ไปทำอะไร การทำแผนการสอนรายคน แม้จะเป็นงานที่เหนื่อยกว่าการสอนแบบปกติ แต่เมื่อเห็นผลลัพธ์ก็รู้สึกชื่นใจ การเป็นครู กศน. อาจจะไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นแพทย์หรือเภสัชกร แต่การเห็นลูกศิษย์บางคนนำวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไปสมัครงานจนมีรายได้ มีอาชีพที่สุจริต หรือบางคนนำความรู้ด้านวิชาชีพไปต่อยอดสร้างอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง แค่นี้ครูก็ภูมิใจมากแล้ว

การศึกษา... โอกาสของชีวิต

รอป๊ะห์ กานุมมีง

ศูนย์ กศน.อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี

ด้วยครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่ไม่มีรายได้พอที่จะส่งลูกเรียนหนังสือ ครูอุปอะห์ กานูมิม แขวงศูนย์ กศน.อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จึงต้องทำงานตั้งแต่อยู่ชั้นประถมศึกษา โดยรับจ้างหั่นกะปิ๊ะ (ข้าวเกรียบปลา) จากความตั้งใจแค่ว่า จะหาเงินไปใช้จ่ายในการเรียน แต่เมื่อทำงานได้เงินก็พลิกกับการทำงานจนตึกต้น จนไปหลับในห้องเรียน หรือบางครั้งก็ไม่ไปโรงเรียน ทำให้ขาดเรียนบ่อย จนเรียนไม่ทันเพื่อน ครูอุปอะห์จึงค่อยๆ ห่างหายออกจากห้องเรียนในที่สุด

ครูผู้รุ่ดประกายฝัน

ผู้ที่จุดประกายให้ครูอุปอะห์รู้สึกอยากกลับไปเรียนอีกครั้งคือ ครูประจำชั้นที่มาตามถึงบ้าน ตอนแรกที่เห็นครูประจำชั้นมาครูอุปอะห์คิดว่า น่าจะโดนตีแน่ๆ เพราะหนีเรียน ขาดเรียนก็เยอะ แต่ปรากฏว่า ครูไม่ตี ไม่ได้ว่าอะไรเลย

“ครูมาหาที่บ้าน เอามือลูบหัว แล้วบอกว่าหนูไปเรียนเถอะ หนูเป็นเด็กเรียนดี ตั้งใจเรียน แล้วหนูจะประสบความสำเร็จ เงินทองที่หาได้ในวันนี้ ต่อไปหนูจะหาได้มากกว่านี้ ถ้าหนูมีการศึกษา”

คำพูดของครูทำให้ได้คิด และซาบซึ้งใจว่า อาชีพครูไม่ใช่แค่การสอนหนังสือ แต่เป็นคนที่สร้างโอกาสสร้างชีวิตให้คนคนหนึ่งที่ไม่อยากเรียนแล้วกลับมาเรียนใหม่ และตั้งใจเรียน ครูไม่ได้แค่ชักชวนให้กลับมาเรียน แต่ครูดูแลให้เงินค่าขนมทุกวัน จนครูอุปอะห์รู้สึกอายุที่จะรับ จึงอาสาช่วยครูทำความสะอาดห้อง เก็บสมุดการบ้านไปส่งให้บนโต๊ะข้าง เพื่อตอบแทนน้ำใจของครู

จากนั้นมาครูอุปอะห์จึงมุ่งมั่นตั้งใจเรียนเต็มที่ เพราะนอกจากครอบครัวจะยากจนแล้ว การเป็นผู้หญิงมุสลิมก็เป็นข้อจำกัดอีกอย่างหนึ่งที่ครูต้องฝ่าฟัน พยายามหารายได้ช่วยเหลือตนเอง ทั้งเป็นผู้ช่วยทำวิจัย เก็บข้อมูล เก็บตัวอย่างสาหร่าย ช่วยงานอาจารย์ขณะเรียนสาขาชีววิทยา ที่มหาวิทยาลัย

ราชภัฏภูเก็ต ตอนกลางคืนก็ไปปรับจ้างทำงานที่ห้างสรรพสินค้า Big C พยายาม
รบกวนทางบ้านให้น้อยที่สุด เพราะรู้ว่าฐานะทางบ้านไม่เอื้ออำนวย

ครูรอปีอะห์เรียนจบระดับปริญญาตรีเป็นคนแรก ๆ ของหมู่บ้าน
หลังเรียนจบทำงานเป็นครูสอนวิชาชีววิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใน
โรงเรียนเอกชนใกล้บ้าน แล้วได้ไปทำงานศูนย์เด็กเล็กของ อบต. อีก 5 เดือน
ก่อนที่จะสอบ กศน. ได้ในตำแหน่งครูอาสาประจำสถานศึกษาปอเนาะ
ซึ่งทำหน้าที่มาจนถึงปัจจุบัน

เข้าใจ เข้าถึง เพื่อพัฒนา

บ้านของครูรอปีอะห์อยู่ในอำเภอยะรัง เป็นพื้นที่สีแดงเข้ม ที่มีเหตุการณ์
ความรุนแรงบ่อยครั้ง ทั้งยังเจ้าหน้าที่ ยิ่งครู ยิ่งพนักงานลากสายไฟ แม้กระทั่ง
หน้าสถาบันปอเนาะที่เจ้าหน้าที่เดินลาดตระเวนก็โดนวางระเบิด จนมีเจ้าหน้าที่
เสียชีวิตในที่เกิดเหตุ 1 ราย เมื่อ 2 ปีก่อน สำนักงาน กศน. ก็เกือบเกิดความ
รุนแรงคือ มีระเบิดผูกติดถังแก๊สใน กศน. ตำบล โชคดีที่มีคนมาเตือนก่อน
จึงสามารถติดต่อหน่วยเก็บกู้และตรวจสอบระเบิด (EOD) เข้ามากู้ได้ทัน ทุกวันนี้
ครูรอปีอะห์ต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความเสี่ยง เพราะต้องขี่มอเตอร์ไซด์ไป
ทำงานต่างตำบลที่ห่างจากบ้าน 20 กิโลเมตร แม้จะคันชิน แต่ก็รู้สึกกลัว
เพราะถ้าพลาดก็หมายถึงชีวิต จึงต้องระมัดระวังตัว และสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจคือ
การขอพรจากพระเจ้าให้คุ้มครอง

ช่วงแรกที่เริ่มสอนหนังสือในสถานศึกษาปอเนาะ ครูรอปีอะห์ต้อง
พยายามเข้าถึงบุคลากรในสถานศึกษา **ธรรมเนียมปฏิบัติที่หญิงชายที่ไม่ใช่**
สามีภรรยาไม่ควรอยู่ใกล้ชิดกันเกินงาม การสื่อสารกับโต๊ะครูเจ้าของ
สถานศึกษาต้องคุยผ่านม่านที่กันไว้ ครูรอปีอะห์จึงต้องใช้วิธีการเข้าหาผ่าน
ทางภรรยาของโต๊ะครู สร้างความสนิทสนม เพราะเป็นผู้หญิงเหมือนกัน
คุยในเรื่องที่เขาสนใจอยากคุย นำเสนอเรื่องที่ต้องตัดสินใจผ่านทางภรรยา
แม้จะไม่สามารถตัดสินใจเองได้ แต่ก็ช่วยส่งสารต่อไปถึงโต๊ะครูได้ เพราะ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องผ่านความเห็นชอบของโต๊ะครู ยังเป็นกิจกรรมที่ต้องนำนักศึกษาออกมาเรียนรู้นอกสถานที่จำเป็นต้องขออนุญาตเป็นกรณีพิเศษ

“เราจะพานักศึกษาไปเข้าค่ายลูกเสือข้างนอก เราก็ปรึกษามามามามาเขาตัดสินใจไม่ได้ เขาก็ปรึกษาบอ บาบอก็ต้องเรียกเรามาคุย เพราะมามาเขาก็ไม่รู้รายละเอียดเหมือนเรา เขาก็อธิบายว่า การที่เด็กไปเข้าค่ายลูกเสือ นอกจากเด็กจะได้อยู่พักแรมแล้ว เด็กจะได้เพื่อน ได้วิธีการใช้ชีวิต ได้ประสบการณ์แปลกใหม่ เขาก็ให้ไป ครั้งแรกให้ไปแค่ 5 คน เพราะเขาไม่ชอบให้เด็กไปข้างนอก พอกลับมาบอ ก็ถามเด็กว่า กิจกรรมเป็นอย่างไรบ้าง เด็กก็จะบอกว่า เป็นกิจกรรมที่ดี มีการฝึกสมาธิ สอนจริยธรรมคุณธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาสนาของเราสอนอยู่แล้ว ต่างกันที่สอนด้วยภาษาไทยเท่านั้น บาบอก็เริ่มเปิดใจหลังๆ พอ กคน.มีกิจกรรม เขาจะอนุญาตให้เด็กออกมามากขึ้น”

ใส่ใจสร้างแผนการสอนรายคน

ครูอ้อป๊ะห์ ใส่ใจเรื่องการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาอย่างมาก ถึงขั้นจัดทำแผนการสอนเป็นรายบุคคล ดูว่านักศึกษาแต่ละคนสนใจเรื่องอะไร แล้วค่อยวางแผนการสอนให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาในสายสามัญและวิชาชีพให้สอดคล้องกับบริบท โดยเน้นว่า สิ่งที่นักศึกษาเรียนแล้วต้องนำไปใช้ได้ แนวคิดดังกล่าว เกิดจากการที่เคยสอนแบบเป็นกลุ่มแล้วนักศึกษามาพบกลุ่มลดลงเรื่อย ๆ จนต้องทบทวนวิธีการจัดการเรียนการสอนของตนเองใหม่

“เหตุผลที่ต้องทำแผนการสอนเป็นรายคน เพราะว่าหากเราให้การการศึกษาเขา เราต้องรู้ว่าเขาอยากได้อะไร ถ้าเราให้ในสิ่งที่เขาไม่อยากจะสนใจ มา 1 ครั้ง มา 2 ครั้ง ครั้งที่ 3 เขาก็ไม่มาเรียนแล้ว เราต้องไปตาม แต่ถ้าเราให้ความรู้ในเรื่องที่เขาอยากได้ เขาสนใจ เขาจะมาหาเราเอง นอกจากนี้ยังต้องดูบริบทเขาด้วย เราสอนเลี้ยงปลาตกแต่บ้านเขาไม่มีบ่อ

**เขาจะทำได้ยังไง สอนเรื่องการปลูกข้าว บ้านเขา
ไม่มีนา มีแต่สวนยาง แล้วเขาจะเอาความรู้ไป
ทำอะไร”**

ดังนั้นการสอนในสิ่งที่นักศึกษาสนใจจึงเป็นคำตอบของการจัดกระบวนการเรียนรู้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็สามารถวัดผลได้ชัดเจน เช่น ครั้งหนึ่งครูรอปีอะห์สอบถามนักศึกษาว่าอยากเรียนวิชาอะไร เมื่อนักศึกษาส่วนใหญ่บอกว่าต้องการเรียนเรื่องการก่อสร้าง แม้จะสอนเองไม่ได้เพราะไม่มีความรู้ แต่ครูยังได้ประสานติดต่อเชิญวิทยากรมาสอน ซึ่งเมื่อเรียนจบหลักสูตรนักศึกษาก็สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างห้องพักเอง โดยไม่ต้องเสียค่าจ้างแต่อย่างใด

แม้ว่าจะสอนอยู่ในสถานศึกษาปอเนาะที่เน้นสอนด้านศาสนา แต่ครูรอปือะที่ย้ำถึงเหตุผลที่ต้องให้ความรู้ด้านสามัญควบคู่ไปกับวิชาชีพ เพราะอยากให้ลูกศิษย์มีความรู้ในหลักสูตรขั้นพื้นฐานที่เขาควรรู้ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ไม่เช่นนั้นเขาจะพูดภาษาไทยไม่ได้ เวลาไปโรงพยาบาลไปติดต่อราชการก็จะสื่อสารไม่ได้ และที่สำคัญคือไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้

ผสานกระบวนการโอนิโมเดล

นอกจากการทำแผนการสอนรายคนแล้ว ครูรอปือะที่ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโอนิโมเดล (ONIE Model) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียน **“คิดเป็น”** ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1. กำหนดสภาพปัญหา ความต้องการในการเรียนรู้ (O: Orientation) 2. แสวงหาข้อมูล และจัดการเรียนรู้ (N: New ways of learning) 3. ปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ (I: Implementation) และ 4. ประเมินผลการเรียนรู้ (E: Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับการทำแผนการเรียนรู้รายคน

โดยครูรอปือะห์กับนักศึกษาจะร่วมกันกำหนดเป้าหมายความต้องการในการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะมาจากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของนักศึกษา เพื่อกระตุ้นความสนใจ แล้วจึงนำไปสู่การแสวงหาความรู้ ซึ่งอาจจะเป็นการศึกษจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ในชุมชน หรือหาวิทยากรมาสอน นำนักศึกษาไปเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น ก่อนจะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติการแก้ปัญหา แล้วจึงสรุปประเมินผลร่วมกันในขั้นสุดท้าย

วิธีการดังกล่าวสามารถบูรณาการหลักสูตรหลายวิชาให้เป็นหลักสูตรวิชาเดียว หลักสูตรขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย นำสาระที่ต้องเรียนรู้มาบูรณาการ พยายามจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันให้มากที่สุด เพื่อที่นักศึกษาจะนำไปปรับใช้ได้

“ตัวอย่างการสอนไอโมเดลสำหรับคนที่อายุเยอะหน่อย ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องร่างกายของฉัน ซึ่งจะสอนวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องกายภาพของร่างกาย และอวัยวะภายในเรื่องระบบการทำงาน การใช้นิ้วมือคำนวณเป็นคณิตศาสตร์ และการสื่อสารภาษาไทย เช่น แขน ภาษาไทยเรียกอะไร สุขศึกษาคือการดูแลร่างกาย แล้วค่อยเพิ่มเติมเรื่องการศึกษาต่อเนื่องคือ การสอนอาชีพ ซึ่งก็ต้องดูว่า เขาสนใจอะไร”

ครูอปีอะห์มีวิธีเสริมแรงในการเรียนรู้แก่นักศึกษาเพื่อสร้างสร้างความมั่นใจ เช่น เวลาที่นักศึกษาพูดผิด ครูจะไม่หัวเราะ แม้นักศึกษาจะหัวเราะกันเองก็ตาม แต่ครูจะบอกกับผู้พูดว่า นี่คือจุดเริ่มต้น พร้อมชมว่าวันนี้เขาพูดได้ดีกว่าลำดับที่แล้วเยอะเลย การพูดเสริมพลังเช่นนี้ทำให้นักศึกษาไม่รู้สึกอาย กล้าพูด และเมื่อครูกระตุ้นให้พูดบ่อยๆ เขาก็จะเกิดความมั่นใจมากขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากนั้น ครูอปีอะห์ยังได้จัดโครงการติวให้กับนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ต้องสอบวัดผลระดับชาติ (N-NET) โดยสละเวลาพักสอนในวันเสาร์อาทิตย์มาสอน เพราะถ้าสอนวันธรรมดาจะกระทบกับการเรียนการสอนปกติ และกระทบกับเวลาทำงานของผู้เรียน ผลที่เกิดขึ้นคือนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและปลายสามารถสอบขึ้นพื้นฐานผ่าน 100 เปอร์เซนต์ คือ จบตามเกณฑ์

ครูอปีอะห์มีวิธีการเสริมแรงในการเรียนรู้แก่นักศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจ เช่น เวลาที่นักศึกษาพูดผิด ครูจะไม่หัวเราะ แม้นักศึกษาจะหัวเราะกันเองก็ตาม แต่ครูจะบอกกับผู้พูดว่า นี่คือจุดเริ่มต้น พร้อมชมว่าวันนี้เขาพูดได้ดีกว่าลำดับที่แล้วเยอะเลย การพูดเสริมพลังเช่นนี้ทำให้นักศึกษาไม่รู้สึกอาย กล้าพูด และเมื่อครูกระตุ้นให้พูดบ่อยๆ เขาก็จะเกิดความมั่นใจมากขึ้นเรื่อยๆ

“เราจะตีหัวให้ฟรี ไม่เก็บตังค์ ถ้าเก็บตังค์ก็คงไม่มีใครมาเรียน ถึงมาเราก็ไม่กล้าเก็บตังค์หรอก เหมือนเราสมัยก่อนที่ไม่มีตังค์มาเรียนหนังสือเหมือนกัน”

การทำแผนการสอนรายคน เป็นงานที่ครูรอปีอะหัยยอมรับว่าเหนื่อยกว่าการสอนแบบปกติ แต่เมื่อเห็นผลลัพธ์ก็รู้สึกชื่นใจ เพราะว่าการเป็นครู กศน.อาจจะไม่มีลูกศิษย์ที่เป็นแพทย์หรือเภสัชกร แต่การเห็นนักศึกษาบางคนนำวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนจบ กศน. ไปสมัครงาน จนมีรายได้มีอาชีพที่สุจริต หรือบางคนไม่ได้ไปสมัครงานอะไร แต่นำความรู้ด้านวิชาชีพ เช่น การเพาะเห็ด ไปต่อยอดสร้างอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง แค้นนี้ครูก็ภูมิใจมากแล้ว

ประสบการณ์ใหม่...ผลพวงจากการคิดดี ทำดี

เพราะคุณลักษณะส่วนตัวเป็นคนชอบอ่านหนังสือ ชอบศึกษาหาความรู้ เรื่องใดที่ไม่รู้ก็จะสอบถามจากผู้รู้ สืบค้นเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต จึงสามารถพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เป็นที่สนใจของผู้เรียนได้ แต่ครูรอปีอะหัยก็ยอมรับว่า ช่วงแรกของการทำงานที่ต้องสร้างการยอมรับจากผู้นำในชุมชน เป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากมากที่สุด แต่กลยุทธ์ในการรู้จักถอยก้าวหนึ่ง ไม่ถึงต้นที่จะรุก ประกอบกับการหาที่ปรึกษาทั้งผู้บังคับบัญชาและเครือข่ายในพื้นที่ ทำให้สามารถเข้าถึงชุมชนได้ในที่สุด

ครูรอปีอะหัยเล่าว่า ความเหนื่อยและความท้อแท้ที่แฉะเวียนเข้ามาให้รู้สึกบ้างระหว่างทางของการทำงาน แต่ถูกปิดเป่าด้วยความศรัทธา “เวลาที่ท้อเราก็เหมือนคนไทยทุกคนที่มีพ่อหลวงเป็นแรงบันดาลใจ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา จริง ๆ เลย”

การได้รับรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ในฐานะตัวแทนของ กศน. 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่ต้องผ่านการคัดเลือกจากครู กศน. ในอำเภอเดียวกันถึง 71 คนในระดับจังหวัด และระดับ 3 จังหวัด เมื่อได้รับรางวัลจึงรู้สึกดีใจมาก เพราะเป็นเครื่องการันตีถึงผลงาน

เราต้องไม่หลงตีใจไปกับรางวัลที่ได้รับ
การที่เราได้รับรางวัล ยิ่งทำให้เราต้องพัฒนาตนเองให้มากขึ้น
ให้เยอะขึ้น ให้สมกับเกียรติของรางวัลที่เราได้รับ
ไม่ใช่อยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไร แต่ต้องทำงานให้มากขึ้น

“เราต้องไม่หลงตีใจไปกับรางวัลที่ได้รับ การที่เราได้รับรางวัลยิ่งทำให้เราต้องพัฒนาตนเองให้มากขึ้น ให้เยอะขึ้น ให้สมกับเกียรติของรางวัลที่เราได้รับ ไม่ใช่อยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไร แต่ต้องทำงานให้มากขึ้น”

รางวัลที่ได้รับเปรียบเสมือนประตูบานใหม่ที่เปิดกว้างให้ครูพัฒนาสิ่งดีๆ สู่ลูกศิษย์ได้มากขึ้น ครูเลือกทำโครงการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมภายในสถานศึกษาปอเนาะ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากบริษัทไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) เพื่อสร้างภาวะโภชนาการที่ดีแก่นักศึกษา เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ในสถานศึกษาปอเนาะเป็นผู้สนใจเรียนด้านศาสนา ต้องใช้ทุนส่วนตัวในการเรียน แม้ว่าจะมีที่พักที่เก็บค่าไฟเพียงเดือนละ 20 บาท แต่นักศึกษาต้องซื้อหาอาหารกินเอง

“เห็นมีพื้นที่ว่างไม่ได้ใช้ประโยชน์ เราเลยชวนเด็กและผู้ใหญ่ที่มาเรียนมาช่วยกันทำ บอกว่าใครทำเกษตรแปลงไหนก็ได้กินผลผลิตของแปลงนั้น ใครเลี้ยงปลาก็ได้กินปลา ใครไม่ได้ทำก็ได้กิน ยกเว้นคนที่ทำเขาจะแบ่งให้ส่วนใหญ่เขาจะกินแต่หมา เราก็รู้สึกว่โภชนาการไม่ค่อยดีนัก เลยชวนปลูกผักอย่างน้อยๆ วิถีชีวิตและสุขภาพเขาจะดีขึ้น ทั้งยังได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เกิดความสามัคคีช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว มันได้หลายอย่างทั้งอาชีพและความสัมพันธ์ เราไม่บังคับ ใครอยากทำก็ทำ กลายเป็นทุกคนอยากทำ อยากมีส่วนร่วม งานจึงเดินไปได้ด้วยดี”

● ●

ครูรอปีอะห์พยายามส่งเสริมการศึกษาแก่คนในพื้นที่
เพราะมีความเชื่อว่า การได้รับการศึกษาจะทำให้มีอาชีพที่ดี
ที่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ และยังทำให้ปัญหาความไม่เข้าใจกัน
ในพื้นที่ลดลง

● ●

ครูรอปีอะห์พยายามส่งเสริมการศึกษาแก่คนในพื้นที่ เพราะมีความเชื่อว่าการได้รับการศึกษาจะทำให้มีอาชีพที่ดีที่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ และยังทำให้ปัญหาความไม่เข้าใจกันในพื้นที่ลดลง เพราะชุมชนที่สถานศึกษาปอเนาะที่ครูสอนอยู่เป็นพื้นที่สีแดงเข้ม มีความรุนแรงเกิดขึ้นบ่อย ทำให้คนต้องใช้ชีวิตอย่างหวาดระแวง

“ถ้าเราหันหน้ามามองกัน พุดคุยกันบ้าง บางทีมันอาจจะดีขึ้น เหมือนที่เราพยายามทำอยู่ ถ้าเราช่วยให้เขากินดีอยู่ดี มีคุณภาพชีวิตดี สีแดงเข้มมันอาจจะจางลงบ้าง ไม่อยากให้เป็นสีแดงเลย อยากให้เป็นสีขาว ให้ทุกคนสามารถไปไหนมาไหนได้ปกติ ตอนนี้ 6 โมงเย็นก็บ้านใครบ้านมัน”

ความฝันในการพัฒนาการศึกษาของคนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ให้ดีขึ้น และการส่งเสริมให้ลูกศิษย์มีอาชีพ จึงเป็นความฝันที่ครูรอปีอะห์ทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างเต็มที่ เพื่อให้ฝันนั้นเป็นจริงในวันหนึ่ง

● ●

“ถ้าเราหันหน้ามามองกัน พุดคุยกันบ้าง บางทีมันอาจจะดีขึ้น
 เหมือนที่เราพยายามทำอยู่ ถ้าเราช่วยให้เขากินดีอยู่ดี
 มีคุณภาพชีวิตดี สีแดงเข้มมันอาจจะจางลงบ้าง
 ไม่อยากให้เป็นสีแดงเลย อยากให้เป็นสีเขียว
 ให้ทุกคนสามารถไปไหนมาไหนได้ปกติ
 ตอนนี้ 6 โมงเย็นก็บ้านใครบ้านมัน”

หัวใจหลักของการทำงานกับชาวบ้านคือ ต้องมีสัจจะ
ช่วยเหลืออย่างจริงจัง ไม่พูดอย่างทำอย่าง
การพิสูจน์ตนเองกับชุมชนจึงต้องสร้างความเชื่อมั่น
ให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวบ้านด้วยผลงานที่เป็นรูปธรรม
แต่กว่าจะถึงขั้นนั้นครูไพร่สมีเทคนิคการเข้าหา
ชาวบ้าน ดังนี้ 1.ต้องศึกษาบริบทของชุมชน
ศึกษาผู้นำ และกลุ่มต่างๆ รวมทั้งศึกษาหน่วยงาน
ต่างๆ ที่เข้าไปทำงานก่อนว่า แต่ละหน่วยงานมีข้อ
จำกัดในการทำงานอย่างไร มีอะไรที่ต้องระมัดระวัง
2. ต้องรู้จักทักทายพูดคุย สร้างความสนิทสนม เปิด
โอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น และต้องหา
ข้อตกลงร่วมกัน 3. การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ชาวบ้าน
เข้าใจและเห็นรูปธรรมที่เกิดขึ้น เมื่อชาวบ้านเห็นรูป
ธรรมของผลงานก็จะเกิดความเชื่อมั่น หลังจากนั้น
ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ

คือผู้สืบสาน ปณิธาน

ไพรัช ศรีเริ่มสกุล

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”
บ้านแสลงบัว อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ชีวิตวัยเด็กของครูไพรส์ ศรีเริ่มสกุล ครูอาสาสมัคร
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแสลงบัว
ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ได้รับโอกาส
ทางการศึกษาจากรัฐบาล จึงทำให้ครูมีเป้าหมายชีวิตที่จะ
ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานชาติพันธุ์ในพื้นที่บ้านเกิด

เพราะมีสายเลือดมอญผ่านทางพ่อที่อพยพมาอยู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัย
สงครามโลกครั้งที่ 2 และกะเหรี่ยงไปผ่านทางแม่ เมื่อมีการสร้างเขื่อนครอบคลุม
ของครูต้องอพยพมาอยู่ในพื้นที่ใหม่เหนือจากหมู่บ้านเดิมที่ถูกน้ำท่วม เริ่มเรียน
หนังสือที่โรงเรียนบ้านวังกะ เรียนได้ยังไม่ทันครบปี ได้รับคัดเลือกให้มาเรียนต่อ
ที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวนจนจบชั้นประถมศึกษา หลังจากนั้นจึงกลับ
มาเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมศึกษาใกล้บ้านคือ โรงเรียนอนุมลิตธิศึกษาจนจบ
มัธยมศึกษาปีที่ 3 และเรียนต่อ ปวส. ที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีราชบุรี
สาขาพืชกรรม จบแล้วจึงไปรับจ้างจัดสวนที่กรุงเทพฯ ได้ 3 เดือน ก็กลับมา
ทำงานที่ศูนย์วิจัยที่ 3 ท่าล้อ จังหวัดกาญจนบุรี รับผิดชอบการเพาะและเก็บ
กล้าไม้ได้ 1 ปี จึงสมัครเป็นครูอาสาของ กศน. ในโครงการพิเศษของสมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนี รับหน้าที่เป็นครูในเขตในอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัด
กาญจนบุรี

“ตอนนั้นไม่ได้อยากเป็นครูเลย ความฝันตอนนั้นคือ อยากเรียน
ป่าไม้แพร์ แต่ไม่รู้จักใคร คิดว่าถ้าไปสอบโอกาสได้เรียนคงมีน้อย จะไป
เรียนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ก็ไม่มีใครพาไป ที่อยากเรียนเกษตรเพราะ
เราอยู่ชนบทเรื่องการเกษตรสำคัญ จึงเลือกเรียนวิทยาลัยเกษตรฯ แทน
พอมีโอกาสสมัครสอบครู เลยเปลี่ยนความคิดใหม่ว่า น่าเป็นครูดีกว่า เพื่อ
จะได้ให้โอกาสกับเพื่อนๆ ชาติพันธุ์เดียวกันเหมือนกับที่เราได้รับโอกาส
ในวัยเด็ก”

ครูไพรส์ เล่าว่า ที่ได้ทำงานตำแหน่งครูนิเทศ เพราะเป็นคนเดียวที่พูดภาษากะเหรี่ยงได้ ตอนสอบคัดเลือกมีคนสมัครสูงถึง 450 คน คัดเลือกเหลือ 45 คน แล้วคัดกรองเหลือ 25 คน ครูไพรส์ได้อันดับ 1 ได้ไปฝึกงานที่จังหวัดเชียงราย 1 เดือนก่อนปฏิบัติหน้าที่จริง

หลอมรวมคนก่อนพัฒนา

หน้าที่หลักของครูนิเทศคือ ประสานงานระหว่างจังหวัด อำเภอ หน่วยงานราชการ และเพื่อนร่วมงาน โดยไม่ต้องสอนหนังสือ แต่ถ้าครูในพื้นที่ติดภารกิจอื่นๆ ก็จะต้องช่วยสอน ครูไพรส์จึงได้สัมผัสเส้นัของการเป็นครูอยู่บ้าง เมื่อเป็นครูนิเทศครบ 2 ปี ครูไพรส์จึงขอย้ายมาเป็นครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” รับผิดชอบพื้นที่บ้านเขาเหล็ก ตูแล 5 พื้นที่ คือ บ้านดินตอก บ้านหัวสะพาน บ้านกลาง บ้านบึงสะโก บ้านพรุดลอง จนกระทั่ง กศน.ได้บุคลากรเพิ่ม ครูจึงได้มาประจำอยู่ที่ ศศช.บ้านแสงป่า

บ้านแสงป่าเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่กลางป่า ในอดีตพื้นที่ส่วนหนึ่งเคยถูกสัมปทานป่าไม้ บางส่วนเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ บางส่วนติดกับอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ เดิมไม่มีทั้งไฟฟ้าและสัญญาณโทรศัพท์ ชาวบ้านเริ่มมีไฟฟ้าระบบโซลาเซลล์ใช้ได้ไม่นาน ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นพื้นที่อับสัญญาณโทรศัพท์ จะมีสัญญาณเพียงจุดเดียวคือ บริเวณสำนักสงฆ์ แต่ถ้าอากาศปิดสัญญาณโทรศัพท์ก็ไม่มี เส้นทางคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้านอยู่ในสภาพขึ้นเขาลงห้วย เพราะต้องเดินลุยหรือขับรถผ่านลำห้วยถึง 9 แห่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง มีอาชีพทำไร่ข้าว ปลูกผัก และรับจ้าง ปัจจุบันเริ่มมีคนภายนอกเข้ามาเช่าที่ดินเพื่อปลูกผักตามฤดูกาล โดยเฉพาะพืชเมืองหนาว เช่น กะหล่ำปลี บล็อกโคลี และอื่นๆ ทำให้มีคนจากหลากหลายพื้นที่เข้ามาอยู่ในชุมชนมากขึ้น แต่โชคดีที่มีสำนักสงฆ์เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของผู้คน

เมื่อมาเป็นครูที่นี่ ครูไพรัชมีเป้าหมายในการจัดการเรียนสอนคือ ให้นักศึกษามีความรู้ มีความเท่าทันต่อสถานการณ์ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของสังคมทั้งภายในและภายนอก เมื่อมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้นำความรู้มาปรับใช้เพื่อพัฒนาชุมชน โดยเริ่มจากการหลอมรวมผู้คนในหมู่บ้านให้มีความสามัคคี

“พยายามทำให้วัดเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่ม เพราะคนในชุมชนมาจากหลากหลายพื้นที่ ความสามัคคีจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เราอยู่ต้นน้ำ ก็ต้องดูแลเพื่อแผ่คนที่อยู่กลางน้ำและปลายน้ำด้วย”

ครูไพรัชใช้การพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ และการศึกษาดูงานที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายต่างๆ เป็นช่องทางหลอมรวมคนในชุมชน และสร้างกลไกการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการให้ชาวบ้านกำกับดูแลกันเอง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษางานทางโลก มีพระสงฆ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ วัฒนธรรม และการกุศล

สำหรับการจัดการเรียนการสอนใน ศศช.นั้น ครูเน้นจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาผู้ใหญ่ เพราะเด็กในชุมชนมีน้อย ส่วนใหญ่ไปเรียนที่โรงเรียน ตชด.บ้านดินตง หรือโรงเรียนเทศบาล ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาของครูจึงใช้วิธีการเติมเต็มความรู้และทักษะในด้านอาชีพ เพราะผู้ไม่รู้หนังสือที่เป็นลูกศิษย์ของครูเคยผ่านการเรียนมาบ้างแล้ว

กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ของครูคือ กิจกรรมการรวมกลุ่มในการส่งผลผลิตไปจำหน่าย กิจกรรมการแปรรูปผลผลิตที่มีในชุมชน เช่น หน่อไม้กล้วย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีเข้ามาให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลผลิตหน่อไม้ดอง หน่อไม้อบแห้ง และกล้วยฉาบ ส่งขาย หรือแบ่งปันให้แก่ผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานในหมู่บ้าน โดยครูไพรด์จะสอดแทรกแนวคิดการแบ่งปันให้แก่ลูกศิษย์ ไม่มุ่งเน้นเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

“ถ้าคิดเชิงเศรษฐกิจอย่างเดียว น้ำใจจะขาดไป เขาต้องมีน้ำใจให้เพื่อนด้วย”

จัดการพื้นที่อย่างยั่งยืน

แม้ว่าครูไพรด์จะมีตำแหน่งประจำที่ ศศช.บ้านแสงป่า แต่ในการปฏิบัติงานจริง ครูยังต้องสลับสับเปลี่ยนไปช่วยดูแล ศศช.ในพื้นที่ใกล้เคียง ช่วงที่ขาดครูประจำศูนย์ ครูจึงได้พัฒนab้านของครูที่อยู่ในพื้นที่บ้านเขาเหล็ก ให้เป็นพื้นที่นำร่องเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน นำความรู้

ที่ได้จากการศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่

ครูได้จัดสรรพื้นที่ตัวอย่าง 5 ไร่ แบ่งเป็น 6 โซนคือ โซนแรกเกษตร 4 ชั้น ตามแนวคิดปลูก 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง ซึ่งครูไพรส์ปรับเป็นปลูกทุกอย่างเพื่อแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของพืชทั้งบนดิน ใต้ดิน และพืชระหว่างกลาง รวมถึงพืชในพื้นที่สูง ทำให้บริเวณดังกล่าวมีพืชพันธุ์ที่หลากหลายทั้งไม้สมุนไพรมะนาว ไม้ผล ไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้ประดู่ และไม้แดง โซนที่ 2 ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวไร่ สำหรับเก็บไว้บริโภค โซนที่ 3 ปลูกพืชสมุนไพร โซนที่ 4 ปลูกไม้ดอก โซนที่ 5 ปลูกผักพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการนำรูปแบบของโครงการสวนพฤกษศาสตร์ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาปรับใช้ และโซนที่ 6 ปลูกไม้ผล

สวนเกษตร 4 ชั้น ของครูไพรส์กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชื่อเสียง ได้รับรางวัลเกษตรทฤษฎีใหม่จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ในปี พ.ศ. 2554 ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ การไฟฟ้าแห่งประเทศไทย มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร และศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (รีคอฟ) ประเทศไทย ใช้เป็นตัวอย่างในการพาคนมาศึกษาดูงานเรื่องคนอยู่กับป่าได้อย่างไร จึงมีทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ

ในการบอกเล่าถึงการบริหารจัดการสวนเกษตร 4 ชั้น ครูไพรส์ได้จัดทำบัญชีรับจ่าย 2 ประเภท คือ บัญชีรับจ่ายของครอบครัว และบัญชีของสวนเกษตร 4 ชั้น โดยบัญชีครอบครัวใช้แนวคิดการทำบัญชีครัวเรือนที่มีการส่งเสริมกันอยู่อย่างกว้างขวาง ส่วนบัญชีของสวนเกษตรนั้น ครูตั้งใจทำขึ้นใหม่เพื่อสื่อสารถึงการบริหารจัดการที่ยั่งยืน เลี้ยงตัวเองได้ เช่น การทำบัญชีพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่มีไว้ใช้ มีไว้ขาย มีไว้แบ่งปัน เทียบเคียงให้เห็นทั้งคุณค่าและมูลค่า

หัวใจหลักของการทำงานกับชาวบ้านคือ ต้องมีสำจะ
ช่วยเหลืออย่างจริงจัง ไม่พูดอย่างทำอย่าง

“ตัวอย่างเช่น ไม้ 1 ต้น อายุ 5 ปี เราเอามาใช้ทำฟืน ทำบ้าน ไม้ขนาดเท่านี้ราคาเท่าไร ในสวนเรามีกี่ต้น มันคิดออกมาเป็นตัวเงินได้หมด สามารถตีมูลค่าได้ แต่เราไม่ได้เอามาตีค่าเป็นเงินอย่างที่สังคมทุกวันนี้คิดกัน แค่อ้างอิงให้เห็นภาพว่า ถ้าเราเอามาใช้ เราจะลดค่าใช้จ่ายลงได้เท่าไร และถ้าขายจะมีรายได้เท่าไร แล้วถ้าเราแบ่งให้คนอื่นใช้ เขาจะประหยัดได้เท่าไร”

นอกจากมีส่วนเกษตรที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่เป็นรูปธรรมให้คนได้เรียนรู้ การดำเนินชีวิตของครูก็ยังเป็นแบบอย่างให้คนอื่นได้สัมผัสถึงความเอาใจจริงเอาใจในการทำงาน และการดำเนินชีวิตบนวิถีความพอเพียง เพราะตลอด 29 ปีของการทำงาน ครูใช้มอเตอร์ไซค์ในการเดินทางมาโดยตลอดไม่เคยมีรถยนต์ และมอเตอร์ไซค์ที่ใช้คือ มอเตอร์ไซค์มือสอง ซึ่งจะเปลี่ยนก็ต่อเมื่อคันเก่าพัง

ด้วยปณิธานที่ถักม้วน

ในช่วงแรกการทำงานในพื้นที่ทุรกันดาร ส่งผลต่อสุขภาพของครูไพรส์ ที่เกือบต้องเสียชีวิตเพราะมาลาเรียถึง 3 ครั้ง จนกระทั่งได้เรียนรู้วิธีการดูแลสุขภาพจากชาวบ้าน ที่แนะนำให้ป้องกันตัวด้วยการใช้สมุนไพรผสม ซึ่งมีฤทธิ์ทำให้แข็งแรง บทเรียนการเฉียดตายถึง 3 ครั้ง 3 ครา ทำให้ครูไพรส์หันมาใส่ใจดูแลสุขภาพมากขึ้น เมื่อมีโอกาสออกมาในเมืองก็จะเข้าไปตรวจสุขภาพร่างกายที่สถานีนอนามัยอย่างสม่ำเสมอ

จากประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ที่ต้องเข้าหาชุมชน ครูไพรส์บอกว่า **หัวใจหลักของการทำงานกับชาวบ้านคือ ต้องมีสัจจะ ช่วยเหลืออย่างจริงจัง ไม่พูดอย่างทำอย่าง** แต่กระนั้นการพิสูจน์ตนเองกับชุมชนก็ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวบ้านด้วยผลงานที่เป็นรูปธรรม แต่กว่าจะถึงขั้นนั้น ครูไพรส์มีเทคนิคการเข้าหาชาวบ้าน ดังนี้ **1. ต้องศึกษาบริบทของชุมชน** ศึกษาผู้นำ และกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปทำงานก่อนว่า แต่ละหน่วยงานมีข้อจำกัดในการทำงานอย่างไร มีอะไรที่ต้องระมัดระวัง **2. ต้องรู้จัก ทักทายพูดคุย สร้างความสนิทสนม** เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น และต้องหาข้อตกลงร่วมกัน **3. การลงมือปฏิบัติ** เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจ และเห็นรูปธรรมที่เกิดขึ้น เมื่อชาวบ้านเห็นรูปธรรมของผลงานก็จะเกิดความเชื่อมั่น หลังจากนั้นชาวบ้านจะให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ

ปัจจุบันครูไพรส์ลาออกจากการที่ ศศช.แล้ว เพราะต้องมาช่วยพี่น้อง ดูแลพ่อที่ชรา และแม่ที่ป่วยตามองไม่เห็น แต่ยังคงทำงานอื่น ๆ อยู่ในพื้นที่ เช่น ดูแลสวนเกษตร 4 ชั้น เป็นวิทยากรของ กปร. เพื่อสานต่อปณิธานของตนเอง 3 เรื่อง คือ 1. สนับสนุนส่งเสริมเรื่องการศึกษาของเด็กชาติพันธุ์ เพราะตนเองเคยได้รับโอกาสทางการศึกษาจากรัฐบาล จึงอยากตอบแทนโดยการดูแลให้โอกาสเด็กบนพื้นที่สูง เช่น ประสานงานให้เด็ก ๆ ได้ไปเรียนที่โรงเรียนพระดาบส 2. ดูแลสวนเกษตร 4 ชั้นที่ปัจจุบันกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ของ กปร. 3. ทำงานช่วยเหลือคนพิการและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยรวบรวมขยะอะลูมิเนียมส่งให้มูลนิธิชาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และเก็บรวบรวม ถ่านไฟฉายเก่าส่งให้อุทยานแห่งชาติเพื่อนำไปแปรรูปเป็นไม้ทำไฟฉาย

แม้ไม่มีตำแหน่งในวันนี้ แต่ครูไพรส์ยังยืนยันที่จะทำหน้าที่เป็นพล้งเล็ก ๆ ดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม สานต่อการทำงานในพื้นที่ในสวนเกษตร 4 ชั้น เพื่อน้อมนำองค์ความรู้จากในหลวงรัชกาลที่ 9 ถ่ายทอดสู่สังคมต่อไป

เมื่อให้ความรู้ด้านวิชาชีพแก่นักเรียนแล้ว ครูน้อยยังขยายผลสู่ครัวเรือนต่างๆ ในชุมชนใช้กลยุทธ์ให้พ่อแม่ลูกมาช่วยกันเพาะต้นไม้ให้โรงเรียนจนแข็งแรง คณะครูจะช่วยกันขนต้นกล้าที่แต่ละครอบครัวเพาะไว้ไปส่งตามบ้าน เพื่อลดรายจ่ายในการซื้อพืชผัก ไม่ว่าจะปลูกสิ่งใดในโรงเรียน ครูน้อยจะสร้างเงื่อนไขให้นักเรียนได้เรียนรู้ไปด้วย เช่น เพาะมะนาวไว้ 20 ต้น ครูก็นำไปสอนนักเรียนเรื่องการตอนมะนาว หรือเมนูอาหารที่ใช้ประกอบเลี้ยง ก็ให้นักเรียนเป็นผู้เก็บวัตถุดิบไปมอบให้แม่ครัว เพื่อให้ลูกศิษย์เห็นถึงประโยชน์ของการลงแรงทำงานว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและโรงเรียนอย่างไร การเรียนวิชาชีพเน้นให้เขามีกินแล้วทุกคนต้องอ่านออกเขียนได้

ครูผู้สร้าง คุณภาพชีวิต

พันตำรวจตรีน้อย อ่อนนวล

โรงเรียน ตชด.บ้านไอร์บือแต
อำเภอเจาะมะ จังหวัดนราธิวาส

**เพราะรู้ว่าเรียนไม่เก่ง พันตำราวตรีน้อย อ่อนนวล
แห่งโรงเรียน ตชด.บ้านไอร์บือแต อำเภोजะแนะ
จังหวัดนราธิวาส จึงใช้ความอดทน เพียรพยายาม
มากกว่าคนอื่นๆ จนประสบความสำเร็จได้ในวันนี้**

ครูน้อยเล่าบทเรียนชีวิตที่ต้องต่อสู้มาโดยตลอดว่า ฝันอยากเป็นตำรวจ มาตั้งแต่เด็ก พอสอบได้ รายชื่อก็หล่นหายไปโดยไร้สาเหตุ เสียใจมาก พยายาม ตั้งหลักชีวิตใหม่ เปลี่ยนมาเรียนบัญชีจนจบ ปทว. แต่ก็ยังไม่มีการทำ จึงไปช่วย ญาติทำสวนอยู่ที่จังหวัดพัทลุง ก่อนจะทราบข่าวว่าที่เมืองแร้รับสมัครคนงาน จึงไปสมัครเป็นเสมียนเหมืองแร่ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาได้ 10 เดือน มุมานะพยายามอ่านหนังสือเพื่อสอบตำรวจอีกครั้ง ได้ลำดับที่ 375 จากผู้สมัคร ทั้งหมด 12,000 คน

บทบาทของผู้บุกเบิก

ครูน้อยบรรจุเป็นตำรวจตระเวนชายแดนที่อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส ผู้บังคับบัญชาเห็นว่า มีมนุษยสัมพันธ์ดี จึงได้รับหน้าที่หาข้าวลับ แฝงตัวไป รับจ้างแบกข้าวสารอยู่ที่สุโงโกลถึง 3 ปี แขนงเนียนจนชาวบ้านไม่คิดว่าเป็น ตำรวจ หลังจากนั้นผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ไปสำรวจพื้นที่เพื่อจะเปิด โรงเรียน ตชด. ตามคำร้องขอของชาวบ้านไอร์บือแต อำเภोजะแนะ จังหวัด นราธิวาส

“นายบอกว่า ให้ไปดูที่ดินหน่อย เขามาขอให้เปิดโรงเรียนที่บ้านไอร์บือแต ไปถึงเห็นแต่ป่าดงดิบ พอกลับไป นายก็บอกว่า ต้องไปหาครูมาสอน ผมจึงขอ สมัครเป็นครูใหญ่คนแรก ปี พ.ศ. 2533”

จากป่าดงดิบ ครูน้อยร่วมมือกับชาวบ้านบุกเบิกพื้นที่สร้างโรงเรียนในพื้นที่สีแดง ที่แวดล้อมด้วยโจรจีน โจรแขก และโจรไทยรายล้อมอยู่รอบด้าน แต่ด้วยเจตนาดีในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อสอนหนังสือให้แก่ลูกหลานของคนที่นี่ที่เต็มเปี่ยมด้วยความจริงใจ พยายามเข้าหาและเข้าถึงชาวบ้าน เวลาเดินไปส่งลูกศิษย์บ้านไกล บำชวาสะพายปืน บำซ่ายสะพายกระเป๋ายา ขึ้นบ้านไหนก็ถามไถ่เรื่องสุขภาพ ฝากยาแก้ปวดแก้ไข้ไว้ให้ยามเจ็บป่วย จนชาวบ้านเชื่อใจ

“ผมตั้งใจที่จะสอนลูกเขาให้อ่านออกเขียนได้ เวลาไปไหนจะได้ซื้อตัวรถไถไปมาเลยจะได้พูดภาษาอังกฤษได้บ้าง หรือมากรุงเทพฯ ก็พูดภาษากลางเป็น”

เพราะเป้าหมายอยู่ที่การอ่านออกเขียนได้ เมื่อโรงเรียนเปิดสอนครั้งแรก ครูน้อยจึงรับเด็กทั้งหมดมาเรียน ไม่ว่าอายุเท่าไรก็ต้องเริ่มที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพราะเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่ยังอ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ เน้นสอน 2 วิชาหลัก คือ คณิตศาสตร์ และภาษาไทยซึ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวัน สอนให้เด็กรู้จักพยัญชนะภาษาไทย ก-ฮ เริ่มจากเขียน ก.ไปบนกระดานตัวใหญ่ๆ ให้เด็กท่องกอกอเอ๋ยกอกไปก่อนทุกวันก่อนเลิกเรียน ท่องได้แล้วจึงให้ฝึกเขียนพยัญชนะ สระ การผสมคำ ส่วนวิชาคณิตศาสตร์เริ่มที่การนับเลขให้ได้ก่อน ต่อด้วยการบวกลบคูณหาร

“ตอนนั้นไม่มีความรู้วิชาชีพรูเลย ใช้ประสบการณ์ล้วนๆ เรียนมาอย่างไรก็สอนแบบนั้น ใส่ความยากเข้าไปเรื่อย ๆ จนเด็กอ่านออกเขียนได้”

นอกจากสอนหนังสือให้นักเรียนแล้ว ครูน้อยยังเป็นที่พึ่งของชาวบ้านในเรื่องสุขภาพด้วย หากมีคนเจ็บป่วยกลางคืนก็ขอให้ครูช่วยดูแลในเบื้องต้นหรือพาไปส่งโรงพยาบาลได้เสมอ แม้กระทั่งโจรยังต้องมาให้ครูช่วยรักษา

“ผมจบพยาบาลสนามปี พ.ศ. 2534 จบใหม่ ๆ กลับไปโรงเรียนมีคนแผลแตกใหญ่มาก ขอให้ผมเย็บแผลให้ ตอนแรกผมจะไม่เย็บให้ เพราะมันอันตรายมาก บอกเขาว่าผมจะพาเขาไปหาหมอ เขาบอกว่าไม่ไป ถ้าไปเขาถูกจับแน่ๆ พูดแค่นี้ก็รู้แล้วว่าเขาคือโจร เขาบอกว่าถ้าไม่เย็บครูดาย ผมบอก

ว่าผมใช้เข็มเย็บผ่านนะ เพราะเพิ่งจบพยาบาลสนามมาเขายังไม่ได้ให้อุปกรณ์มา ผมใช้เข็มเย็บผ้าลวกกับน้ำร้อน เย็บไปทั้งหมด 17 เข็ม ใช้เวลาเป็นชั่วโมง เสร็จแล้วบอกวิธีการดูแล ให้ยา เขาขอบคุณ แล้วก็ไป”

เดินหน้าสร้างโรงเรียน สร้างคุณภาพชีวิต

แม้สอนดี เข้ากับชาวบ้านได้ แต่ไม่รวยที่จะต้องย้าย เพราะถูกร้องเรียนว่า บุกรุกป่า เนื่องจากซื้อที่ดินจากคนในพื้นที่เพื่อทำสวน โดยไม่รู้ว่ามี นส.3 ย้ายไปเป็นตำรวจอยู่ที่จังหวัดยะลา ปฏิบัติหน้าที่ตำรวจพร้อมกับเล่นดนตรีเป็น อาชีพเสริมตอนกลางคืน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครูที่อยู่ในเนื้อในตัว ครูน้อย จึงสอนเด็กเลิฟเล่นดนตรี ฝึกร้องเพลง จนอัฟเกรตมาเป็นนักร้องได้ถึง 37 คน ภายในระยะเวลา 3 ปี จนกระทั่งมีการสร้างโรงเรียน ตชด.ปาโจแมเราะ ชื่อของ ครูน้อยจึงปรากฏขึ้นในฐานะผู้มีประสบการณ์ในการบุกเบิกสร้างโรงเรียน มาก่อน ครูน้อยจึงได้กลับมาเป็นครูอีกครั้ง

ครูน้อยเล่าว่า ใช้เวลาสร้างโรงเรียนปาโจแมเราะ 1 ปี เป็นครูอยู่ที่นั่นอีก 1 ปี ก็ถูกย้ายให้มาสร้างโรงเรียนที่ 3 ที่อำเภอมายอ สอนอยู่ที่นั่น 12 ปี จนได้รับรางวัลครูดีเด่นในปี พ.ศ. 2540 จากผลงานการปลูกข้าวปลอดสารพิษ ที่สร้าง การเรียนรู้ให้แก่นักเรียนและช่วยลดค่าใช้จ่ายแก่โรงเรียน ทั้งยังได้ขยายผลสู่ ชุมชน หลังจากนั้นครูน้อยได้รับหน้าที่เป็นครูใหญ่ และมีโอกาสสอบเลื่อนขั้น เป็นนายร้อย จากการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชาที่รู้ฝีมือกันดี

“ตอนสอบสัมภาษณ์กรรมการถามว่า ทำอะไรมา ทำไมจึงได้รับโลรางวัล ครูดีเด่นจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมกษัตริย์ ผมตอบว่า ทำนา ปลอดสารพิษ สาธิตให้ประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนได้ปลูกข้าวปลอด สารพิษ กรรมการชี้ถูกให้หมด แล้วถามต่อว่า ทำอย่างไรให้คนใน 3 จังหวัด ภาคใต้จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครูบอกว่า 1.ต้องให้การศึกษาเพราะมันครอบคลุม ทุกเรื่อง 2.ให้คุณธรรม 3.ให้ความจริงใจ ถ้าเราไม่จริงใจ เราไปสอนคุณธรรม เเท่าไรก็ไม่มีทางสำเร็จ” ครูน้อยเล่าบรรยากาศการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นอีกครั้งที่

ทำอย่างไรให้คนใน 3 จังหวัดภาคใต้จะมี
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครูบอกว่า 1.ต้องให้
การศึกษาเพราะมันครอบคลุมทุกเรื่อง
2.ให้คุณธรรม 3.ให้ความจริงใจ ถ้าเรา
ไม่จริงใจ เราไปสอนคุณธรรมเท่าไร
ก็ไม่มีทางสำเร็จ

ครูน้อยได้สัมผัสผลของความพยายาม ปฏิบัติหน้าที่อย่างทุ่มเท ทำให้ลูกศิษย์ มีกิน ได้เรียนหนังสือ ช่วยดูแลประชาชน ที่เจ็บไข้ได้ป่วย และพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชาวบ้าน

“ผมบอกลูกศิษย์ทุกคนว่า การทำความดี ทำที่ไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีใครเห็น ไม่ต้องประกาศ”

● ●
ผมบอกลูกศิษย์ทุกคนว่า
การทำความดี ทำที่ไหนก็ได้
ไม่จำเป็นต้องมีใครเห็น
ไม่ต้องประกาศ

หาความรู้ วิเคราะห์สถานการณ์ สร้างทางเลือกใหม่ให้ชุมชน

นอกจากส่งเสริมให้ชาวบ้านทำนาปลอดสารแล้ว ครูน้อยยังส่งเสริมอาชีพปลูกปาล์มน้ำมัน เนื่องจากวิเคราะห์แนวโน้มว่าในอนาคตราคายางพารา อาจตกต่ำ เพราะปลูกกันทั่วประเทศ และพื้นที่ภาคใต้ฝนตกชุก บางช่วงไม่สามารถกรีดยางได้ ทำให้ชาวบ้านขาดรายได้ แต่การเปลี่ยนความเชื่อของชาวบ้านไม่ใช่เรื่องง่าย ครูจึงต้องเริ่มปลูกปาล์มไว้ที่โรงเรียนก่อน เพื่อสร้างรายได้ให้โรงเรียน

“เหตุผลที่ปลูกปาล์มในโรงเรียน เพราะเวลาไปราชการเบิกค่าน้ำมันไม่ได้ แต่เบี้ยเลี้ยง คิดว่าค่าปาล์มน้ำมันจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในโรงเรียน และลดภาระครูที่ต้องควักกระเป๋าซื้อน้ำมันรถลงได้บ้าง โดยตั้งเป็นกองทุนของโรงเรียน”

เพราะสนใจเรื่องการเกษตร ครูน้อยจึงติดตามข่าวสารและพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ จึงเห็นช่องทางในการพัฒนาอาชีพในชุมชน นอกจากเรื่องข้าว ปาล์มแล้ว ยังมีมะพร้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ที่เดิมมีพื้นที่ปลูกมากถึง 30 ล้านไร่ แต่ปัจจุบันเหลือเพียง 20 ล้านไร่ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำให้ประเทศไทยขาดแคลนมะพร้าว จนต้อง

นำเข้าจากประเทศอินโดนีเซีย ครูจึงส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกมะพร้าวกะทิ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ชาวบ้านมีมะพร้าวไว้บริโภคแล้ว ยังขายได้ถึงลูกละ 30 บาท หากขายเป็นมะพร้าวชุด ได้ราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 50 บาท

เมื่อสร้างรากฐานให้แก่โรงเรียนมายอจนมั่นคง และสร้างอาชีพแก่ชาวบ้านจนมีค้ำจุนพอสมควร ครูน้อยขอย้ายกลับมาที่โรงเรียนที่เคยบุกเบิกคือโรงเรียน ตชด.ไอร์ปือแต ในปี พ.ศ. 2552 เพราะอยากสานต่องานที่เคยเริ่มต้นไว้ นั่นคือการพัฒนาโรงเรียน ตชด.ไอร์ปือแตให้เป็นโรงเรียนเศรษฐกิจใน 14 จังหวัดภาคใต้

“17 ปีที่ออกมาจากโรงเรียนนี้ ผมคิดเสมอว่าต้องกลับไปสานต่อสิ่งที่ทำได้ ให้ได้ ผมปลูกมังคุด ทุเรียน ลองกองไว้เยอะ นายก็ถามว่าทำไมต้องกลับ ผมบอกว่าต้องกลับไปสร้างโรงเรียนให้ยืนได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่รอแต่คนอื่นมาช่วย”

และแล้วครูน้อยก็ได้กลับมาเป็นครูใหญ่ที่โรงเรียน ตชด.ไอร์ปือแต สมใจ เริ่มสานสร้างสิ่งที่เคยทำไว้ใหม่ ระดมชาวบ้าน ทหารพรานมาช่วยกันพัฒนาพื้นที่ ปลูกปาล์มในโรงเรียน 200 ต้นในพื้นที่ 10 ไร่ เพื่อสร้างรายได้แก่โรงเรียน ซึ่งปัจจุบันสามารถตัดปาล์มขายได้เดือนละ 8,000 บาท หักค่าใช้จ่ายเหลือเดือนละ 4,000 กว่าบาท สะสมไว้เป็นกองทุนเพื่อใช้จ่ายของโรงเรียน

สร้างตลาดสินค้าเกษตรเพื่อชุมชน

การใช้ชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ คุกคามความเป็นอยู่ของประชาชน ข้ารัยยางพาราซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ราคาตกต่ำ ผลไม้รสดีในท้องถิ่นราคาถูกลง ยิ่งซ้ำเติมคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ ครูน้อยเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่เป็นเรื่องจำเป็น จึงให้ความสำคัญกับการเปิดตลาดผลไม้ในท้องถิ่น เนื่องจากเห็นโอกาสจากที่เคยรับแขกของธนาคารออมสินที่มามอบอาคารเรียนแก่โรงเรียน โดยก่อนกลับ ครูน้อยมอบลองกองที่คัดมาอย่างดีมอบให้แขก พร้อมเล่าถึงความยากลำบาก

ภารกิจเบื้องหน้าของครูน้อยจึงเป็นการจัดการให้ได้ทุเรียนคุณภาพ โดยทำงานร่วมกับเกษตรอำเภอ เช่น การตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ย รวมทั้งการบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มสหกรณ์ มีครูเป็นผู้รวบรวมผลผลิต ในขณะที่กำลังจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพตามสัญญาสั่งซื้อ ครูน้อยช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีแหล่งจำหน่ายสินค้า ใช้พื้นที่หน้าโรงเรียนเปิดตลาดนัด ทุกวันพฤหัสบดี ให้ชาวบ้านนำผลผลิตที่ปลูกมาวางขาย

ของประชาชนในพื้นที่ที่ขายลองกองได้ในราคาต่ำ ผู้จัดการใหญ่นาการออมสิน แสดงความสนใจช่วยเหลือ โดยมอบหมายให้ครูน้อยเป็นผู้รวบรวมผลผลิต และคิดเกรดให้ได้ลองกองคุณภาพดี ลูกโต ส่งขายในกรุงเทพฯ

เมื่อเห็นช่องทางการตลาด ครูน้อยจึงนำมาต่อยอดกับผลไม้ชนิดอื่น ๆ ในพื้นที่ ประสานผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำโครงการทุเรียนส่งขายประเทศจีน โดยล่าสุดสามารถทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเรียบร้อยแล้ว ในชื่อแบรนด์ “ช้างเผือก” โดยรับซื้อจากชาวบ้านกิโกรัมละ 100 บาท เดิมขายกิโกรัมละ 45 บาท หรือหากไปขายที่ยะลาได้กิโกรัมละ 80 บาท และยังคงเสียค่าขนส่งอีกด้วย

ภารกิจเบื้องหน้าของครูน้อยจึงเป็นการจัดการให้ได้ทุเรียนคุณภาพ โดยทำงานร่วมกับเกษตรอำเภอ เช่น การตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ย รวมทั้งการบริหารจัดการที่ต้องส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มสหกรณ์ มีครูเป็นผู้รวบรวมผลผลิต ในขณะที่กำลังจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพตามสัญญาสั่งซื้อ ครูน้อยช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีแหล่งจำหน่ายสินค้า ใช้พื้นที่หน้าโรงเรียนเปิดตลาดนัดทุกวันพฤหัสบดี ให้ชาวบ้านนำผลผลิตที่ปลูกในครัวเรือนมาวางขายได้

เพราะมีฐานความสัมพันธ์ที่ดีทำให้งานด้านการส่งเสริมอาชีพได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันครูน้อยก็ไม่ละเลยที่จะทำตัวเป็นแบบอย่างให้ชาวบ้านเห็นว่า สิ่งที่คุณส่งเสริมให้ชาวบ้านทำนั้น ครูก็ทำอยู่ ทุกวันนี้ครูยังลงมือตัดหญ้าเพื่อนำมาเลี้ยงวัว 15 ตัว รวมทั้งยังใส่ใจต่อเรื่องมวลชนสัมพันธ์ ที่ไม่ว่าในชุมชนมีงานประเพณีอะไร ครูทั้งโรงเรียนจะเข้าไปช่วยเหลือและสนับสนุนตลอด

“ชาวบ้านแต่งงาน เข้าสู่นิต ครูทุกคนต้องไปร่วมงาน คนละ 100 บาท ผمم 200-300 บาท ร่วมกันช่วยงานตลอด”

พัฒนามาตรฐานการศึกษา

ด้านการบริหารงานโรงเรียน ครูน้อยเน้นการดูแลเรื่องคุณภาพชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะอาหารเช้าและอาหารกลางวัน มีนโยบายให้ครูกินอาหารกลางวันกับนักเรียนทุกวัน เพื่อทดสอบการประกอบเลี้ยงของแม่ครัว อาหารที่ปรุงต้องสะอาด คุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน และรสชาติดี

เพราะทำการเกษตรเอง ทำให้ได้ทั้งวัตถุดิบในการประกอบเลี้ยง และให้ความรู้ด้านวิชาชีพแก่นักเรียนแล้ว ครูน้อยยังขยายผลสู่ครัวเรือนต่างๆ ในชุมชน ใช้กลยุทธ์ให้พ่อแม่ลูกมาช่วยกันเพาะต้นไม้ เช่น พริก มะเขือ มะละกอ ฯลฯ ให้โรงเรียน เมื่ออนุบาลต้นอ่อนจนแข็งแรง คณะครูจะช่วยกันขนต้นกล้าที่แต่ละครอบครัวเพาะไว้ไปส่งตามบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านลดรายจ่ายในการซื้อพืชผัก ไม่ว่าจะปลูกสิ่งใดในโรงเรียน ครูน้อยจะสร้างเงื่อนไขให้นักเรียนได้เรียนรู้ไปด้วย เช่น เพาะมะนาวไว้ 20 ต้น ครูก็นำไปสอนนักเรียนเรื่องการตอนมะนาว หรือเมนูอาหารที่จะประกอบเลี้ยง ก็จะทำให้นักเรียนเป็นผู้เก็บวัตถุดิบไปให้แม่ครัว เพื่อให้ลูกศิษย์เห็นถึงประโยชน์ของการลงแรงทำงานว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและโรงเรียนอย่างไร

● ●

“เรียนวิชาชีพเน้นให้เขามีกินแล้วทุกคนต้องเรียนหนังสือด้วย
ทุกคนต้องอ่านออกเขียนได้ ถ้าจบจากเราแล้วอ่านไม่ออก
เขียนไม่ได้ผมอาย ผมพูดกับครูทุกคนว่า ครูต้องอย่าลืม
จิตวิญญาณความเป็นครู ต้องสอนเด็กให้เป็นคนดี
อ่านออกเขียนได้ มีคุณธรรม โดยครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็ก

● ●

สำหรับงานด้านการเรียนการสอนที่ต้องดูแลนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมีครูสอนครบทุกสาระ ครบทุกชั้น นอกจากนี้ครูน้อยยังใช้เงินจากกองทุนปาล์มจ้างครูเพิ่มอีก 1 คน และได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจ้างครูอีก 1 คน มาสอนภาษาไทยโดยเฉพาะ โดยครูน้อยมีนโยบายอย่างเข้มงวดที่กำชับให้ครูทุกคนต้องทำตัวเป็นแบบอย่างในทุกๆ ด้านแก่นักเรียน

“เรียนวิชาชีพเน้นให้เขามีกินแล้วทุกคนต้องเรียนหนังสือด้วย ทุกคนต้องอ่านออกเขียนได้ ถ้าจบจากเราแล้วอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ผมอาย ผมพูดกับครูทุกคนว่า ครูต้องอย่าลืมจิตวิญญาณความเป็นครู ต้องสอนเด็กให้เป็นคนดีอ่านออกเขียนได้ มีคุณธรรม โดยครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็ก เช่น เราจะให้เด็กเก็บขยะได้อย่างไร ถ้าครูยังสูบบุหรี่แล้วทิ้งขว้าง ครูของผมไม่กล้าทิ้งเด็ดขาดกินเสร็จแล้วก็ต้องไปทิ้งในที่เก็บ”

เมื่อครูทุกคนทำหน้าที่อย่างใส่ใจ ผลการเรียนของนักเรียนโรงเรียนตชด.บ้านไอร์บือแต จึงได้มาตรฐานตามเกณฑ์ เห็นได้จากผลประกวดด้านวิชาการที่นักเรียนของโรงเรียนกวาดรางวัลมาถึง 4 รางวัลจากทั้งหมด 7 รางวัล และสิ่งที่ครูน้อยภาคภูมิใจมากที่สุดคือ การที่ลูกศิษย์ที่ครูเคยสอนกลับมาเป็นครูที่โรงเรียน ตชด.ไอร์บือแตในวันนี้

ผลของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้นักเรียน การทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น มีตลาดจำหน่ายผลผลิต เป็นเกราะป้องกันภัยที่ทำให้ชีวิตครุ่่น้อยปลอดภัยถึงทุกวันนี้ ความทุ่มเทและความผูกพันที่มีต่อที่นี้ทำให้ครูและครอบครัวย้ายภูมิลำเนามาอยู่ที่บ้านไอร์ปือแต ซึ่งครูตั้งใจว่าจะขอเกษียณอายุราชการที่นี่ และจะคงอยู่ในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้มีอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดไป

ครูแอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้าน เรื่องการรักษาพยาบาลทุกเรื่อง เช่น ถ้ามีแผลที่ เกินกว่าความสามารถที่จะรักษาได้เองก็จะส่งต่อ โรงพยาบาล โดยประสานงานกับหมอเพื่อรายงาน อาการอย่างละเอียดก่อนที่คนไข้จะไปถึงโรงพยาบาล รวมทั้งประสานเรื่องสิทธิในการรักษาพยาบาล เพราะ ชาวบ้านบางส่วนยังเป็นคนไร้สัญชาติ แต่บางกรณี ครูก็ต้องใช้เงินส่วนตัวช่วยเหลือทั้งค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งมีน้อยรายที่จะเป็นเช่นนี้ เพราะเอาเข้าจริงโรงพยาบาลต่างๆ ก็มีหน่วยงาน สังคมสงเคราะห์ที่พร้อมให้ความช่วยเหลือ หลังจากส่งต่อโรงพยาบาลก็ต้องติดตามคนไข้ เวลามาเยี่ยมจะมามือเปล่าไม่ได้ ต้องมีของมาเยี่ยมด้วย บางครั้งก็ให้เงินเขาไว้ใช้จ่ายส่วนตัวบ้าง

ครูหมอ ของเด็กชนเผ่า

ดาบตำรวจหญิงปวรรณ คำจำปา

โรงเรียน ตชด.บ้านปี่ลือกี้
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ด้วยคำขอร้องของแม่ที่อยากเห็นลูกรับราชการ
ครูแอน-ดาบตำรวจหญิงปวรรรณ คำจำปา แห่งโรงเรียน
ตชด.บ้านปิล็อกคี อำเภอกองคาญบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
จึงมาสมัครสอบครูทายาทของ ตชด. ทั้งๆ ที่ขณะนั้นเรียนอยู่
ปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณบึงแล้ว เมื่อสอบได้จึงลาออกจาก
มหาวิทยาลัยเข้ารับการฝึก 1 ปี จนได้เป็นครูที่โรงเรียน ตชด.

ประสบการณ์สร้างความรัก

ครูแอน ยอมรับว่า ตอนแรกไม่ได้มีใจรักอยากเป็นครูเลย อยาก
ทำงานที่ได้เงินเดือนเยอะๆ มากกว่า แต่เมื่อเข้ามาทำงานจริงก็คิดว่าจะ
ทำให้ดีที่สุด ทำให้ไปทำมากกลายเป็นว่าเรารักทั้งอาชีพตำรวจและอาชีพครู
มากขึ้นเรื่อยๆ

ครูแอนเริ่มต้นชีวิตครูครั้งแรกที่โรงเรียน ตชด. บ้านต้นมะม่วง สอนได้เพียง
1 ปีก็ต้องย้าย เพราะมีการเปลี่ยนตำแหน่ง ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะให้โอกาสครูที่เป็น
คนท้องถิ่นกลับไปอยู่ในพื้นที่เดิม ครูแอนจึงถูกย้ายให้ไปสอนที่โรงเรียน ตชด.
บ้านเรดาร์ ซึ่งตั้งอยู่บนที่สูงคล้ายเกาะ เวลานั้นน้ำจะต้องพายเรือข้ามฝั่งออกมา
สอนอยู่ที่นั่นได้ 5 ปี ก็ถูกย้ายมาอยู่โรงเรียน ตชด.บ้านแม่บ้านน้อย อำเภอไทรโยค
รับผิดชอบทั้งงานสอนและงานอนามัยที่ต้องออกไปดูแลสุขภาพเด็กและชาวบ้าน
ในชุมชน

“ที่นี่ครูใหญ่แอดทิฟและมีระเบียบวินัยสูงมาก ทุกอย่างต้องเป๊ะ แม้กระทั่ง
การแต่งกายห้วนจรดเท้า ครูแอนจึงต้องแอดทิฟตาม จนกลายเป็นคนที่มี
ความกระตือรือร้นสูง”

กระทั่งปี พ.ศ. 2552 ครูแอนย้ายมาสอนโรงเรียน ตชด.บ้านปิล็อกคี
อำเภอกองคาญบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ประชาชน 80 เปอร์เซ็นต์เป็นกะเหรี่ยง
ที่เหลือเป็นคนไทยและมอญ มีนักเรียน 258 คน ครู ตชด. 6 คน ครู อบต. 2 คน

ครู อบจ.1 คน และเจ้าหน้าที่สุขศาลา 1 คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

บ้านปิล็อกคืออยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ การเดินทางเข้าออกในแต่ละครั้ง ถ้าไม่ใช้เฮลิคอปเตอร์ซึ่งมีโอกาสน้อยนัก ครูก็ต้องเดินทางจากโรงเรียนระยะทาง 6 กิโลเมตรไปยังทำน้ำในหมู่บ้านเพื่อโดยสารเรือข้ามฟากที่มีเรือเข้าออกทุกวันๆ ละ 1 เที่ยวในช่วงเช้า และกลับเข้าไปในช่วงสายเรือแล่นผ่านเขื่อนเขาแหลมอย่างน้อย 3 ชั่วโมง จากนั้นจึงเดินทางต่อด้วยรถยนต์ไปยังจุดหมายอื่นๆ

ช่วงที่ย้ายไปตอนแรกครูแอนรับผิดชอบสอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสอนทุกวิชา ปีถัดมาได้สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สอนได้ 2 ปี ก็เปลี่ยนมาสอนประถมศึกษาปีที่ 1 สอนได้ 3 ปี ก็ไปสอนประถมศึกษาปีที่ 2 และรับผิดชอบทำงานธุรการด้วย ล่าสุดครูใหญ่ให้มาสอนประถมศึกษาปีที่ 6 จึงขาดเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้นที่ครูยังไม่เคยสอน

การสอนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน ทำให้ลูกศิษย์สื่อสารภาษาไทยไม่ค่อยได้ จึงต้องบูรณาการการสอน โดยครูสังเกตเห็นว่า เวลาครูพูดภาษาไทยเด็กจะฟังไม่ค่อยรู้เรื่อง ต้องใช้ภาษาไทยเทียบเคียงกับภาษาถิ่น พร้อมทั้งพยายามหาสื่อการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อกระตุ้นความสนใจของลูกศิษย์

“ตัวอย่างเช่น ถามเขาว่า ส้มโอ ภาษาเขาเรียกว่าอะไร ครูก็ฝึกพูดภาษาเขา เขาก็ฝึกพูดภาษาไทย เรียนรู้ทั้งสองภาษาไปพร้อมกัน เด็กเองก็รู้สึกดีที่เราไม่ได้ยึดเยียดภาษาไทยให้เขาอย่างเดียว แต่เรายังเรียนรู้ภาษาเขาด้วย จากเดิมที่ตอนแรกไม่สามารถสื่อสารกับชาวบ้านและนักเรียนได้ เพราะฟังไม่รู้เรื่อง แต่เมื่ออยู่นานเข้าเริ่มจะคุ้นชินกับคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงเริ่มเข้าใจโครงสร้างประโยค ครูเองก็พยายามสื่อสารทักทายชาวบ้านเป็นภาษาถิ่น เพื่อสร้างความคุ้นเคย กลายเป็นว่านอกจากครูจะรู้ภาษาถิ่นเด็กรู้ภาษาไทยแล้ว ยังสานสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนได้อีกด้วย”

หน้าที่ของครูหมอ

นอกจากเป็นครูสอนหนังสือแล้ว ครูแอนยังรับหน้าที่ดูแลโครงการตามพระราชดำริ 2 โครงการ คือ โครงการอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร และโครงการควบคุมโรคขาดไอโอดีน โดยในระยะหลังมีสุขภาพพระราชทานเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ครูจึงรับหน้าที่ครูหมอเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งตำแหน่ง

เพราะเป็นพื้นที่ห่างไกล เวลาเดินทางไปหาหมอจะลำบากมาก กว่าจะนั่งเรือออกไปต่อรถต้องใช้เวลาหลายชั่วโมง ตอนนั้นยังไม่มีสุขภาพา เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็มักจะมาขอยาที่โรงเรียนแทน เราจบพยาบาลสนามมาพอรักษาพยาบาลเบื้องต้นได้ ก็ดูแลช่วยเหลือกันไป กระทั่งปี พ.ศ. 2557 จึงมีการก่อตั้งสุขภาพาเพื่อดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น หากเกินกำลังก็จะส่งให้โรงพยาบาลดูแลต่อไป

การดำเนินงานของสุซศาลาพระราชทานนอกจากครูในโรงเรียน ตชด. แล้วยังมีหลายหน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือ เช่น รพ.สต. โรงพยาบาลทองผาภูมิ และสำนักงานสนับสนุนบริการสุขภาพเขต 5 จังหวัดกาญจนบุรี การดำเนินงานต้องผ่านเกณฑ์ประเมินพื้นฐานของสุซศาลา ซึ่งโรงเรียน ตชด.ปิล็อกคือ เป็นสุซศาลาน้องใหม่ผ่านการประเมินทั้งหมด 5 หมวด

หน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบโครงการอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร ทำให้ครูต้องลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน ดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงคลอด และเข้าโรงเรียน จึงจะครบกระบวนการ ดังนั้นครูจึงต้องติดตามดูแลหญิงตั้งครรภ์อย่างใกล้ชิด ทั้งรับฝากครรภ์ ตรวจครรภ์ และให้คำปรึกษาจนคลอด ดังนั้นภารกิจประจำในแต่ละวันของครูแอนจึงมีทั้งหน้าที่สอน วันไหนเป็นครูเวรก็ต้องดูแลเด็กพักนอน ทำงานเอกสาร และงานพยาบาล หากเป็นวันพุธซึ่งเป็นวันที่รับฝากครรภ์ ตรวจครรภ์ แจกนม ครูจะมอบหมายงานให้นักเรียนก่อน แล้วจึงลงมาประจำการที่สุซศาลาเพื่อตรวจคนท้องตั้งแต่ 9.00-12.00 น.

“เหตุผลที่ครูต้องรับฝากครรภ์เพราะเราอยากรู้ว่าในหมู่บ้านมีใครท้องบ้าง จะได้ติดตามดูแลได้ถูก การดูแลก็เริ่มจากตรวจครรภ์ ตรวจปัสสาวะ ฟังเสียงหัวใจเด็ก วัดขนาดท้อง เก็บเป็นข้อมูลไว้สำหรับหมอมที่มาออกหน่วยทุก 2 เดือน

ดูว่าคนไหนต้องกินยาอะไร เราก็จะจ่ายยาให้ คนท้องตามที่หมอสั่ง และจ่ายนมให้คนท้อง หน้าที่เราส่วนใหญ่จะให้คำแนะนำมากกว่า ถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้เราไปคลอดที่โรงพยาบาล เพราะกังวลเรื่องความสะดวก รวมถึงการแจ้งเกิด จะได้ไม่มีปัญหา”

แม้กำชับทุกครั้งที่ต้องตรวจครรภ์ว่าอยากให้ คุณแม่ทั้งหลายไปคลอดที่โรงพยาบาล แต่ก็ไม่วายมีเหตุการณ์ตื่นเต้นเฉียดตายให้ได้ลุ้น เมื่อคุณแม่มีมือใหม่ลืมวันนัดว่าต้องไปคลอดที่ โรงพยาบาล จนปวดท้องต้องให้หมอตำแยใน หมู่บ้านทำคลอดให้ แต่รกออกไม่หมดจนตกเลือด ซึ่งกว่าจะรู้ถึงหุครูแอนด์ก็เป็นเวลา 6 โมงเย็น คนไข้ อาการแย่มากแล้ว เพราะคลอดตั้งแต่บ่าย 2

“โดยปกติถ้าคลอดแล้ว 2-3 ชั่วโมงเลือดก็ จะค่อยๆ หยุด แต่นี่เลือดยังไหลออกเรื่อย ๆ เขาก็มาตามครู พอไปถึงเราเริ่มวัดความดัน ตอนนั้น คนไข้เหมือนจะช็อกแล้ว เราก็โทร Conference กับหมอบอกจะส่งคนไข้ไปที่โรงพยาบาล พร้อม แจ้งรายละเอียดของคนไข้ ทั้งความดัน ชีพจร และปริมาณตกเลือด เพื่อประเมิน การรักษาเตรียมอุปกรณ์และหมอไว้รอ จนคนไข้รอดชีวิต ถ้ามาช้ากว่านี้อีก 5 นาที หมอบอกว่าเสียชีวิตแน่”

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นกรณีศึกษาที่ทำให้ครูแอนด์ต้องเน้นย้ำกับ ชาวบ้านว่า ถ้าจะคลอดให้มาตามครูไปช่วยทันที อย่ารอ ยิ่งช้ายิ่งช่วยยาก โดยครูแอนด์ได้ประสานงานกับโรงพยาบาลเชิญคุณหมอเข้ามาให้ความรู้แก่ หมอตำแยในหมู่บ้านด้วยเช่นกัน

● ●
หน้าที่ความรับผิดชอบ
โครงการอนามัยแม่และ
เด็กในถิ่นทุรกันดาร
ทำให้ครูต้องลงพื้นที่
เยี่ยมบ้าน ดูแลเด็ก
ตั้งแต่ในครรภ์จนถึงคลอด
และเข้าโรงเรียน จึงจะครบ
กระบวนการ ดังนั้นครูจึง
ต้องติดตามดูแลหญิง
ตั้งครรภ์อย่างใกล้ชิด
ทั้งรับฝากครรภ์
ตรวจครรภ์ และให้
คำปรึกษาจนคลอด

นอกจากการตรวจครรภ์เป็นประจำแล้ว ทางโรงเรียนยังสนับสนุนมพ พระราชทานให้แก่หญิงมีครรภ์เพื่อบำรุงร่างกาย โดยเจียดจากนมผงที่ซิงให้นักเรียนดื่มวันละ 2 แก้ว หากวันใดนักเรียนมาไม่ครบก็จะมิมผงเหลือไว้แบ่งปันให้หญิงมีครรภ์

การที่ต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเช่นนี้ เพราะภาวะโภชนาการของชาวบ้านในชุมชนยังไม่ดีนัก เมื่อต้องการให้ทารกแรกคลอดสมบูรณ์แข็งแรงก็ต้องหาวิธีบำรุงทั้งแม่และลูก แต่ครูแอนก็ชี้แจงกับชาวบ้านอย่างตรงไปตรงมาว่านมผงที่นำมาแจกคือนมผงส่วนเกินของนักเรียน และนมผงก็จะถูกส่งมาเป็นล็อตๆ ดังนั้นอาจจะขาดช่วงไปบ้าง ซึ่งชาวบ้านก็เข้าใจดี การดูแลหญิงมีครรภ์ไม่ได้สิ้นสุดเมื่อคลอดเสร็จ แต่ครูยังติดตามดูแลไปถึงหลังคลอดด้วยว่าแม่มีวิธีดูแลลูกอย่างไร ทารกมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการอย่างไร จนกว่าเด็กจะเข้าเรียน ภารกิจของครูจึงแล้วเสร็จ

สร้างการเรียนรู้อาชีพ

นอกจากนี้ครูแอนยังได้จัดตั้งกลุ่ม อสม.น้อย เพื่อช่วยเหลืองานในสุขศาลา ทำหน้าที่เป็นล่าม ช่วยทำแผล ทำความสะอาดเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือผู้ป่วย โดยมีเป้าหมายในการสร้างอสม.น้อยปีละ 2 คน คัดเลือกจากเด็กเล็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ฝึกมาเรื่อยๆ จนชำนาญจึงให้สอนรุ่นน้องต่อไป

“แผลเล็ก ๆ แผลน้อย ๆ เขาก็ทำได้ ช่วยแบ่งเบาภาระเราลงได้มาก แต่เราไม่ได้ให้เด็กมาอยู่ตลอด ให้อยู่เฉพาะเวลาพักเที่ยง หรือเวลามีคนไข้แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ เราก็จะขอให้เด็กมาช่วยหยิบจับเครื่องมือ หรือหากมีเจ้าหน้าที่อยู่เราก็ขอเด็กไปช่วย เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการรักษา”

● ●

ครูแอนยังได้จัดตั้งกลุ่ม อสม.น้อย เพื่อช่วยเหลืองานในสุขศาลา ทำหน้าที่เป็นล่าม ช่วยทำแผล ทำความสะอาดเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือผู้ป่วย โดยมีเป้าหมาย ในการสร้าง อสม.น้อยปีละ 2 คน คัดเลือกจากเด็กเล็ก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ฝึกมาเรื่อยๆ จนชำนาญ จึงให้สอนรุ่นน้องต่อไป

● ●

ครูแอนต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านเรื่องการรักษาพยาบาลทุกเรื่อง เช่น ถ้ามีแผลที่เกินกว่าความสามารถที่จะรักษาได้เองก็จะส่งต่อโรงพยาบาล โดยต้องประสานงานกับหมอเพื่อรายงานอาการอย่างละเอียดก่อนที่คนไข้จะไปถึงโรงพยาบาล รวมทั้งประสานเรื่องสิทธิในการรักษาพยาบาล เพราะชาวบ้านบางส่วนยังเป็นคนไร้สัญชาติ แต่บางกรณีก็ครูก็ต้องใช้เงินส่วนตัวช่วยเหลือทั้งค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งมีน้อยรายที่จะเป็นเช่นนี้ เพราะเอาเข้าจริงโรงพยาบาลต่างๆ ก็มีหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ที่พร้อมให้ความช่วยเหลืออยู่แล้ว

“หลังจากส่งต่อโรงพยาบาลแล้ว เราก็ต้องไปเยี่ยมเพราะต้องติดตามคนไข้ เวลามาเยี่ยมจะมามือเปล่าไม่ได้ ต้องมีของมาเยี่ยมด้วย บางครั้งก็ให้เงินไว้ให้เขาใช้จ่ายส่วนตัวบ้าง ซึ่งเงินที่ให้กับมาจากครูทุกคนในโรงเรียนนั่นแหละ”

งานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งงานที่ครูแอนสนใจ สืบเนื่องจากโรงเรียนมีโครงการทอผ้าเป็นหลักสูตรท้องถิ่น แต่ไม่มีงบประมาณซื้อวัสดุอุปกรณ์ ครูแอนนำเงินรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ส่วนหนึ่งไปซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับใช้ทอผ้า แม้ว่าผลงานของนักเรียนจะไม่ได้สวยงามเลิศเลอ แต่การมีความรู้ติดตัว ได้รู้จักรากเหง้าของตนเองก็เป็นผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจในเบื้องต้นแล้ว

นอกจากการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าของชุมชน ครูแอนยังได้ประสานปราชญ์ชาวบ้านเพื่อรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ ผ่านการทำวิจัยในหลักสูตรปริญญาโทที่ครูศึกษาอยู่ จนสามารถรวบรวมความรู้เกี่ยวกับพืชท้องถิ่น และสรรพคุณในการรักษาโรค ทั้งยังได้เสาะหาพืชสมุนไพรต่างๆ มาปลูกไว้ที่สุขศาลา เพื่อเป็นทางเลือกในการรักษาอาการเจ็บป่วยของคนในชุมชน

หน้าที่ที่รักและผูกพัน

ครูแอนทำงานอยู่ในพื้นที่จนเกิดความผูกพัน แม้ว่ระยะแรกๆ จะอยากย้ายไปทำงานใกล้บ้าน แต่เมื่อครบกำหนดขอย้ายก็ยังไม่ได้ย้ายถึง 2-3 ครั้ง จนในที่สุดเพื่อนร่วมรุ่นเดียวกันต่างย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมกันหมด เหลือแต่ครูแอนที่ตัดสินใจไม่ย้าย เพราะความรู้สึกผูกพันที่ร้อยรัดเอาไว้

“เพื่อนร่วมงานก็ดี ผู้บังคับบัญชาที่โอเค ผู้ปกครองก็ดีกับเรา เลยไม่ย้าย
จริง ๆ เราจะไปก็ไปได้นะ แต่ไม่อยากไป เราอยู่ด้วยกันทุกวัน ๆ มันก็ผูกพันกัน
เป็นธรรมดา ก็เลยไม่ย้าย”

อย่างไรก็ตาม ครูแอนก็ยอมรับว่า บางครั้งก็เกิดความเหนื่อยที่ทำให้รู้สึก
ล้าและท้อบ้าง แต่เมื่อได้คิดทบทวนกับตัวเอง ก็รู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของครูทายาท
ที่ต้องทำงานเพื่อตอบแทนบุญคุณและโอกาสที่ได้รับ

“เรามีทีมงานที่โอเคแล้ว เราจะไปนั่งนับหนึ่งใหม่ทำไม อยู่ตรงไหนก็ได้
ทำงานเหมือนกัน เลยไม่ไปดีกว่า พ่อแม่ก็ไม่ห้าม บอกว่าอยู่ที่ไหนสบายใจก็
อยู่ไปเถอะ จริง ๆ ทำงานใกล้บ้านก็ใช้ว่าจะได้หยุดนะ อยู่ที่นี่บางทียังได้กลับ
บ้านบ้าง เพราะเราทำงานติดต่อกันนาน ๆ ไม่ได้หยุด ขอลากลับสักอาทิตย์
จึงดูไม่น่าเกลียด”

จากความท้อแท้ที่เคยมี เมื่อคิดว่ามันคือหน้าที่ ก็ทำให้ฮึดสู้ ครูแอน
มองว่า ไม่ว่าจะทำงานในอาชีพอะไร ก็เหนื่อยเหมือนกัน แต่สิ่งที่ทำให้ครู
ยืนหยัดอยู่ได้ทุกวันนี้คือ ความรักและความสนุกกับงานที่ทำ

ครูเอนกมีหลักการบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วม ไม่นิยมใช้คำสั่ง แต่จะใช้การตั้งคำถามปลายเปิดให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ใช้ความคิด เพราะเชื่อว่าการใช้คำสั่งคือการใช้อำนาจ เมื่อชินกับการรับคำสั่ง คนก็จะไม่ใช้ความคิด ส่งผลต่อเนื่องถึงพฤติกรรมรอคำสั่ง แต่ถ้าชวนคิด ชวนคุย ชวนทำ ต่อเติมความคิดระหว่างกัน การทำงานก็จะราบรื่น และสิ่งสำคัญคือการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชาให้กินอิ่ม นอนอุ่น ในส่วนของการบริหารการสอน ครูเอนกเน้นการเรียนรู้ของนักเรียนใน 3 วิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เพราะเชื่อว่า ถ้าเด็กได้ 3 วิชาหลักนี้ วิชาอื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ที่เน้นการสอนให้นักเรียนได้สนุกกับการทดลอง เรื่องที่อยู่รอบตัวก็จะทำได้ง่ายขึ้น

ครูนักพัฒนา คุณภาพชีวิต

ร้อยตำรวจโทเอนก คำภิมูล

โรงเรียน ตชด.บ้านทึ่ไล่ป่า
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ด้วยพื้นฐานครอบครัวที่เคยยากจนมาก่อน ทำให้เข้าใจถึงความไม่พร้อมในชีวิต แม้กระทั่งการเรียนยังต้องเลือกเรียนในสาขาที่ค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก ทั้งๆ ที่เรียนเก่งพอจะเลือกเรียนอะไรก็ได้ เพราะสอบติดโควตาของวิทยาลัยครูนครราชสีมา (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา) และโควตาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น แต่ถ้าเรียนที่นั่นต้องมีค่าใช้จ่ายสูง ทั้งค่าเทอม และค่าใช้จ่ายส่วนตัว ร้อยตำรวจโทเอก คำภิบูล คุรุใหญ่โรงเรียน ตชด.บ้านกิโลป่า อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงเลือกเรียนต่อในโรงเรียนพลตำรวจแทน

เมื่อเรียนจบ แต่ไม่อยากเป็นตำรวจ เพราะไม่ชอบทำหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุม ญาติบอกให้สมัครเป็นตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ครูเอนกจึงเริ่มชีวิตข้าราชการตำรวจโดยทำหน้าที่เวรยามอยู่เกือบ 2 ปี เมื่อมีการเปิดรับสมัครครู ตชด. จึงสมัครมาเป็นครูที่โรงเรียน ตชด.แก่งเสือโคร่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ แต่เพราะเป็นคนอีสาน ต้องมาทำงานในพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนกะเหรี่ยง จึงต้องมีการปรับตัวทั้งเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน และการใช้ชีวิต โดยเริ่มต้นจากการปรับตัวเข้าหาครูที่อยู่ในโรงเรียนให้ได้ก่อน ซึ่งไม่ยากเกินความสามารถ เพราะครูมีนิสัยรักความสนุกสนาน จึงใช้เพลงและดนตรีเป็นสื่อสร้างความสนิทสนม จนอยู่ร่วมกับครูและชาวบ้านได้อย่างแนบเนียนในที่สุด

ครูเอนกสอนอยู่โรงเรียน ตชด.แก่งเสือโคร่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2552 พร้อมๆ กับการเพิ่มพูนความรู้ด้านการสอนจากการอบรม อ่านหนังสือ และเรียนรู้จากรุ่นพี่ รวมทั้งเรียนต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จนจบด้านรัฐศาสตร์ แต่แล้วครูก็ขอย้ายตนเอง เพื่อหลบหนีจากการเป็นครูใหญ่

“อยากทำงานอยู่เบื้องหลังมากกว่า ผมชอบทำงานกับเด็ก การเป็นครูใหญ่ เราต้องดูแลทั้งโรงเรียน ต้องซัพพอร์ตทีมงาน แต่เรายังไม่มีความพร้อม มีเพียงความรู้วิชาการเท่านั้น เรื่องงานโครงการ การปฏิบัติงาน หรือการบริหารคิดว่ายังทำไม่ได้แน่ๆ เลยหลบมาเป็นเจ้าหน้าที่ในกองร้อยในฝ่ายนิเทศงานโครงการ”

ทำหน้าที่อยู่ในกองร้อยได้ไม่นาน ก็ถูกท้าทายจากผู้บังคับบัญชาว่า ถ้าเก่งจริงต้องสอบนายตำรวจให้ได้ เลยต้องสอบเพื่อพิสูจน์ตนเอง ในปี พ.ศ. 2554 ครูสอบได้ที่ 2 ของประเทศ จากจำนวน 40 คนในรุ่น มีผู้สมัครทั้งหมด 360 คน เมื่อผ่านการฝึกสายครูใหญ่ และมีตำแหน่งว่างที่กองกำกับ 13 กาญจนบุรี ประกอบกับผู้บังคับบัญชาพิจารณาเห็นว่า ครูเอนกมีประสบการณ์ในการเตรียมการรับเสด็จสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งจะทรงเสด็จมาพื้นที่นี้ในอีก 1 เดือนข้างหน้า จึงบรรจุให้เป็นครูใหญ่ที่โรงเรียน ตชด.บ้านทิลำป่า

“ตอนแรกคิดว่าคงอยู่ไม่ได้ เพราะต้องเดินทางเข้าออกด้วยเฮลิคอปเตอร์ หรือเดินเท้าออกมาส่งงานอย่างเดียว แต่พออยู่ได้ 1 ปี เห็นความลำบากของเด็ก ความลำบากของการส่งผู้ป่วย การนำสิ่งของเข้าออก ก็คิดว่าเราต้องต่อสู้เรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องคมนาคมให้ได้”

บ้านทิลำป่าเป็นหมู่บ้านห่างไกล อยู่ติดชายแดนพม่า ตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ระยะทางจากอำเภอสังขละบุรี 55 กิโลเมตร ถนนเป็นทางลาดยาง 6 กิโลเมตร ที่เหลือเป็นเส้นทางทุรกันดารอีก 49 กิโลเมตร ในหมู่บ้านมีประชากร 474 คน 105 ครัวเรือน เป็นทั้งคนไทย และชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสัญชาติ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้น้อย คำว่า **“ทิลำป่า”** เป็นภาษากะเหรี่ยง ตรงกับภาษาไทยว่า **“ห้วยแผ่นดิน”**

โรงเรียน ตชด.บ้านทิลำป่า เปิดสอนตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 178 คน ครู 6 คน ครูผู้ดูแลเด็ก 2 คน และเจ้าหน้าที่สุขศาลา 1 คน เพราะเป็นชุมชนห่างไกล การเดินทางจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ในฤดูฝนถนนเข้าออกหมู่บ้านใช้การแทบไม่ได้ จำเป็นต้องเดินเท้าหรือใช้รถขับเคลื่อนสี่ล้อ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้นการพัฒนาสาธารณูปโภคใน

โรงเรียนและในชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน อันดับแรกที่ครูเอนกต้องการพัฒนา

“ต้องการช่วยครูผู้หญิง ช่วยชาวบ้าน ช่วยเด็ก
โรงเรียนของเรายังมีพื้นฐานทางการเกษตรไม่ครบดี
โรงอาหารยังใช้ฟืน ทำให้เครื่องครัวไม่สะอาด รวมถึง
น้ำไฟก็ยังไม่สะดวกสำหรับเด็ก โดยเฉพาะห้องน้ำ
ถ้าน้ำใช้ไม่เพียงพอความสะดวกจะไม่เกิด เลยคิดว่า
จะทำสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้พร้อมที่สุดก่อน เมื่อ
พร้อมแล้วครูจะได้มีเวลาสอนมากขึ้น เด็กก็จะมา
โรงเรียนมากขึ้น ได้รับความรู้มากขึ้น สุขภาพก็ดีขึ้น
ตามไปด้วย ถ้าการเดินทางสะดวก การนำอาหาร
สิ่งของต่าง ๆ จากภายนอกเข้ามายังโรงเรียนทำได้ง่าย
จะช่วยลดค่าใช้จ่ายจากการจ้างรถ จ้างคนแบก รวมถึง
ในหน้าฝนก็พร้อมที่จะดูแลเด็กมากขึ้นด้วย”

สมัยเราเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา เวลาเราเสนอความคิดดีๆ มักจะถูก
 พับไว้เสมอ ฉะนั้นเมื่อเราเป็นผู้บังคับบัญชา เลยตั้งใจไว้ว่าเราจะ
 ให้เขานำเสนอได้เต็มที่ โดยเราจะให้คำแนะนำเรื่องความคุ้มค่า
 ความปลอดภัย หากงบประมาณไม่พอก็ต้องจัดหาให้
 ต้องส่งเสริมสนับสนุนลูกน้องเต็มที่

ครูเอนกเล่าว่า รับเป็นครูใหญ่เพราะตั้งใจให้โอกาสนี้พัฒนาโรงเรียนให้
 ดีขึ้น โดยมีแนวคิดการทำงานคือ เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดง
 ความคิดเห็นอย่างเต็มที่

“สมัยเราเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา เวลาเราเสนอความคิดดีๆ มักจะถูกพับ
 ไว้เสมอ ฉะนั้นเมื่อเราเป็นผู้บังคับบัญชา เลยตั้งใจไว้ว่าเราจะต้องไม่พับความ
 คิดของลูกน้อง ให้เขานำเสนอได้เต็มที่ โดยเราจะให้คำแนะนำเรื่องความคุ้มค่า
 ความปลอดภัย หากงบประมาณไม่พอก็ต้องจัดหาให้ ต้องส่งเสริมสนับสนุน
 ลูกน้องเต็มที่”

ครูเอนกมีหลักการบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วม ไม่นิยมใช้คำสั่ง
 แต่จะใช้การตั้งคำถามปลายเปิดให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ใช้ความคิด เพราะ
 ครูเชื่อว่า การใช้คำสั่งคือการใช้อำนาจ ซึ่งเมื่อชินกับการรับคำสั่ง คนก็จะ
 ไม่ใช้ความคิด ส่งผลต่อเนื่องถึงพฤติกรรมรอคำสั่ง แต่ถ้าชวนคิด ชวนคุย
 ชวนทำ ต่อเติมความคิดระหว่างกัน การทำงานก็จะราบรื่น และสิ่งสำคัญ
 คือการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชาให้กินอิ่มนอนอุ่น เพราะ
 พื้นที่อยู่ห่างไกล ก่อนหน้าที่จะมีตู้แช่เย็น ในฤดูฝนต้องใช้เฮลิคอปเตอร์ขนส่ง
 อาหาร รวมทั้งน้ำแข็งสำหรับใช้แช่อาหารสด ครูจึงต้องบริหารการใช้วัตถุดิบ
 ในการทำอาหารให้พอดีกับรอบ 20 วัน ดังนั้นลำดับการปรุงอาหารคือ ปลา ไก่
 หมู ลูกชิ้น แล้วค่อยไล่ลำดับมาเป็นไข่ ปลากระป๋องในที่สุด คณะครูจะได้กิน
 ของสดในวันแรกๆ ที่เฮลิคอปเตอร์บินมาส่ง เมื่อพอจะมีงบประมาณครูเอนก
 จึงปรับให้มีอาหารการกินที่ดีขึ้น

ในส่วนของการบริหารการสอน ครูเน้นการเรียนรู้นักเรียนใน 3 วิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยมีครู 3 คนซึ่งเป็นคนในพื้นที่และเป็นศิษย์เก่า รับผิดชอบสอนอนุบาลเพราะสามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้ ในขณะที่เด็กอนุบาลยังพูดภาษาไทยไม่ได้ จึงต้องวางตัวให้คนในพื้นที่สอนในระดับอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนครูต่างถิ่นสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6

“ปัญหาเรื่องภาษา จะให้เด็กเรียนรู้จากคำพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อน ใช้ภาษาถิ่นผสมกับภาษาไทย ตารางเรียนจะทำตามหลักทั่วไป แต่การปฏิบัติจริงจะให้ครูเน้น 3 วิชาหลัก คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เช่น เช้าวันนี้เรียนภาษาไทย บ่ายเรียนคณิตศาสตร์ แล้วลงแปลง วันต่อไปก็สลับกันไป ผมเชื่อว่าถ้าเด็กได้ 3 วิชาหลักนี้ วิชาอื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ที่เน้นการสอนให้นักเรียนได้สนุกกับการทดลองเรื่องที่อยู่รอบๆ ตัวก็จะทำได้ง่ายขึ้น แต่ติดปัญหาที่ครูของเรายังด้อยเรื่องภาษาอังกฤษ เพราะจบแค่มัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงมาพึ่งครูใหญ่ เพราะพอจะพูดได้บ้าง”

สำหรับการสร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนนั้น ครูเอนก เล่าว่า ตอนไปแรก ๆ ยังไม่ได้ศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้าน จะรู้สึกขัดใจกับการขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่เคยชินกับการที่หน่วยงานหรือคนภายนอกนำสิ่งของไปให้ เขาจึงมองว่า โรงเรียนคือผู้ให้ ชาวบ้านเป็นผู้รับจากโรงเรียนหรือหน่วยงาน ดังนั้นยามที่ต้องขอความร่วมมือจากชาวบ้านมาร่วมพัฒนาโรงเรียน จึงไม่ค่อยได้รับความร่วมมืออย่างใจหวัง จนออกอาการหงุดหงิด

“แรก ๆ นัด 9 โมงเช้า กว่าจะมาก็ 10 โมง เกือบ 11 โมง มาแล้วก็นั่งกินกาแฟ สบายๆ หรือกิน นานมากกว่าจะลงมือทำงาน ครูที่อยู่มาก่อน เขาก็บอกว่า ใจเย็นๆ ครูใหญ่ พอทำงานไปได้ ชั่วโมงกว่าๆ แดดร้อนก็เข้าร่ม ฝนตกก็เข้าร่ม บ่าย 2 พักกินข้าว เสร็จแล้วก็กลับบ้าน การพัฒนา โรงเรียนทำได้แค่นี้เห็นแล้วขัดใจ ผมก็บ่น ครูน้อย เขาก็คอยเตือนว่า ครูใหญ่ใจเย็นๆ เดี่ยวค่อยไป เจาะรายคน”

หลังจากนั้นครูเอนกจึงเข้าหาชาวบ้าน เป็นรายคน เริ่มที่ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. เพราะถ้าต้องการมีส่วนร่วมจาก ผู้นำได้ ความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ ก็จะได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้การทำให้เป็นแบบอย่าง เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ครูใช้เพื่อสร้างความสนใจ ให้คนในชุมชนอยากเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องไม่ขอความร่วมมือบ่อยเกินไป จนรบกวนเวลาทำมาหากินของชาวบ้าน

“เทอมหนึ่งจะขอเขาแค่ครั้งเดียว ถ้าขอทุกเดือนมันบ่อยเกินไป เขาก็ไม่เอามา เวลาเราก็ต้องมีของติดไม้ติดมือให้เขา บางทีเป็นของบริจาค ที่เก็บสะสมไว้ แต่ถ้าแจกอะไรก็ต้องได้เหมือนกันทุกคน ถ้าของไม่เหมือนกัน

ครูเอนกเข้าหาชาวบ้าน เป็นรายคน เริ่มที่ผู้นำ ชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. เพราะถ้า สามารถถึงการมีส่วนร่วม จากผู้นำได้ ความร่วมมือ จากกลุ่มอื่นๆ ก็จะได้ ง่ายขึ้น นอกจากนี้การ ทำให้เป็นแบบอย่าง เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ใช้ เพื่อสร้างความสนใจ ให้คนในชุมชนอยาก เข้ามามีส่วนร่วม

จะโดนตำหนิ ที่น้ำพอได้ปั่นโต ได้มิด ได้พันธุ์ผักไป เขาก็มากขึ้นเยอะขึ้น”

การบริหารความรู้สึกรักของชาวบ้านเป็นสิ่งที่ครูเอนกระมัดระวังของบริจาคที่ได้มาต้องคัดสรรให้เหมาะสม และแจกจ่ายอย่างเท่าเทียม แต่ของบริจาคบางประเภท เช่น เสื้อผ้ามือสอง ครูจะไม่นำไปแจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านในชุมชน เพราะจะมีการเปรียบเทียบกันระหว่างคนรับ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดี ครูจึงตัดปัญหา โดยหากมีผู้บริจาคเสื้อผ้าเก่ามากก็จะมอบให้ชาวบ้านฝั่งประเทศพม่าไป

ความเคยชินต่อการเป็นรับอยู่เสมอ ทำให้ชาวบ้านไม่เห็นคุณค่าของสิ่งของต่างๆ เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องใช้บางอย่างถูกใช้อย่างไม่รู้จักค่า สิ่งไหนที่รับมาแล้วไม่ถูกใจก็ทิ้งขว้างไปอย่างง่ายดาย พฤติกรรมเช่นนี้กลายเป็นปัญหาที่ครูเอนกรู้สึกว่าเป็นต้องสร้างค่านิยมใหม่ให้แก่คนในชุมชนให้รู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ ที่แม้จะเป็นของบริจาคก็ควรใช้อย่างคุ้มค่า

“ของบริจาค เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ของใช้ที่เกิดประโยชน์ แต่เด็กและชาวบ้านเขาจะใช้ปีต่อปี ไม่รักษาดูแลเพราะเขาไม่ใช่คนซื้อ จึงไม่รู้คุณค่า รับมาแล้วไม่ถูกใจก็ทิ้ง ตอนนี้เรากำลังสร้างค่านิยมให้เขาเห็นคุณค่าของสิ่งของที่ได้รับ แต่มันยากเพราะเขาเป็นกันมาหลายปีแล้ว อย่างแก้วน้ำสแตนเลสเขาไม่รู้หรือกว่าใบหนึ่งราคา 30-40 บาท เขาเอาไปใช้ถ่มน้ำมาก เราต้องค่อยๆ ปรับ ค่อยๆ อธิบายให้เขาเข้าใจ”

นอกจากความพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการดูแลรักษาของที่ได้รับบริจาคแล้ว ครูเอนกยังพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการทำการเกษตรเพื่อการดำรงชีวิต เนื่องจากเห็นว่า เด็กๆ ในชุมชนมีภาวะโภชนาการต่ำกว่ามาตรฐาน เมื่อปิดภาคเรียน เด็กต้องไปช่วยผู้ปกครองทำไร่ ทำนา พอเปิดภาคเรียนต้นเทอมเด็กจะผอมน้ำหนักน้อย มาโรงเรียนได้กินข้าวเยอะหน่อย ทั้งเนื้อมัน ไข่ เด็กก็จะน้ำหนักเพิ่ม ครูจึงพยายามส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือนเพื่อเพิ่มอาหารโปรตีน แม้จะเข้าใจบริบทของชุมชนว่า ไม่เลี้ยงสัตว์ด้วยเหตุผลต่างๆ

“ความเชื่อของชาวบ้านคือ เขากินเนื้อสัตว์ แต่ไม่เลี้ยง ซึ่งมาจากหลาย ๆ แนวคิด คือ เขาจะไม่มีการขังหรือการผูก เช่น การเลี้ยงหมูก็จะไม่ทำคอก แต่ใช้เชือกผูกไว้แทน หรือเลี้ยงแบบปล่อย เปิดไถ่ก็เลี้ยงแบบปล่อย ความสกลปรกก็ตามมา ทั้งเปิดไถ่เดินวนไปทั้งหมู่บ้าน เขาอาจจะมองว่าเป็นภาระต้องดูแล ต้องเก็บกวาด เลยไม่อยากเลี้ยง อีกความคิดหนึ่งเขามองว่า สัตว์พวกนี้มาแย่งอาหาร เพราะเขาอยู่ในป่า ปีหนึ่ง ๆ ปลุกข้าวกว่าจะได้ก็ต้องแบ่งมาใช้เลี้ยงเปิดไถ่ หมู แถมยังต้องดูแลเข้าเย็น ทั้ง ๆ ที่ข้าวยังไม่พอจะกิน ขณะที่อีกกลุ่มเกรงว่าเสียงไถ่ขันจะทำให้ฝ่ายตรงข้ามรู้พิภพจนถูกโจมตีได้ เลยไม่อยากเลี้ยง”

การขยายผลการเลี้ยงสัตว์สู่ชุมชนจึงต้องเริ่มจากผู้นำ ผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้ ๆ กับโรงเรียน และผู้ปกครอง โดยให้ครูเป็นคนคัดเลือกแล้วมอบพันธุ์หมู พันธุ์เปิดพันธุ์ไก่ พันธุ์ผัก อุปกรณ์การเกษตรเช่น บัวรดน้ำ จอบ เสียม ให้เพื่อเพิ่มอาหารโปรตีนและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เพราะถ้าต้องซื้ออาหารจากร้านค้าในชุมชนจะพบว่า อาหารที่นำเข้ามาจากภายนอกมีราคาแพงมาก

“การเปลี่ยนความเชื่อให้เลี้ยงสัตว์เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะรุ่นแรกที่ไม่เลี้ยงโตขึ้นมาหน่อย เวลาถึงงานบุญก็เอาไปเชือดแล้ว จนกระทั่ง 2-3 ปีให้หลังถึงเลี้ยงแล้วมีลูกออกมา ดูเหมือนว่าจะประสบความสำเร็จขึ้นมาหน่อย แต่ก็ต้องพยายามต่อไป ตอนนี้เลยให้สร้างข้อตกลงร่วมกันว่า ลูกที่เกิดจากสัตว์ที่โรงเรียนมอบให้ต้องคืนกลับมาที่โรงเรียน 1 ตัว เพื่อนำไปมอบให้กับครอบครัวอื่นเลี้ยงต่อ”

งานสหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียนเป็นอีกหนึ่งงานที่ครูเอนกต้องดูแล เพราะเป็นงานตามโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยครูยอมรับว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จในแง่การปฏิบัติ เพราะติดปัญหาเรื่องการขนส่งสินค้าที่จะนำมาขายให้แก่ชาวบ้านเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่าย ครูจึงปรับวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกนำผลผลิตที่ได้มาจำหน่าย เช่น นำผักที่ปลูกได้มาขายให้กับสหกรณ์เพื่อจำหน่ายเข้าโครงการอาหารกลางวัน

ครูเอนกให้นโยบายกับครูเกษตรและครูสหกรณ์ว่า เด็กที่อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้สมัครหุ้นสหกรณ์หุ้นละ 10 บาทต่อคน สิ้นปีมีปันผลให้จากการขายผักให้กับโครงการอาหารกลางวัน เช่น ขายให้สหกรณ์ 5 บาท สหกรณ์ขายให้กับโรงครัว 5.50 บาท วันหนึ่งขายได้ประมาณ 20 กิโลกรัม ปีหนึ่งเด็กก็จะได้ปันผลพอสมควร ส่วนผลไม้ก็ขายที่ราคา 7 บาท ปลา หมู ไก่ ก็ขายเข้าสหกรณ์ โดยปลาจะขายกิโลกรัมละ 40 บาท สหกรณ์จะได้กำไรกิโลกรัมละ 2 บาท มีกำไรออกเงินเข้าสหกรณ์ตกปีละ 7,000-8,000 บาท นำมาปันผลให้กับเด็กนักเรียน

สินค้าที่จำหน่ายในสหกรณ์จึงเป็นผลผลิตที่ผลิตได้เองบางส่วน และมีสินค้าอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น น้ำตาล น้ำมันพืช ส่วนขนมกรุบกรอบโรงเรียนไม่มีนโยบายนำมาจำหน่าย เพราะสามารถผลิตอาหารเองได้มากขึ้น จากเดิมที่ต้องนำเข้าอาหารทั้งผัก และเนื้อสัตว์ 100 เปอร์เซ็นต์ ลดการนำเข้าลง ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายเรื่องการขนส่งลงได้มาก

การที่โรงเรียนสามารถผลิตอาหารและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกได้ดีมากขึ้น เป็นผลจากการที่ครูเอนกได้ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ทั้งระบบประปา ระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ขยายกำลังการผลิต จากเดิมที่ผลิตไฟฟ้าได้ 5 กิโลวัตต์ แต่ในปี พ.ศ. 2556 ติดขัดทำให้โรงเรียนไม่มีไฟฟ้านานถึง 6 เดือน ครูจึงทำโครงการไปยังกระทรวงพลังงาน จนได้รับการสนับสนุนระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ในปี พ.ศ. 2558 ได้ปริมาณไฟฟ้าที่เพียงพอต่อการใช้งานในโรงเรียน ทั้งสุศาลา ห้องสมุด บ้านพักครู ตู้แช่อาหารที่จำเป็นต่อการถนอมอาหาร รวมทั้งใช้ในคอกสัตว์อีกด้วย

“ตอนนี้อย่างเดียวหาเรื่องน้ำประปา ที่ตอนหน้าฝนน้ำจะเยอะ แต่หน้าแล้งน้ำไม่พอใช้ จึงออกแบบทำฝายน้ำล้นเพื่อให้น้ำไหลเข้าได้เยอะขึ้น แต่ต้องรอช่วงที่ชาวบ้านว่างก่อน คิดว่าถ้าทำเสร็จน้ำก็จะพอเพียงพอต่อความต้องการใช้ในโรงเรียน”

● ●

ในความคิดผมคือ ปัญหาอุปสรรคอยู่ตรงไหนเราเข้าไปทำ
และต้องมีความสุขและสนุกกับการทำงาน ถ้าทำแล้วหน้านี้
ก็ขมวดมันจะคิดไม่ออก ทำไปด้วย ฟังเพลงไปด้วย
สนุกกับงานเดี๋ยวมันก็คิดออก แก้ปัญหาได้

● ●

อย่างไรก็ตามครูเอนกยอมรับว่า การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในโรงเรียนต้องดำเนินงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่อยู่บนหลักของการทำงานอย่างมีความสุข รักษาสมดุลของชีวิตในด้านต่างๆ คือ งานรัฐต้องไม่เสีย ลูกเมียครอบครัวต้องไม่บกพร่อง ต้องดูแลให้ครบทุกด้าน

“ในความคิดผมคือ ปัญหาอุปสรรคอยู่ตรงไหนเราเข้าไปทำ และต้องมีความสุขและสนุกกับการทำงาน ถ้าทำแล้วหน้านี้ก็ขมวดมันจะคิดไม่ออก ทำไปด้วย ฟังเพลงไปด้วย สนุกกับงานเดี๋ยวมันก็คิดออก แก้ปัญหาได้”

พลังในการทำงานที่มีเหลือล้นเช่นนี้ ครูเอนกบอกว่า เป็นเพราะได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งครูมีหลักการว่า ต้องเสนอความต้องการของโรงเรียนและชุมชนที่ไม่ซ้ำกันของแต่ละองค์กร โดยจะไม่ขอเป็นเงินหรือทุนการศึกษา แต่ก็จะไม่ห้ามถ้ามีผู้บริจาคให้นักเรียนเอง ซึ่งในส่วนโรงเรียนจะขอเป็นวัสดุเพื่อนำมาก่อสร้างถาวรวัตถุที่คงทน เช่น อาคารเรียนชำรุดก็จะขอกระเบื้อง ไม้ ปูน ติ มาซ่อมแซม ขอตู้แช่อาหาร ขอเครื่องสูบน้ำ เครื่องปั่นไฟ เป็นต้น

“จากแต่ก่อนที่เราต้องซื้อน้ำแข็งก้อนมาแช่เนื้อสัตว์ เดี่ยวนี้ไม่ต้องแล้ว เพราะเรามีตู้แช่ มีไฟฟ้าเพียงพอ มีสปริงเกอร์ลดการใช้แรงงานเด็กหรือครูลง โรงเรียนจากเดิมที่ต้องก่อไฟ ใช้ฟืน หม้อข้าว กระทะ หลังคาโรงครัวเป็นเขม่าดำ ตอนนีฟืนใช้เฉพาะต้มข้าวให้หมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ทุกวันนี้โรงครัวเราใช้แก๊ส ใช้หม้อหุงข้าวไฟฟ้าได้แล้ว ทำโรงเก็บแก๊สไว้ใช้ตอนหน้าฝนมากถึง 30 ถัง

● ●

ถ้าไม่ขุดบ่อก็ไม่มีน้ำกิน ถ้าไม่ขุดบ่อเลี้ยงปลา ก็ไม่มีปลากิน
เราจะรอให้คนอื่นมาทำให้ไม่ได้ เราต้องลงมือทำด้วยตัวเอง
ด้วยทรัพยากรและคนที่เรามี ถ้าเราทำได้แสดงว่าเรามี
ความมานะ มีการวางแผน มีความอดทน มีการทำงานเป็นทีม

● ●

โดยแต่ละถังจะเขียนชื่อโรงเรียน ชื่อผู้บริจาคไว้ กลายเป็นว่าเดี๋ยวนี้ภาคเอกชน
อยากให้สิ่งของที่คงทนถาวรมากกว่า เพราะเราจะถ้ายรูปว่าสิ่งของที่เขาให้มา
ว่าใช้ได้นานและใช้ได้จริง ไม่ใช่แจกๆ ให้หมดไป”

สิ่งที่ช่วยในการแก้ปัญหาความไม่สะดวกในการดำเนินงานของโรงเรียน
และการใช้ชีวิตของชาวบ้าน คือ การสัญจรที่ไม่สะดวก ในอดีตถ้าอากาศปิด
เฮลิคอปเตอร์บินไม่ได้ ก็ต้องเสียเงินจ้างรถขนของเข้ามาครั้งละ 5,000 บาท
ในฤดูฝนเพิ่มเป็น 7,000 บาท แต่แต่ละปีหมดเงินไปกับค่าจ้างรถขนของปีละ
40,000-50,000 บาท ซึ่งครูเอนกคิดว่า น่าจะเก็บเงินตรงนี้ส่วนหนึ่งและทำผ้าป่า
ขอระดมทุนซื้อรถยนต์ของโรงเรียน

“ถ้ามีรถยนต์ของเราเอง เราเสียแต่ค่าน้ำมันเที่ยวหนึ่งไม่ถึงพัน ลดค่าใช้จ่าย
ไปได้ครั้งละประมาณ 4,000 บาท เก็บไว้เป็นค่าซ่อมบำรุง แต่เรามีรถยนต์ของ
เป็นของตนเอง ใช้ทั้งขนส่งอาหาร พาเด็กนักเรียนออกไปสอบ ออกไปทัศนศึกษา
ก็ได้ ชาวบ้านหรือนักเรียนป่วยก็ใช้รถคันนี้พาไปโรงพยาบาล แต่มีข้อแม้ว่า
หากลับก็ต้องขนของเข้ามาด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ใช่วิ่งกลับมาฟรีๆ”

ผ้าป่ารถยนต์จึงเกิดขึ้นโดยครูในโรงเรียนต่างช่วยกันประสานงานกับกลุ่ม
ผู้ที่เคยบริจาคสิ่งของให้แก่โรงเรียน ขอความร่วมมือจากเพื่อนฝูง จากชาวบ้าน
มาช่วยทอดผ้าเพื่อใช้เป็นของที่ระลึกให้กับแขกที่มาร่วมงาน ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 5
ธันวาคม พ.ศ. 2558 ทีมงานทั้งครู นักเรียน ชาวบ้าน แบ่งหน้าที่กันต้อนรับ
ทำอาหารพื้นบ้าน แสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น จนรวบรวมเงินได้ 160,000 บาท

และได้รับบริจาครถอีซูซุมือสองมา 1 คัน จึงนำเงินที่ได้ไปปรับปรุงรถให้เป็นระบบขับเคลื่อนสี่ล้อ ในขณะที่เดียวกันบริษัทอีซูซุซึ่งได้เข้าไปถ่ายทำวิดีโอเห็นความยากลำบากของโรงเรียน จึงช่วยเปลี่ยนหลังคาอาคารเรียนเป็นเมทัลชีท และมอบรถอีซูซุวีคโครสให้โรงเรียนอีก 1 คัน

เมื่อมีรถยนต์ การช่วยเหลือชาวบ้านและนักเรียนยามเจ็บป่วยก็สะดวกมากขึ้น การขนส่งของที่จำเป็นและอาหารก็สะดวกขึ้น ลดค่าใช้จ่ายทั้งของโรงเรียนและชาวบ้าน การมีสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยลดภาระของครูได้มาก เช่น มีแก๊สใช้ ก็ไม่ต้องฝ่าฟันหุงข้าว ปรุงอาหาร ทำให้มีเวลาสอนหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน ทุกคนจึงมีความสุขมากขึ้น

ครูเอนกยืนยันว่า ยังไม่มีความคิดจะย้ายไปอยู่ใกล้บ้าน หรือกระทั่งโรงเรียนที่อยู่ใกล้ความเจริญ เพราะคิดว่า ยังทำงานได้ไม่สมบูรณ์ ยังมีเรื่องการจัดสรรพื้นที่ที่ยังอยากพัฒนาให้ดีขึ้น รวมถึงพัฒนาบุคลากรต่อไปอีก โดยครูยังมีความสุขกับการทำงานที่นี่ แม้จะเหนื่อย แต่เมื่อได้เห็นรอยยิ้มของเด็กและชาวบ้าน แค่นี้ก็มีความสุขแล้ว

ส่วนการได้รับรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์นั้น ครูเอนกมองว่า เป็นผลพลอยได้จากการมุ่งมั่นทำงาน ซึ่งรางวัลเป็นตัวสะท้อนว่า ยังมีคนอื่นมองเห็นว่าสิ่งที่เราทำเป็นสิ่งดี ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อคนอื่น

“ถ้าไม่ขอบคุณก็ไม่มีน้ำกิน ถ้าไม่ขอบคุณเลี้ยงปลา ก็ไม่มีปลากิน เราจะรอให้คนอื่นมาทำให้ไม่ได้ เราต้องลงมือทำด้วยตัวเอง ด้วยทรัพยากรวัสดุ เครื่องมือ และคนที่เรามี ถ้าเราทำได้แสดงว่าเรามีความมานะ มีการวางแผน มีความอดทน มีการทำงานเป็นทีม ส่วนรางวัลที่ได้รับแสดงให้เห็นว่าเราไม่ได้เหนื่อยฟรี มันเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว ของนักเรียน และชาวบ้าน แม้โรงเรียนเราจะอยู่ในถิ่นทุรกันดาร แต่เราก็สามารถพัฒนาได้ด้วยมันสมองและสองมือของเรา”

เพราะรักในอาชีพนี้ และมีความสุขยามเมื่อเห็น
พัฒนาการของลูกศิษย์ จากเด็กที่อ่านไม่ออก
เขียนไม่ได้ จนออกเขียนได้ ครูจึงมีความสุขใน
ทุกสิ่งที่ทำ และหวังใจว่าพื้นฐานของการศึกษา
ที่มีจะเป็นเกราะป้องกันให้ลูกศิษย์คิดได้ คิดเป็น
มีอาชีพที่ดี ไม่หลงทางไปพัวพันกับยาเสพติด
คำว่า “ครู” ไม่ใช่การสอนในหน้าที่เฉยๆ
เราไม่ได้เป็นครูแค่ 8 โมงเช้า ถึง 4 โมงเย็น
เราต้องเป็นครูไปตลอดชีวิต

ครูผู้สร้าง ทางชีวิตให้ศิษย์

นารีลักษณ์ ศรีบุญเรือง
โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

แม้จะไม่ได้อยากเป็นครู แต่เมื่อต้องรอนานหลังเรียนจบอยู่นาน
มีคนรู้จักขอให้ไปช่วยสอนเด็กอนุบาลแทนครูที่ลาคลอด
3 เดือน ครูหลิน-นารีลักษณ์ ศรีบุญเรือง แห่งโรงเรียน
บ้านห้วยผึ่ง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย จึงมีโอกาส
ได้สัมผัสความรู้สึกแรกของการเป็นครูตั้งแต่นั้นมา

“ไปช่วยสอนชั้นอนุบาล 2 ไม่เคยเรียนมาด้านนี้เลย คิดว่าจะสอนได้หรือ
รับมือเด็กได้ไหม จะไม่ดีลูกเขาตายหรือ แต่พอไปสอนแล้วรู้สึกสนุก คิดเกม
นำเพลงที่เคยเรียนมาปรับใช้ พาเด็กเล่นเกม พานอน พาไปห้องน้ำ ดูแลทุกอย่าง
เป็น 3 เดือนที่สนุกและมีความสุขมาก”

ค้นพบทิศทางของหัวใจ

เมื่อทำงานด้วยความสุข แม้จะมาช่วยสอนแค่ 3 เดือน แต่ครูหลินรู้สึกติดใจ
พยายามหาความรู้เรื่องการดูแลเด็กเล็กเพิ่มเติมว่า เด็กชั้นนี้ควรสอนอะไรบ้าง
โดยสอบถามคุณครูอีกท่านที่อยู่บ้านใกล้ๆ กัน เมื่อได้รับคำแนะนำก็นำมา
ปรับใช้ ความรู้สึกอยากเป็นครูเริ่มก่อตัวขึ้นเงิบๆ ในใจ เพราะสัมผัสได้
ถึงความสุขเมื่อได้เห็นพัฒนาการของลูกศิษย์

หลังสิ้นสุดการสอน ครูหลินตัดสินใจเรียนต่อครูที่มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช (มสธ.) เอกวิทยาศาสตร์ไปพร้อมๆ กับทำงานบัญชีที่เคยรักและชอบ
แต่กลับไม่รู้สึกสุขใจ ไม่โอ้มน้ำเหมือนอาชีพครู เมื่อเรียนจบจึงสมัครสอบเป็นครู
ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รอเรียกตัวอยู่
ระยะหนึ่งก่อนจะได้เป็นครูอัตราจ้างที่บ้านมั่งเก่าหลัง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

“ตอนที่ต้นสังกัดเรียกตัว เขาบอกว่าเป็นครูอัตราจ้างก่อนและต้องไปสอน
บนดอยจะไปไหม คำตอบตอนนั้นคือ ยังไงก็ไป เพราะอยากเป็นครู ไม่กลัว
ไม่หาข้อมูลใดๆ เลย ขณะที่คนอื่นต้องหาข้อมูลก่อนว่า โรงเรียนนี้อยู่ไหน

เป็นอย่างไร ไกลไหม สภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร เราไม่ทำอะไรสักอย่าง ขอให้
ได้ไปอย่างเดียว”

บ้านมั่งเก่าหลังมีกิตติศัพท์ว่าเป็นแหล่งค้ายาและทางผ่านยาเสพติด
เดินทางด้วยถนนลูกรังกว่าครึ่งวัน ผ่านหลายคอกกว่าจะถึง หมู่บ้านตั้งอยู่ใน
หุบเขา บรรยากาศดีมาก มีภูเขาล้อมรอบ ประชากรในหมู่บ้านมีหลายชาติพันธุ์
ทั้งม้ง อาข่า ไทยใหญ่ มูเซอ ลีซอ ส่วนโรงเรียนบ้านมั่งเก่าหลังเป็นโรงเรียน
ขยายโอกาส สอนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครู 20 คน นักเรียน 600 คน

เทอมแรกครูหลินได้รับมอบหมายให้สอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1-2 ไม่ได้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ตามที่เรียนจบมา เนื่องจากครูสังคมย้าย
ระหว่างรอครูคนใหม่จึงให้ครูหลินสอนแทน ซึ่งไม่เป็นปัญหา เพราะครูหลินมี
ความตั้งใจและมีความกระตือรือร้นที่จะสอนอย่างเต็มเปี่ยม แม้ไม่ได้เรียนมา
โดยตรงก็พยายามหาความรู้เพิ่ม ใช้วิธีอ่านหนังสือ ผสมผสานกับความรู้และ
ประสบการณ์เดิมที่เคยเรียนมา ศึกษาแผนการสอนวิชาสังคม เตรียมตัวอ่าน
ตำราไว้ล่วงหน้า สอบทานความรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความมั่นใจ

“พอได้เป็นครูจริง ๆ ความท้าทายก็เกิดขึ้น เพราะการสอนเด็ก ม.1-2
เขาจะมีการโต้ตอบกับเรา จึงต้องเตรียมความพร้อมทุกอย่าง เพื่อให้เด็กสนใจ
และรู้สึกสนุกที่จะเรียนรู้”

การเอาชนะใจนักเรียนทำได้ไม่ยาก แต่การเอาชนะใจคนในชุมชนสาหัส
มากกว่า เพราะบางส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ทำให้เขารู้สึกระแวง
ไม่ยอมรับคนนอก แม้กระทั่งครูที่สอนลูกหลานในชุมชน การออกไปเยี่ยม
บ้านเด็กจึงสร้างความเคลงใจว่า จะเข้าไปสืบข่าว จนกลายเป็นปัญหาที่ครูหลิน
ต้องเผชิญกับการต่อต้านจากคนในชุมชนถึงขั้นเอาหินขว้างใส่ แต่ด้วยความที่
ยังเป็นครูใหม่ไฟแรง จึงไม่รู้สึกลัว กลับฮึดสู้ไม่ถอย

“เวลาลงชุมชนจะไปกับเด็กโตๆ โดนหมดทั้งก้อนหิน หนังสือก็
ยิงเจอบนนี่ยังทำให้ฮึด ยังไม่ยอมให้ไปเรายังไป ไปทุกวันหลังเลิกเรียน
ชักชวนเด็กที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้มาสอนพิเศษก่อนแล้วก็ซ่อมกีฬา
ไปทุกวันไม่ว่าฝนตกแดดออก ใครจะมีงานบุญอะไรก็ไป บ้านไหนเจ็บป่วย

**ไปหมด ใครไม่สบายก็ไปช่วยเขา ไปให้เขาเห็นว่า
เรามาด้วยความจริงใจ หวังดีกับลูกหลานเขา”**

อัมใจที่ได้ช่วย

เด็กที่บ้านมั่งเก่าหลังมีปัญหาเช่นเดียวกับเด็กบนพื้นที่สูงอื่นๆ คือ สื่อสารด้วยภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง การใช้ภาษาไทยจึงมีปัญหา ซ้ำยังมีปัญหาใหญ่เรื่องสัญชาติ เพราะกว่าครึ่งของคนในชุมชนเป็นคนไร้สัญชาติ จึงถูกจำกัดสิทธิต่างๆ ครูหลินรู้ว่า การให้ความรู้อย่างเดียวคงไม่พอ เพราะลูกศิษย์ยังขาดสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะพลเมืองของประเทศไทย

“ที่นี่ถนนก็ไม่ดี ไฟฟ้าไม่มี แคมวันดีคืนดีมีการ
สู้รบระหว่างทหารว่า ทหารไทยใหญ่ กับทหารไทยอีก

ครูหลินยินดีแบกภาระที่เกินกว่าหน้าที่ เพราะเห็นตำตาว่า คนที่ไม่มีสัญชาติชีวิตยุ่งยากเพียงใด บางคนพยายามขอสัญชาติ เป็นปัยยังไม่ได้ เสียทั้งเงินเสียทั้งเวลาในการประกอบอาชีพ และ เพราะความไม่รู้หนังสือทำให้เวลาไปติดต่อนหน่วยงานราชการ จังคุกกันไม่รู้เรื่อง ครูหลินจึงอาสาเป็นตัวกลางช่วยประสานงาน ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่

ต่างหาก บางวันต้องวิ่งหลบกระสุนปืน หลบระเบิดอยู่บ่อย ๆ เด็กก็ไม่มีสัญชาติ เจ็บป่วยก็ต้องไปอนามัย กว่าจะไปถึงโรงพยาบาลได้ก็ต้องใช้เวลา เป็นระยะทาง 30 กิโลเมตรที่ใช้เวลานานมาก เพราะเป็นถนนดินแดง แคมคดโค้งตามเนินเขา สิ่งไหนที่ช่วยได้ก็อยากจะทำ”

ครูหลินจึงยินดีแบกภาระที่เกินกว่าหน้าที่ เพราะเห็นตำตาว่า คนที่ไม่มีสัญชาติชีวิตยุ่งยากเพียงใด บางคนพยายามขอสัญชาติเป็นปัยยังไม่ได้ เสียทั้งเงินเสียทั้งเวลาในการประกอบอาชีพ เทียวไปเทียวมาระหว่างหมู่บ้าน กับที่ว่าการอำเภอ เพราะความไม่รู้หนังสือ เวลาไปติดต่อนหน่วยงานราชการ จังคุกกันไม่รู้เรื่อง ครูหลินจึงอาสาเป็นตัวกลางช่วยประสานงานระหว่าง ชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ เพราะสถานะครูทำให้การคุยกับเจ้าหน้าที่จึงง่ายขึ้น

ครูหลินใช้เวลาปิดเทอมมาช่วยเหลือเรื่องการขอสัญชาติ ทั้งติดต่อนว่า ต้องเตรียมหลักฐานอะไรบ้าง หาพยานหลักฐาน ทั้งหมดด้าแยะ ผู้นำชาวบ้าน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็ออกให้ ข้าวเที่ยงก็ออกให้ ตอนนั้นเงินเดือนครู อัตราจ้างเดือนละ 6,000 บาท ก็พอใช้ อยู่ที่โรงเรียนไม่ได้ใช้จ่ายอะไรมากมาย เงินเดือนส่วนใหญ่ของครูจึงถูกใช้ไปกับเด็กและชุมชนมากกว่าใช้ในครอบครัว แต่เมื่อเห็นผลของการช่วยเหลือให้คนได้รับสัญชาติก็ช่วยเติมเต็มความสุขใน หัวใจครูอย่างบรรยายไม่ได้

“คนแรกที่ได้บัตรประชาชนเขาบอกว่า เหมือนครูเป็นพ่อเป็นแม่ เป็นเทวดา
ที่มาช่วยเขา เขาดีใจมาก กอดเราแล้วร้องไห้”

ครูหลินสอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านม้งเก่าหลัง 6 ปี จนได้รับการบรรจุเป็น
พนักงานราชการ จึงต้องย้ายไปสอนที่โรงเรียนบ้านห้วยผึ้งในอำเภอเดียวกัน
และอยู่บนเส้นทางลำเลียงยาเสพติดเหมือนกัน ระยะทางระหว่างโรงเรียนเก่า
กับโรงเรียนใหม่ห่างกัน 25 กิโลเมตรเท่านั้น แต่เพราะยังรู้สึกผูกพันตัดไม่ขาด
ช่วงแรกครูหลินยังพักอยู่ที่บ้านม้งเก่าหลัง ต้องใช้เวลาถึง 3 เดือน กว่าครูหลิน
จะคุ้นชินและย้ายมาอยู่บ้านห้วยผึ้ง

โรงเรียนบ้านห้วยผึ้งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสสอนอนุบาลถึงมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 และที่นี่เองที่ครูหลินได้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ตามที่ชอบ โดยปีแรกสอน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 หลังจากนั้นขยับมาสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและ
มัธยมศึกษาตอนปลาย

“โชคดีที่พื้นที่ไม่แออัด เรา ชาวบ้าน
ในชุมชนเป็นคนจีน อาข่า และไทยใหญ่
70 เปอร์เซนต์มีบัตรประชาชน ที่เหลือ
อีก 30 เปอร์เซนต์ครูยังต้องช่วยเรื่อง
สัญชาติอยู่ ตอนปี พ.ศ. 2552 ช่วยได้
ประมาณ 40 คน ปี พ.ศ. 2553 ช่วยได้
อีก 30 คน ซึ่งการช่วยเหลือก็ยังใช้ทุน
ของตัวเองเหมือนเดิม”

เปลี่ยนผู้รับเป็นผู้ให้

ในส่วนของการเรียนการสอน ครูหลินสนับสนุนให้นักเรียนทำกิจกรรมจิตอาสา ที่นักเรียนตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสังคม และขอให้ครูหลินเป็นผู้ที่ปรึกษา ซึ่งกิจกรรมจิตอาสาที่มี เช่น ช่วยทาสีศูนย์เด็กเล็ก สอนอาชีพ สอนทำขนม ทำไม้กวาดดอกหญ้า หรือนำสิ่งของไปบริจาคให้คนแก่และเด็กในชุมชน

ครูหลินเห็นว่า การปลูกฝังทั้งเรื่องจิตอาสา คุณธรรม และการเสียสละ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กที่เคยชินกับการเป็นผู้รับมาเป็นผู้ให้ได้

“จริง ๆ แล้วเด็กบ่นคอยได้รับโอกาสค่อนข้างมาก เดี่ยวคนนั้นคนนี้ไปบริจาค จนเขากลายเป็นผู้รับอย่างเดียว โดยไม่รู้สึกรู้ว่าต้องให้ เราเลยอยากให้เรารู้จักการเป็นผู้ให้บ้าง”

กิจกรรมที่ทำกันในกลุ่มเล็ก ๆ 4-5 คน ถูกนำมาคิดวิเคราะห์ร่วมกันว่าจะทำอย่างไรให้กลุ่มใหญ่ขึ้น เปลี่ยนความคิดจากผู้รับเป็นผู้ให้ นักเรียนรุ่นพี่ ๆ จึงเริ่มชวนรุ่นน้องมาร่วมทำกิจกรรม โดยมีครูหลินคอยช่วยเชื่อมโยงชี้ให้เห็นบทบาทของจิตอาสาหลากหลายรูปแบบ ทั้งการไปรับบริจาคสิ่งของแล้วนำไปช่วยเหลือผู้อื่น การให้คำปรึกษาสำหรับคนที่ทุกข์ใจ

● ●

การทำเรื่องจิตอาสาสกล่อมเกลาลักษณะนิสัยของนักเรียน
ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการเป็นผู้ให้ รู้จักการทำงานเป็นทีม
สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง แล้วยังส่งผลต่อการเรียน
เพราะเด็กที่มีความรับผิดชอบในเรื่องอื่นๆ ก็จะได้รับผิดชอบต่อ
การเรียนของตนเองด้วย ทำให้เด็กส่วนใหญ่ที่ทำกิจกรรม
จิตอาสา มีผลการเรียนดีขึ้น

● ●

การช่วยคุณครูถือของ การปลอบใจเพื่อน การช่วยเพื่อนเก็บขยะ ฯลฯ
ล้วนคือจิตอาสา ซึ่งการวางแผนในการทำกิจกรรม และการลงมือปฏิบัติ
ทั้งหมด ครูหลินจะให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองทุกขั้นตอน

“การสอนวิทยาศาสตร์จะเข้ากับจิตอาสาได้อย่างไร ก็สอดแทรกไปกับ
กระบวนการ ตัวอย่างเช่น การเก็บของ การทดลอง จากที่เด็กเคยแย่งอุปกรณ์กัน
ครูจะชี้แนะให้เขาเห็นว่า ทุกอย่างเป็นของส่วนรวมที่ต้องใช้ร่วมกัน ต้องเก็บรักษา
ดูแลให้ดี หากเพื่อนทำผิดพลาด ต้องไม่โทษเพื่อน แต่ควรให้กำลังใจเพื่อน
หากเพื่อนทำบิ๊กเกอร์แตก ต้องช่วยกันเก็บ บอกเพื่อนว่าไม่เป็นไร ช่วยกัน
ระมัดระวังตอนเก็บไม่ให้บาดเจ็บ ให้เขาให้กำลังใจกันด้วย พอทำแบบนี้บ่อยๆ
เขาก็จะติดเป็นนิสัย เหมือนเราฝังชิพให้เขาจากการลงมือทำ”

เมื่อประยุกต์เรื่องจิตอาสาเข้าสู่การเรียนการสอน จนกระทั่งกลายเป็น
กิจกรรมของนักเรียนกลุ่มใหญ่ ทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร จนนำไป
แปลงเป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียนว่า เป้าประสงค์ของโรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง
นำกิจกรรมจิตอาสาเข้าสู่ระบบของโรงเรียน โดยจัดกระบวนการทำกิจกรรมใหม่
จัดกลุ่มพี่ 1 คน น้อง 5 คน เพื่อดูแลช่วยเหลือกันและกัน โดยมีคณะครูคอยดูแล
อีกชั้นหนึ่ง

การทำเรื่องจิตอาสาสกล่อมเกลาลักษณะนิสัยของนักเรียนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการเป็นผู้ให้ รู้จักการทำงานเป็นทีม สร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องแล้ว ยังส่งผลต่อการเรียน เพราะเด็กที่มีความรับผิดชอบในเรื่องอื่น ๆ ก็จะได้รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองด้วย ทำให้เด็กส่วนใหญ่ที่ทำกิจกรรมจิตอาสา มีผลการเรียนดีขึ้น

นอกจากเปลี่ยนผู้รับเป็นผู้ให้โดยใช้กิจกรรมจิตอาสา ครูหลินยังใช้ทักษะการประสานงานสร้างโอกาสให้แก่ลูกศิษย์ที่ครอบครัวยากจน ให้รายการโทรทัศน์มาถ่ายทำเรื่องราวชีวิต ทำให้ลูกศิษย์ได้รับทุนการศึกษา ครอบครัวได้รับการช่วยเหลือ แต่ทั้งนี้ครูหลินยอมรับว่า สถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันส่งผลต่อการสร้างคน เพราะการสร้างเด็กเก่งนั้นครูบอกว่าสร้างไม่ยาก แต่สร้างเด็กดีเป็นเรื่องค่อนข้างยาก

สืบประติษฐานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน

การพาเด็กทำกิจกรรมจิตอาสาทำให้ครูได้พบเห็นปัญหาในชุมชน นำมาสู่การชวนนักเรียนทำโครงงานวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาที่พบเห็นในหมู่บ้านต่อเนื่องมาทุกปี

“เราสอนวิทยาศาสตร์ ออกชุมชนบ่อย ๆ เห็นอาชีพของคนในชุมชน บางครั้งเด็กก็ขอไปช่วยพ่อแม่เก็บข้าวโพดบ้าง แกะข้าวโพดบ้าง มือเจ็บมือพองไปตาม ๆ กัน คิดว่าหากมีเครื่องช่วยผ่อนแรงชาวบ้านได้น่าจะดี แถมได้ผลผลิตมากขึ้นด้วย”

เครื่องกะเทาะเมล็ดข้าวโพด เครื่องแยกไข่ขาวไข่แดง สุขาเคลื่อนที่ ฯลฯ เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่นักเรียนคิดค้นจากปัญหาที่พบในชุมชน โดยเฉพาะสุขาเคลื่อนที่ นักเรียนทำแล้วส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมที่กรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2554 และล่าสุดผลงานของลูกศิษย์ได้รับรางวัลพระราชทานนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ในปี พ.ศ. 2556

“ความรู้ที่ใช้ในการทำสิ่งประดิษฐ์ประยุกต์มาจากภูมิปัญญาในชุมชน ผสมรวมกับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เพียงแค่เราไปถามว่า มีปัญหาแบบนี้ ควรแก้ไขอย่างไรดี เมื่อได้ความรู้แล้วก็ต้องมาทดลองใช้ กว่าจะได้ผลก็ลองผิด ลองถูกอยู่หลายครั้ง เช่น เครื่องแยกไข่ที่ต้องใช้ไข่ในการทดลองเป็นร้อย ๆ ฟอง กว่าจะได้ ต้องมานั่งวัดกันว่าเครื่องต้องเอียงกี่องศา ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ล้วน ๆ ทั้งเรื่องแรง เรื่องคาน นอกจากนี้ก็มีคณิตศาสตร์และศิลปะประกอบด้วย เวลาทำก็สอนวิชาวิทยาศาสตร์บูรณาการวิชาอื่น ๆ ไปพร้อมกัน”

ก๊วยชวิตครูดูแล

เพราะใส่ใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนอย่างจริงจัง ทำให้ไม่มี บ้านหลังใดที่ครูหลินไม่เคยไปเยี่ยม จึงรู้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคนดี ก่อนจะ หาวิธีช่วยเหลือที่เหมาะสมแตกต่างกันไป นักเรียนบางคนครูต้องปรึกษา ผู้อำนวยการเพื่อขอให้มาอาศัยอยู่ด้วยที่โรงเรียน เพราะขาดคนดูแล มีภาวะ

ลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ บางคนต้องช่วยเหลือเรื่องอาหาร ทั้งมือเช้า มือกลางวัน และห่อมือเย็นให้กลับไปรับประทานที่บ้าน นักเรียนบางคนบ้านไกล อยู่ห่างจากโรงเรียนถึง 20-30 กิโลเมตรไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ ก็ให้อาศัยอยู่ที่โรงเรียน จนปัจจุบันมีนักเรียนพักที่โรงเรียน ที่ครูหลินต้องดูแล 11-12 คน ซึ่งต้องจัดระบบการดูแล และแบ่งงานในบ้านให้รับผิดชอบ

“ค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็ก ถ้าเป็นชาวสารเด็กจะเอามาเอง แต่ถ้าเป็นกับชาวครูจะเป็นคนซื้อ ชวนเด็กปลูกผักที่บ้านพัก ส่วนตอนเย็นที่ใด ๆ ที่ไม่ต้องไปเรียนภาษาจีนก็จะขายลูกชิ้นปิ้ง หมูปิ้งในชุมชน เพื่อนำเงินมาใช้หมุนเวียนในครอบครัว เราไม่ปล่อยให้เขาอยู่เฉย ๆ แต่จะสอนอาชีพให้ด้วย”

รวมเวลาที่ครูหลินสอนที่โรงเรียนห้วยผึ้งมา 9 ปี มีเด็กที่ครูดูแลทั้งชีวิตเรียนจบไป 3 คน คนหนึ่งทำงานเป็นครูทวิภาษาอยู่โรงเรียนละแวกใกล้เคียง ส่วนอีก 2 คนไปทำงานกับเจ้าของทุนการศึกษา โดยทำงานที่โรงงานและเรียนต่อที่วิทยาลัยช่างฯ โรงงานในวันเสาร์อาทิตย์

“เราคาดหวังแค่จะให้เขามีชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อเห็นเขาเติบโตมีชีวิตที่ดี รู้สึกว่ามีความสุข มีพลังเต็มเปี่ยมขึ้นมาอีก โดยไม่เคยคิดว่าสิ่งที่ทำไปทั้งหมดนั้นจะเกินบทบาทหน้าที่ของครู”

ครูหลินบอกว่า เพราะรักในอาชีพนี้ และมีความสุขยามเมื่อเห็นพัฒนาการของลูกศิษย์ จากเด็กที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จนอ่านออกเขียนได้ ครูจึงมีความสุขในทุกสิ่งที่ทำ และหวังใจว่าด้วยพื้นฐานของการศึกษาที่มีจะเป็นเกราะป้องกันให้ลูกศิษย์คิดได้ คิดเป็น มีอาชีพที่ดี ไม่หลงทางไปพัวพันกับยาเสพติด

“คำว่าครูไม่ใช่การสอนในหน้าที่เฉยๆ เราไม่ได้เป็นครูแค่ 8 โมงเช้า ถึง 4 โมงเย็น เราต้องเป็นครูไปตลอดชีวิต”

การเรียนรู้วิชาการเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการสร้างคน ดังนั้นในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ครูพิทักษ์จะสอดแทรกความรู้ทางวิชาการและแนวคิดเรื่องคุณธรรมเข้าไปในเนื้อหาและกระบวนการอย่างแนบเนียน เช่น เมื่อพานักเรียนปลุกผักในแปลงแล้วผักไม่โต มีแมลงกัดกินผัก ก็จะชวนให้นักเรียนคิดหาสาเหตุว่าผักตายเกิดจากอะไร ชวนสรุปบทเรียนเชื่อมโยงสู่การมีวินัยในการดูแลงานที่ต้องรับผิดชอบ การมีอิทธิบาท 4 ในการทำงานให้สำเร็จ และชวนวิเคราะห์ว่า ถ้าปลูกใหม่จะทำอย่างไรให้ผักโต

ครูผู้สร้างความรู้ คู่คุณธรรม

พิทักษ์ จิมสุด

โรงเรียนบ้านสันป่าไร่ ตำบลพระธาตุ
อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ชีวิตที่แวดล้อมด้วยญาติพี่น้องที่อยู่ในแวดวงการศึกษา มีคุณยายที่เห็นความสำคัญของการศึกษา บริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนใกล้บ้าน ลูกหลานรุ่นต่อๆ มาจึงประกอบอาชีพครูเป็นส่วนใหญ่ ครูพิทักษ์ จิมสุด ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านสันป่าไร่ ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จึงซึมซับแนวคิดและตั้งใจเป็นครูมาตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นจึงเรียนต่อที่วิทยาลัยครูกำแพงเพชร (มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร) หลักสูตรครุศาสตร์ เอกสังคม จบในปี พ.ศ. 2530 ระหว่างรอสอบบรรจุเป็นข้าราชการครู ก็ช่วยที่บ้านเลี้ยงไก่และปลูกผักขาย

จนปี พ.ศ. 2532 ครูพิทักษ์ได้รับการบรรจุที่โรงเรียนบ้านห้วยบง อำเภอแม่จะเรอ จังหวัดตาก แม้จะอยู่ในจังหวัดเดียวกัน แต่ก็ไกลจากบ้านถึง 150 กิโลเมตร ต้องเดินทางข้ามภูเขามาฝั่งตะวันตกของจังหวัดตาก เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านสามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี

“ชาวบ้านมีพื้นเพเป็นคนเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน อพยพหนีความแห้งแล้ง มาทำมาหากินที่นี่ จึงมีวัฒนธรรมล้านนาปะปนกับกะเหรี่ยงซึ่งเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่”

ออกแบบการสอนอย่างเป็นสุข

ด้วยบรรยากาศที่ดีของพื้นที่ วัฒนธรรมพื้นถิ่นที่คุ้นเคย ผสมผสานกับความน่ารักบริสุทธิ์ของลูกศิษย์ ทำให้ครูพิทักษ์ที่รับหน้าที่สอนวิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และสอนสังคมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้อย่างมีความสุข วิธีสอนคือให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ผ่านการใช้บัตรคำ บัตรความรู้ ใบงาน สื่อรูปภาพ และการถ่ายภาพเพื่อทำ

ชาร์ตความรู้ รวมทั้งพานักเรียนออกไปศึกษาค้นคว้านอกสถานที่ ซึ่งเป็นวิธีการที่แตกต่างจากการสอนในยุคนั้น

“ทำบัตรความรู้ มีใบงาน แล้วแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มๆ อ่านความรู้ คิดปรึกษากับเพื่อน เขียนคำตอบลงใบงาน แล้วให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้น”

เหตุผลที่ครูพิทักษ์ต้องออกแบบการเรียนการสอนใหม่ เพราะเห็นจุดอ่อนว่า ถ้าสอนตามปกตินักเรียนจะไม่ค่อยสนใจเนื้อหา ไม่กล้าพูด ไม่มีภาวะผู้นำ ไม่รู้จักการคิดวิเคราะห์ เพราะจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว การทำงานเป็นกลุ่มทำให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น กระตือรือร้นในการหาความรู้ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้ฝึกวิเคราะห์เนื้อหาจนแยกแยะได้ นักเรียนสามารถสร้างความรู้เองได้จากการค้นคว้า อีกทั้งการมอบหมายให้ทำงานเป็นการฝึกความรับผิดชอบ พัฒนาภาวะผู้นำ ทำให้กล้าแสดงออก

วิชาการคู่คุณธรรม

เมื่อสอนครบ 5 ปี ครูพิทักษ์ย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ้านเด่นไม้ตุง ตำบลแม่สลิิด อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เนื่องจากต้องการกลับมาอยู่ใกล้บ้านเพื่อดูแลแม่ แม่บรยาภาศจะเป็นชนบทเหมือนกัน แต่ที่นี่มีสภาพเป็นป่ามากกว่า ชาวบ้านมีอาชีพหาของป่า จึงมีการอนุรักษ์ป่าเป็นอย่างดี แต่ต้องใช้ไฟฟ้าจากโซลาเซลล์เท่านั้น

จากบริบทของชุมชนที่มีกระบวนการอนุรักษ์ป่าเป็นระบบ ทำให้ครูพิทักษ์คิดนำเรื่องสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์กับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ใช้ป่าของชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำใบความรู้เรื่องประโยชน์จากป่า พานักเรียนไปเรียนรู้ในสถานที่จริง ทำให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ว่า จะรักษาป่าอย่างไร เป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ทางวิชาการ

การเรียนรู้ด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการสร้างคน
ดังนั้นในการเรียนการสอนแต่ละครั้งครูจะสอดแทรกแนวคิดเรื่อง
คุณธรรมเข้าไปในเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้อย่างแนบเนียน

นอกจากนี้ครูพิทักษ์ยังสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้จากการทำโครงการ
แต่ย่อส่วนเป็นโครงการหน้าเดียว โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นปัญหา 2-3
บรรทัด สร้างสมมุติฐาน 1 เรื่อง กำหนดจุดประสงค์ 2 ข้อ เขียนวิธีการเรียนรู้
2-3 ประเด็น มีการจัดบันทึกการเรียนรู้และสรุปความรู้ กระบวนการเรียนรู้จึง
เป็นการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน มีครูเป็นผู้แนะนำ และสร้างเงื่อนไขให้
มีการนำเสนอหน้าห้องเรียนทุกครั้ง

การเรียนรู้ด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการสร้างคน
ดังนั้นในการเรียนการสอนแต่ละครั้งครูจะสอดแทรกความรู้ทางวิชาการ

และแนวคิดเรื่องคุณธรรมเข้าไปในเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้อย่างแนบเนียน เช่น เมื่อพานักเรียนปลูกผักในแปลง แล้วผักไม่โต มีแมลงกัดกินผัก ก็จะชวนให้นักเรียนคิดหาสาเหตุว่าผักตายเกิดจากอะไร ชวนสรุปบทเรียนเชื่อมโยงสู่การมีวินัยในการดูแลงานที่ต้องรับผิดชอบ การมีอิทธิบาท 4 ในการทำงานให้สำเร็จ และชวนวิเคราะห์ว่า ถ้าปลูกใหม่จะทำอย่างไรให้ผักโต

การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม

ปี พ.ศ. 2541 ครูพิทักษ์ย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ้านสันป่าไร่ ตำบลพระธาตุ อำเภอมะรุมะมาต จังหวัดตาก ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพื้นที่บริการครอบคลุมหมู่บ้านใกล้เคียงอีก 3 ชุมชน บรรยายภาคในชุมชนจึงมีการผสมผสานทางระหว่างวัฒนธรรมล้านนา กะเหรี่ยง ที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนาความเชื่อ ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และการนับถือผี ชาวบ้านอยู่รวมอย่างกลมกลืนกัน ไม่มีความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์และความเชื่อ ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ค้าขาย หาของป่า และทอดผ้า

ครูพิทักษ์ยังคงสอนวิชาสังคมและวิทยาศาสตร์ และยังคงบูรณาการเนื้อหาวิชาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้วยสังเกตว่า ความต้องการด้านเศรษฐกิจทำให้คนเริ่มบุกเบิกป่ามากขึ้น หากไม่เร่งแก้ไข ต่อไปอาจจะกระทบต่อป่าต้นน้ำได้ จึงจัดกระบวนการเรียนรู้ในวิชาภูมิปัญญารักษาสิ่งแวดล้อม ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรักษาป่า รักษาแหล่งน้ำ สิ่งแวดล้อม พลังงาน ชยะ และการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นวิถีที่ไม่ทำลายป่า ใช้วัสดุในท้องถิ่น รู้จักความพอเพียง

จนกระทั่งระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมา มีการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 จึงเปลี่ยนเป็นวิชาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

การออกแบบเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ ครูพิทักษ์จะต้อง
วิเคราะห์เนื้อหาของวิชาวิทยาศาสตร์หลัก แล้วจึงออกแบบ
แผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง
สอดคล้องกับสภาพปัญหาในท้องถิ่น เพื่อที่นักเรียนจะสามารถ
นำไปประยุกต์ใช้ได้ชีวิตประจำวัน

ทุกวันพฤหัสบดีเวลา 14.30 น. ในชั่วโมงชุมนุม ครูทุกชั้นจะช่วยกันจัด
กิจกรรมชุมนุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งครูพิทักษ์รับผิดชอบ
วิชาวิทยาศาสตร์เพิ่มเติม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

“ม.1 ในวิชาวิทยาศาสตร์หลัก ต้องเรียนเรื่องพืช ในส่วนของวิทยาศาสตร์
เพิ่มเติมครูก็จะสอนเรื่องพืชในท้องถิ่น สารกำจัดแมลงจากธรรมชาติ การทำปุ๋ย
ม.2 ในวิชาวิทยาศาสตร์หลักเรียนเรื่องสัตว์ ส่วนวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมสอนเรื่อง
การเลี้ยงไก่ไข่ออแกนิกโดยไม่ใช้สารเร่ง เป็นต้น”

การออกแบบเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ ครูพิทักษ์จะต้องวิเคราะห์
เนื้อหาของวิชาวิทยาศาสตร์หลัก แล้วจึงออกแบบแผนการสอนให้สอดคล้อง

กับหลักสูตรแกนกลาง สอดคล้องกับ
สภาพปัญหาในท้องถิ่น เพื่อที่นักเรียน
จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ชีวิต
ประจำวัน

“เรื่องสิ่งแวดล้อมจะมีเรื่อง
ของป่าไม้ น้ำเสีย แหล่งน้ำ พลังงาน
สารเคมี สารในธรรมชาติ แล้วแต่ว่า
เราจะจัดเนื้อหาอย่างไร ครูจึงได้
พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้
ครอบคลุมหลักสูตรวิทยาศาสตร์

เพิ่มเติมให้แก่เด็ก กระบวนการเรียนรู้ใช้วิธีโครงงานเต็มรูปแบบ อันไหนที่เด็กค้นคว้าไม่ได้ก็เชิญวิทยากรมาสอน หรือใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้าสืบค้น เป็นกระบวนการตามสโลแกนคือ เรียนรู้ลงมือปฏิบัติ นำไปใช้ และขยายผล สุดท้ายคือสร้างจิตสำนึกเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม”

เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนการข้างต้นจนเกิดความชำนาญ และได้รับการยอมรับ ก็จะนำไปสู่การสร้างรายได้ระหว่างเรียน แต่ผูกโยงเป็นวงจรเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมเข้าไปด้วย ดังนี้

การเลี้ยงหมูหลุมในโรงเรียน หรือเลี้ยงหมูแม่พันธุ์แล้วนำลูกหมูไปจำหน่าย ซึ่งความรู้ในการเลี้ยงหมูหลุมช่วยแก้ปัญหาเรื่องกลิ่นขี้หมูจากการเลี้ยงหมูในชุมชน และยังได้ขี้หมูไปทำปุ๋ยสำหรับใช้ปลูกพืชในโรงเรียน

การถักไม้กวาดดอกหญ้า ที่มีวัตถุดิบจำนวนมากในห้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกับการรักษาความสะอาดในโรงเรียน บ้านเรือน และการรักษาป่าที่เป็นแหล่งของต้นไม้กวาด ทำให้ไม่มีการทำลายป่า

การเลี้ยงปลาด้วยน้ำเหลือใช้จากโรงอาหาร ที่สอดคล้องกับความรู้เรื่องการบำบัดน้ำเสียในโรงเรียน ที่ต้องมีการจัดการไม่ให้มีน้ำเสีย ตั้งแต่การทานอาหารให้หมด หากเหลือต้องทิ้งเศษอาหารในจุดที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปเลี้ยงหมู ใช้น้ำยาล้างจานที่ผลิตเองจากน้ำมะกรูด มีปอดักไขมัน มีบ่อบำบัดน้ำเสีย 3 ระดับ จนได้น้ำสะอาดมาเลี้ยงปลาได้ รวมทั้งมีการเพิ่มออกซิเจนโดยการปั่นจักรยานน้ำพุ ทำให้นักเรียนได้ออกกำลังกายไปในตัว

การปลูกผักไม่ใช้สารเคมี แต่ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ใช้น้ำหมักธรรมชาติเพื่อกำจัดศัตรูพืชและใช้ดักกลิ่นขี้หมู รวมทั้งปลูกมะกรูดเพื่อใช้น้ำยาล้างจาน

นอกจากนี้ยังมี**กิจกรรมขยะรีไซเคิล**ในโครงการโรงเรียนปลอดขยะ มีการคัดแยกขยะแต่ละประเภท ครูที่รับผิดชอบจะมีการพัฒนากิจกรรมรีไซเคิลรูปแบบต่าง ๆ เช่น นำกระดาษมาประดิษฐ์เป็นผลงานศิลปะบนสูง ฝึกให้นักเรียนทำจนชำนาญสวยงาม สามารถจำหน่ายเป็นของที่ระลึกได้

ขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลง

เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ ลงมือทำ นำไปปรับใช้ และขยายผล ซึ่งในอดีต การขยายผลส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการจัดนิทรรศการ แผ่นพับ ซึ่งไม่ได้เข้าถึงประชาชนเท่าที่ควร กระทั่ง 5 ปีก่อน มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เข้ามาจัดกิจกรรมวันเด็กในโรงเรียน มีเจ้าหน้าที่ที่เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ การตัดต่อ การถ่ายภาพ ชวนลูกศิษย์ของครูฝึกทำหนังสือ จนเกิดการต่อยอดทำหนังสือในวิชาสังคม ส่งเข้าประกวดได้รางวัลที่ 1 ระดับประเทศในปี พ.ศ. 2557 รวมทั้งนำหนังสือที่นักเรียนผลิตไปฉายในชุมชน เหมือนการฉายหนังกลางแปลงในวาระโอกาสที่เอื้ออำนวย สลับกับให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การทำน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำยาล้างจานจากมะกรูด ฯลฯ อย่างสม่ำเสมอ

ทุก ๆ ปี ครูพิทักษ์ยังทำเรื่องการเพาะเมล็ดไม้ป่า ปลูกต้นไม้ในช่วงฤดูฝน ปลายฤดูฝนก็จะพาเด็ก ๆ ไปทำฝายชะลอน้ำ เป็นกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

การทำงานอย่างต่อเนื่องเกือบ 10 ปี เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่นักเรียนและชุมชน ประกอบกับกระแสสังคมที่มีข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการบุกรุกป่าอย่างเคร่งครัดมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มปรับพฤติกรรม เช่น ลดการทำลายป่า

● ●

สมัยนี้การหาความรู้ทำได้ไม่ยาก แต่ตอนนี้มีความรู้อย่างเดียว
ไม่เกิดประโยชน์ เด็กต้องเป็นคนมีคุณธรรม และนำความรู้ที่มี
ไปหาเลี้ยงตนเองเมื่อจบออกไปได้

● ●

ลดการใช้สารเคมี ปลูกผักกินเองโดยใช้สารธรรมชาติ มีการเลี้ยงหมูหลุม
มีการคัดแยกขยะ จนปัจจุบันหมู่บ้านสันป่าไร่เป็นหมู่บ้านสะอาด

นอกจากมีจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมแล้ว ลูกศิษย์ของครูยังมีคุณธรรม
มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ผ่านกระบวนการหลอมพฤติกรรมด้วยการ
เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ นำไปใช้ ขยายผล และสร้างจิตสำนึก

“โรงเรียนบ้านสันป่าไร่จะเน้นเรื่องการสร้างนักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม
สมัยนี้การหาความรู้ทำได้ไม่ยาก แต่ตอนนี้มีความรู้อย่างเดียวไม่เกิดประโยชน์
เด็กต้องเป็นคนมีคุณธรรม และนำความรู้ที่มีไปหาเลี้ยงตนเองเมื่อจบออกไป”

สิ่งที่ครูพิทักษ์ยังอยากพัฒนาต่อคือ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้หรือ
แหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้และลงมือปฏิบัติได้ตลอดเวลา
โดยในปัจจุบันศูนย์เรียนรู้ภายในโรงเรียนประกอบด้วย ฐานบ้านดิน บ้านไม้ไผ่
ฐานเลี้ยงปลา บ่อปลาจากน้ำทิ้ง ฐานเลี้ยงหมู ฐานเผาถ่าน ฐานการทำกระดาศ
รีไซเคิล ฐานการทำน้ำหมักชนิดต่าง ๆ ฐานการปลูกผัก ฐานธนาคารขยะ
ฐานทำไม้กวาด ฐานงานหัตถกรรม และฐานการเลี้ยงไก่ไข่ โดยในศูนย์เรียนรู้
จะมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นมาเอง เช่น เครื่องปั่นหยวก เครื่องปั่น
กระดาศ ให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ด้วย

รางวัลแห่งชีวิต

แรงบันดาลใจในการทุ่มเทชีวิตกับบทบาทความเป็นครูมาจากแรงบันดาลใจ 4 เรื่อง คือ 1. ความด้อยโอกาสของนักเรียน ที่ตอนครูมาอยู่ใหม่ ๆ นักเรียนไม่มีรองเท้า ใส่กางเกงขาดมาโรงเรียน 2. ป่าต้นน้ำถูกทำลาย ถ้าป่าถูกทำลายไปทั้งหมดน้ำที่จะใช้ในหมู่บ้านก็ไม่มี 3. ชาวบ้านเป็นมะเร็งกันมากจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร 4. ความต้องการสร้างฐานะของคนในชุมชนที่แม่ได้เงินมา แต่สิ่งที่หายไปคือ ป่า ครูจึงใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้ชาวบ้านรู้จักสร้างภูมิคุ้มกัน พอประมาณ มีความรู้ มีคุณธรรม มีเหตุผล โดยสอนผ่านนักเรียนเพื่อให้นำไปขยายผลต่อในครอบครัว ผลานพลังขับเคลื่อนของหน่วยงานราชการและสื่อ

ในขณะเดียวกันการดำเนินงานด้านต่าง ๆ โรงเรียนก็ทำเป็นตัวอย่างให้เด็กและคนในชุมชนเห็น เช่น การปลูกผักตลอดทั้งปี มีนโยบายไม่นำขนมกรุบกรอบมาขาย แต่ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนทำขนมขายกันเองในโรงเรียน พร้อมทั้งฝึกให้นักเรียนรู้จักประหยัดอดออม รักการทำงาน เห็นได้จากวันหยุดเสาร์อาทิตย์ในฤดูเพาะปลูก ชาวบ้านจะจ้างนักเรียนพักนอนที่อยู่โรงเรียนไปทำงานใส่ปุ๋ยข้าวโพด ตามแนวคิดที่โรงเรียนวางเป้าหมายให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาต้องมีทักษะอาชีพอย่างน้อย 1 อาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง

“ความภูมิใจของชีวิตคือ เราสามารถสอนเด็กให้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน เป็นคนดีของสังคม มีอาชีพ มีเกียรติในสังคม และการได้รับรางวัล ด้วยพระราชทานโรงเรียนด้านสิ่งแวดล้อมดีเด่นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 และรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์”

เป็นครูมาเกือบ 30 ปี สิ่งที่ดีที่สุดคือ ได้เห็นลูกศิษย์ของเราเป็นคนดีของสังคม มีอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมาย สร้างรายได้ให้แก่ตนเอง นี่คือการภูมิใจแห่งความภูมิใจ

ความทรงจำที่งดงามจากครุต้นแบบที่จารึกในใจ
ทำให้ทั้งชีวิตของครูสมศรีอุทิศตนเพื่อทำหน้าที่ครู
ตามตัวอย่างที่เคยได้เห็น ด้วยการลงมือดูแล
ช่วยเหลือลูกศิษย์ให้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างดี
ที่สุดเท่าที่จะให้ได้ ช่วยขจัดอุปสรรคที่จะทำให้ลูกศิษย์
ต้องลาออกจากโรงเรียนกลางคัน ประคับประคองให้
ลูกศิษย์ได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับอย่าง
ที่ควรจะเป็น ให้ความรู้ทักษะด้านวิชาชีพ เพื่อให้มี
ทางเลือกในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับบริบท
ของชีวิต

จากต้นแบบ สู่วิถีความเป็นครู

สมศรี ชุมนุมนณี

โรงเรียนบ้านม่วงเตี้ย
อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

เพราะมีต้นแบบที่ดีอย่างครูอุษา ร่มแก้ว ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ดูแลเอาใจใส่นักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี ทั้งนักเรียนยากจน นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ คนโคนที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่คล่อง เรียนอ่อนกว่าคนอื่น ครูอุษาจะสอนนอกเวลาให้ทั้งช่วงพักเที่ยงและก่อนเลิกเรียน นักเรียนคนโคนที่บ้านยากจน ครูจะแอบให้เงิน ภาพที่เห็นจึงตราตรึงให้อยากเป็นครูจะได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เจกเช่นครูต้นแบบผู้เป็นแรงบันดาลใจ

ครูสมศรี ชุมชุมมณี โรงเรียนบ้านม่วงเตี้ย อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เริ่มเรียนหนังสือใกล้บ้านที่โรงเรียนวัดบุพนิมิต แล้วไปเรียนต่อที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และกลับมาเรียนต่อที่โรงเรียนอาทิศึกษา จนจบมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เรียนต่อ ปกศ.ต้น ที่วิทยาลัยครู (ประกาศนียบัตรชั้นต้น เพื่อจะมาเป็นครู) เมื่อทำงานแล้วจึงได้ศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

โรงเรียนห่างไกลที่ใกล้บ้าน

เมื่อเรียนจบ ปกศ.ต้น สอบบรรจุเป็นข้าราชการครูลำดับที่ 1 มีสิทธิเลือกโรงเรียนที่จะสอนก่อนคนอื่น แต่ครูเลือกสอนที่โรงเรียนม่วงเตี้ย อำเภอแม่ลาน เพราะอยากทำงานใกล้บ้าน สอนอยู่ที่โรงเรียนม่วงเตี้ย 2 ปี ก็ย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ้านป่าไร่ โรงเรียนวัดสมเด็จหลวงพ่อดวดวัดช้างไห้ และโรงเรียนวัดบุพนิมิต ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ครูเรียนจบมา แต่ครูรู้สึกที่ไม่ใช่ตัวเอง ในที่สุดจึงย้ายกลับมาสอนที่โรงเรียนม่วงเตี้ยเหมือนเดิม

โรงเรียนม่วงเตี้ยเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดใหญ่ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม เปิดสอนตั้งแต่อนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่สามารถออกไปเรียนในที่ไกลๆ เนื่องจากไม่มีความพร้อมด้านเศรษฐกิจ เพราะการเรียนไกลบ้านจะมีค่าใช้จ่ายสูง ไหนจะค่ารถ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ฯลฯ แต่ถ้าเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสจะมีการสนับสนุนอาหารกลางวันให้นักเรียนและเรียนฟรี

“ครูสอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านม่วงเตี้ย 14 ปี ที่กลับมารอบที่ 2 เพราะคิดว่าที่นี่ใช้สำหรับเรา เคยอยู่แล้วประทับใจ เพราะได้สอนนักเรียนไทยมุสลิม ตอนที่ย้ายออกไปได้สอนนักเรียนไทยพุทธซึ่งสอนง่ายกว่า สอนอะไรรู้หมด ขณะที่นักเรียนไทยมุสลิมไม่ค่อยรู้ เช่น วิชาการงานอาชีพ พอเราสอนคำว่า กระซอนเขาจะไม่รู้ว่ากระซอนคืออะไร แต่ถ้าเป็นนักเรียนไทยพุทธเขาก็จะรู้เลย ให้หิบบก็หิบบถูก แต่นักเรียนไทยมุสลิมเขาจะต้องถามครูอีกทีว่า กระซอนคืออะไร เราก็ต้องอธิบายซ้ำ หรือบางครั้งเราก็ต้องไปถามครูมุสลิมว่า ภาษาเขาวีเรียกกระซอนว่าอย่างไร แล้วค่อยมาบอกนักเรียนอีกที”

บรรยากาศการเรียนการสอนนักเรียนที่ใช้ภาษาวีเป็นภาษาแม่และดำเนินชีวิตอยู่ในวิถีของมุสลิม ในขณะที่ครูเป็นไทยพุทธจึงเป็นเรื่องท้าทาย แม้จะต้องปรับตัวเรียนรู้ข้อห้ามทางศาสนา จัดสรรเวลาสำหรับให้นักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อ แต่เมื่อเข้าใจก็สามารถจัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนได้ เช่น ห้ามกราบการไหว้ต้องไม่ต่ำสะตือ ห้ามรับประทานหมู และหลังพักกลางวันก่อนเข้าเรียนชั่วโมงที่ 3 ที่ 4 ตอนบ่าย ต้องจัดเวลาให้นักเรียนไปละหมาด ไม่ใช่จะเร่งให้นักเรียนเข้าห้องเร็วๆ

ครูสมศรีบรรจุครั้งแรกในปี พ.ศ. 2525 โรงเรียนม่วงเตี้ยมีครู 8 คนรวมครูใหญ่ ครูรับผิดชอบสอนอนุบาล มีนักเรียน 45 คนที่ต้องดูแล ปัจจุบันโรงเรียนม่วงเตี้ยมีนักเรียน 401 คน มีครู 28 คน รวมบุคลากรทางด้านการศึกษา ศาสนา และคุณครูสอนเด็กพิเศษ นักการ และผู้อำนวยการ ทั้งหมด 35 คน

ชีวิตบนความเสีย

ตอนเดินทางไปโรงเรียนในครั้งแรกครูรู้สึกว่ไกลมาก เพราะแม้จะอยู่อำเภอแม่ลาน แต่ก็มีขอบแดนติดอำเภอยะรังและอำเภอหนองจิก ถนนยังเป็นลูกรังเวลาฝนตกถนนลื่นต้องขี่มอเตอร์ไซด์ริมขอบถนนที่เป็นหญ้า ในยุคนั้นแม้ว่าโรงเรียนจะอยู่ไกล แต่ไม่เสียเหตุการณ์สงบสุข หากมีงานค้างสามารถไปทำงานในวันเสาร์อาทิตย์ได้อย่างสบายใจ และสามารถอยู่ทำงานในโรงเรียนจนถึง 4 พุ่มเที่ยงคืน แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เหมือนเดิม การเดินทางไปกลับโรงเรียนต้องไปพร้อมกัน โดยมีกองกำลังคุ้มกันตลอดเวลา

“เดี๋ยวนี้เวลาเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เขาจะมุ่งเป้าไปที่ครูเสียส่วนใหญ่ เพราะเขาถือว่า ครูตอบโต้ไม่ได้ ทหารตำรวจเขายังมีอาวุธ แต่ครูไม่มีอะไรเลย สมมุติว่า โจรโดนจับ 2 คน เขาก็จะมาเอาคืนกับครู เพราะเวลาเกิดเหตุการณ์ กับครู ชาวมันจะดัง แล้วหน่วยเหนือก็จะจี้กันมาเป็นลำดับขั้นว่า ต้องดูแลครู แต่คนจริงจะทำกับคนระวัง ยังไงเราก็สู้เขาไม่ได้อยู่แล้ว เราไม่รู้ว่าเขาจะทำ ตอนไหน บางทีข่าวบอกว่าวันนี้ถึงวันนี้ แต่เราก็ไม่รู้ว่าเขาจะทำจุดไหน เวลาไหน”

ครูสมศรีประสบเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระยะใกล้โรงเรียน เช่น การยิงคนตายอยู่บ่อยๆ จึงรู้สึกถึงบรรยากาศของความกลัวที่ครอบคลุมอยู่ในพื้นที่ แต่ก็คิดในแง่ดีว่า อะไระจะเกิดมันก็ต้องเกิด อย่างน้อยครูก็เป็นคนในพื้นที่ มีลูกศิษย์ลูกหาอยู่ในชุมชน

การใช้ชีวิตท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้ต้องระแวดระวังตัว อย่างเข้มข้น จากเดิมที่ไม่เคยพกอาวุธ ต้องหาซื้อปืนพกติดตัว ช่วงไหนเกิดเหตุร้ายติดกันถี่ๆ ต้องเดินทางไปทำงานพร้อมเพื่อน สลับสับเปลี่ยนรถแต่ละคัน แต่ละวันไม่ให้ซ้ำกัน แม้กระทั่งในโรงเรียนก็มีกองกำลังทหารมาเฝ้า เหตุการณ์เฉียดฉิวเคยเกิดขึ้นภายในโรงเรียนเมื่อผู้ไม่หวังดีปลอมตัวเป็นคนงานก่อสร้าง เข้ามาสอดแนมความเป็นไปของครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด โชคดีที่ทหารจับพิรุณได้จึงป้องกันได้ทันก่อนที่จะเกิดเหตุร้าย

แม้ว่าชีวิตจะต้องเสี่ยงภัยรายวัน แต่ครูสมศรีไม่ได้ละเลยต่อหน้าที่ การเรียนการสอนวันเน้นไปที่การสร้างรายได้ระหว่างเรียน ทั้งสอนทำ ฝ่าบาติกเพื่อนำไปจำหน่ายยามมีงานหรือไปจัดนิทรรศการ ซึ่งได้ผลตอบแทนที่ดี และการฝึกฝนลูกศิษย์ให้ได้บูรณาการ ศาสตร์ความรู้วิชาศิลปะ การขาย คณิตศาสตร์ ที่สำคัญคือ สร้างรายได้ระหว่างเรียนให้แก่เด็กยากจน

ทิศทางการปณิธานสร้างทักษะอาชีพ

แม้วิถีชีวิตจะต้องเสี่ยงภัยรายวัน แต่ครูสมศรีไม่ได้ละเลยต่อหน้าที่ การเรียนการสอนจึงเน้นไปที่การสร้างรายได้ระหว่างเรียน ทั้งสอนนักเรียน ทำผ้าบาติกเพื่อนำไปจำหน่ายยามมีงานหรือไปจัดนิทรรศการ ซึ่งได้รับ ผลตอบรับที่ดีทั้งแง่การจำหน่ายและการฝึกฝนลูกศิษย์ให้ได้บูรณาการ ศาสตร์ความรู้วิชาศิลปะ การขาย คณิตศาสตร์ ที่สำคัญคือ สร้างรายได้ ระหว่างเรียนให้แก่เด็กยากจน

กิจกรรมจัดการเรียนรู้ในโครงการเศรษฐกิจแปลงร่างเพื่อวิถีความพอเพียง ที่ครูสมศรีสอนให้นักเรียนคัดแยกขยะ นำกล่องนม กระป๋อง กล่องกระดาษ ขวดพลาสติก มาออกแบบสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานใหม่ เช่น หมวก โคมไฟ ฯลฯ ส่วนทรัพยากรมากมายที่โรงเรียนสามารถผลิตเองได้ภายใต้การดำเนินโครงการ เศรษฐกิจพอเพียง เช่น ไข่ไก่ ไข่นกกระทา เห็ด ฟักข้าว ฯลฯ คือต้นทุนอย่างดี ที่ครูสมศรีนำมาสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแปรรูป ทำขนมทองพับ โดนัท ไข่กรกนกกระทา หรือเห็ดสวรรค์ เพื่อนำไปจำหน่ายสร้างรายได้ระหว่างเรียน ให้แก่นักเรียน และส่วนหนึ่งนำไปใช้ซื้อของใช้ที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภค

ไปมอบให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนที่ยากจนและได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เป็นการเยี่ยมเยียนที่สร้างรอยยิ้มให้คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน และยังสร้างการเรียนรู้ให้นักเรียนได้รู้จักการแบ่งปันและการเป็นผู้ให้

เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนและการใช้ชีวิต ถ้าเกิดเหตุการณ์โรงเรียนก็ต้องปิด นักเรียนจะเรียนไม่ทัน กิจกรรมต่างๆ ที่เคยได้ทำอย่างเต็มที่ก็ต้องลดลง ครูและนักเรียนจะมาเข้าหากันหรือกลับเย็นกว่าเวลาที่กำหนดไม่ได้ ครูต้องรวมตัวกันเดินทางมาโรงเรียนพร้อมกับกองกำลังคุ้มกัน แม้มีข้อจำกัดในการใช้ชีวิตที่ไม่อาจทำอะไรได้อย่างอิสระ แต่ครูสมศรียังดูแลนักเรียนเต็มที่ เห็นเด็กที่ครอบครัวยากจนครูจะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ โดยมีลำดับของการให้ความช่วยเหลือคือ นักเรียนที่พ่อแม่เสียชีวิตในเหตุการณ์ไม่สงบ นักเรียนที่พ่อแม่หย่าร้าง นักเรียนที่กำพร้า และนักเรียนที่ฐานะยากจน

บางครอบครัวครูใช้เงินส่วนตัวสนับสนุนค่าใช้จ่ายรายเดือน เพราะบ่อยครั้งที่ครูพบว่า นักเรียนบางคนขาดเรียนเพราะไม่มีเงินมาโรงเรียน ในขณะที่การสนับสนุนทุนการศึกษาของโรงเรียนมีข้อจำกัดด้วยเงื่อนไขว่า ถ้าใครขาดเรียน

จะไม่ได้รับทุน การช่วยเหลือของครูจึงเป็นส่วนเล็กๆ ที่ทำให้ลูกศิษย์ได้มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ จนผลการเรียนดีขึ้น

นอกจากช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายรายเดือนแล้ว ครูยังพานักเรียนเข้าโครงการสร้างรายได้ระหว่างเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะด้านวิชาชีพต่างๆ เช่น การทำผ้าบาติกและตุ๊กตาการบูร การทำขนมต่างๆ การประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุ การทำเห็ดสวรรค์ ฯลฯ ทำให้เด็กมีทักษะทางอาชีพและมีรายได้ติดตัว

“ครูนำนักเรียนทั้ง 4 คนมาอยู่ในโครงการสร้างรายได้ระหว่างเรียน พอได้เงินครูก็จะหักต้นทุนคืนไว้ ถ้าใครให้นักเรียนไป ทุกภาคเรียนจะเงินแบ่งให้นักเรียนเสมอ บางคนได้ 1,000 บาท บางคนได้ 2,000 บาท แล้วแต่ว่าจะขายได้มากน้อยเท่าไร ซึ่งช่วยนักเรียนได้ระดับหนึ่ง แทนที่เขาจะต้องออกกลางคันเพราะไม่มีเงินเรียน แต่เมื่อครูช่วยตรึงนี้เขาก็จะได้เรียนต่อจนจบ ม.3”

แรงผลักดันการรณรงค์ลูกศิษย์

ครูสมศรีทำทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือลูกศิษย์ที่ส่วนใหญ่ครอบครัวยากจน การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างวิชาชีพติดตัวนักเรียนก็เพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ ทักษะการผลิตที่นักเรียนสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพเมื่อเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ แม้กระทั่งการตัดสินใจส่งผลงานเข้าประกวดรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ก็มีแรงบันดาลใจจากลูกศิษย์ จากที่ไม่เคยคิดจะส่ง แต่เมื่อทราบจากครูสำเนียง เพชรชนะ ครูเจ้าฟ้าฯ รุ่น 3 ว่า หากได้รับรางวัลฯ โรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนรองเท้านักเรียน 100 คู่ ครูก็คิดเลยว่าอย่างไรก็ต้องส่งผลงานเข้าประกวด

“วันหนึ่งตอนพักเที่ยง นักเรียนเล่นเตะบอลกัน คุณครูนั่งทำดอกไม้จากผ้าใยบัวกับนักเรียนที่ศาลาข้างสนาม ทั้งบอลทั้งรองเท้าปลิวมา นักเรียนคนอื่นวิ่งมาเก็บบอล แต่มีนักเรียนคนหนึ่งวิ่งมาเก็บรองเท้า ครูก็มองว่า รองเท้ามันหลุดได้อย่างไร ปรากฏว่ารองเท้ามันหลวม ถามเขาว่า ทำไมลูกชื้อหลวม เด็กตอบว่า

● ●
 รางวัลที่ได้รับครูแบ่ง
 เป็นทุนการศึกษาให้เด็ก
 ซึ่งกว่าครูจะเกษียณ
 เงินน่าจะหมดพอดี
 เพราะตอนนี้ครูก็ช่วย
 หลายครอบครัว
 มีครอบครัวหนึ่งแม่หาย
 สาบสูญไม่รู้อยู่ไหน
 ครูก็ให้นักเรียนคนนี้
 เดือนละ 500 บาท
 คนไหนยากจนครูก็ให้
 แต่จะให้เป็นเคสๆ ไป

พอให้ซื้อหิ้วๆ ไว้ก่อน เพราะผมต้องใช้อีก
 หลายปี ครูจุกเลย ถามเขาว่าครูซื้อให้ใหม่
 เอาใหม่ เขาก็บอกว่าไม่เป็นไร เทอมหน้าเขา
 ก็จะใส่ได้พอดีแล้ว พอพี่สำเนียงบอกว่าสมควร
 แล้วจะได้รองเท้า ครูก็คิดเลยว่าต้องทำให้ได้
 รางวัลนี้ให้ได้ ครูไม่รู้ว่าเขามีรางวัลเป็นเงิน
 หรือเป็นอย่างอื่น แต่ครูอยากได้เฉพาะรองเท้า
 เท่านั้น”

ครูสมศรีตั้งใจรวบรวมผลงานเต็มที่
 จัดทำเอกสารตามเงื่อนไขให้ดีที่สุด เมื่อได้รับ
 รางวัลครูสมศรีจึงทราบว่าจะได้รับทั้งเงินรางวัล
 และงบประมาณสนับสนุนต่างๆ ตามมา
 มากมาย โรงเรียนได้รับการปรับปรุงสภาพให้
 ดีขึ้น ห้องสมุดได้รับหนังสือ ที่สำคัญนักเรียน
 ของครูได้รองเท้าสมใจ กิจกรรมการสร้าง
 รายได้ระหว่างเรียนได้รับอุปกรณ์การผลิตที่มี
 คุณภาพดีขึ้น โครงการคัดแยกขยะที่ใช้ทำ
 โครงการเศษวัสดุแปลงร่าง ได้รับการต่อยอด
 สู่ชุมชนใกล้เคียง

ส่วนเงินรางวัลที่ได้มานั้น ครูสมศรีไม่ได้นำไปใช้จ่ายส่วนตัว แต่ตั้งใจ
 จัดสรรไว้เป็นเงินช่วยเหลือนักเรียนที่ครอบครัวฐานะยากจน

“รางวัลที่ได้รับครูแบ่งเป็นทุนการศึกษาให้เด็ก ซึ่งกว่าครูจะเกษียณเงิน
 น่าจะหมดพอดี เพราะตอนนี้ครูก็ช่วยหลายครอบครัว มีครอบครัวหนึ่งแม่หาย
 สาบสูญไม่รู้อยู่ไหน ครูก็ให้นักเรียนคนนี้ได้เดือนละ 500 บาท อีกครอบครัวหนึ่ง
 ครูก็ให้เหมือนกัน คนไหนยากจนครูก็ให้ แต่จะให้เป็นเคสๆ ไป”

ความทรงจำที่งดงามจากครูต้นแบบที่จารึกในใจ ทำให้ทั้งชีวิตของครูสมศรีอุทิศตนเพื่อทำหน้าที่ครู ตามตัวอย่างที่เคยได้เห็น ด้วยการลงมือดูแล ช่วยเหลือลูกศิษย์ให้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างดีที่สุดเท่าที่จะให้ได้ ช่วยขจัดอุปสรรคที่จะทำให้ลูกศิษย์ต้องลาออกจากโรงเรียนกลางคัน ประคับประคองให้ลูกศิษย์ได้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างที่เราจะเป็น ให้ความรู้ทักษะด้านวิชาชีพ เพื่อให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับบริบทของชีวิตต่อไป

สิ่งสำคัญที่คนเป็นครูต้องมีคือ สามัญสำนึกของความเป็นครู

เพราะคำว่าครูตีวงได้กว้างมาก เมื่อเป็นครูแล้วก็ต้องทำตัวให้เหมาะสมกับความเป็นครู เมื่อเรากำหนดนี้ได้สิ่งต่างๆ ก็จะตามมาเอง **ต้องเป็นครูทั้งชีวิตและจิตใจ** อยู่บ้านก็เป็นครูด้วย เมื่อลูกศิษย์มีปัญหา เขาสามารถโทรมาปรึกษาได้ตลอด 24 ชั่วโมง ไลน์ตาม ครูก็จะรีบตอบทันที เพราะถ้าเราไม่ได้รับโทรศัพท์เขาเราก็ไม่รู้ว่าเขาจะมีปัญหามากน้อยแค่ไหน แต่ถ้าเรารับโทรศัพท์ ไม่ว่าปัญหาเล็กน้อยเราก็ต้องช่วยเขา

ครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

รุ่นที่ 9

นักเรียนที่นี้เป็นเด็กกะเหรี่ยงที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับเด็กพื้นราบ เด็กเล็กๆ ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1-3 ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เลย ดังนั้นเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ ขอแค่ลูกศิษย์อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีอาชีพติดตัว สามารถพึ่งพาตนเองได้ ก็เพียงพอแล้ว การเรียนการสอนจึงต้องเน้นภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ใช้วิธีแจกลูกสะกดคำอ่านเป็นคำๆ อ่านทวนซ้ำทุกวัน เขียนตามคำบอกบ้าง เวลาจับปากกาบอกเขาว่า ปากกา ให้จับดินสอก็ให้เขาเรียกดินสอ จับต้นไม้ก็เรียกต้นไม้ เวลาให้เขาระบายสี เราจะมีดินสอสี ก็ให้พูดสีที่เขาระบาย ชวนให้เขาพูด ต้องฝึกให้เขาพูดซ้ำๆ ทุกวัน เสริมด้วยการท่องจำแบบเดิมๆ ทับทอขยาย แมวเอ๋ยแมวเหมียว มีอะไรเอามาฝึกหมด ไม่อย่างนั้นเขาจะไม่กล้าพูด

ความมุ่งมั่นที่มั่นคง

จอมขวัญ ต๊ะสุ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”
บ้านคอโซทะ อำเภอลี้มอญ จังหวัดตาก

ตลอดเส้นทางการศึกษาของครูขวัญ-จอมขวัญ ตะสุ แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านคอโซก๊ะ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีครูต้นแบบดีๆ ให้สัมผัสหลายคน ทั้งครูสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาที่สอนให้ครูอ่านออก เขียนได้ในวัยเยาว์ ครูสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาที่มี เทคนิคการสอนที่สนุกสนานทำให้การเรียนภาษาไทยไม่น่าเบื่อ และกิจกรรมที่ครูสรรค์สร้างทำให้พัฒนาความกล้าแสดงออก รวมทั้งอาจารย์สอนระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชรที่ใส่ใจดูแลให้คำปรึกษา อุ่มชูให้ได้มีโอกาส ทำงานพิเศษในวันหยุด ล้วนเป็น “แรงบันดาลใจ” ให้ครูขวัญ อยากเป็นครูที่ดีบ้าง

ครูขวัญมีความสามารถทางด้านกีฬา เป็นนักกีฬาออลเลย์บอลของโรงเรียน จนได้รับโควตาเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แต่ไม่ได้พัฒนา ตนเองในด้านพลศึกษาสู่เส้นทางทีมชาติ เพราะแรงจูงใจที่จะเป็นครูมีมากกว่า แม้ว่าตอนเรียนจบสาขาชีววิทยาจะต้องทำงานอื่นไปก่อนก็ตาม จนวันหนึ่งเห็น ประกาศรับสมัครครูอัตราจ้างของ กศน. อำเภอพบพระ จังหวัดตากบ้านเกิด จึงตัดสินใจเปลี่ยนเส้นทางสู่อาชีพที่ใฝ่ฝัน

เดินตามความฝัน

เมื่อผ่านการคัดเลือก ครูขวัญได้ไปสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ที่อายุมากกว่า และมีอาชีพการงานที่หลากหลาย ลูกศิษย์มีทั้งผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. สมาชิก อบต. ทำให้รู้สึกท้าทายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งการสอนสายสามัญตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการสอนผู้ไม่รู้หนังสือ โชคดีที่ก่อนทำงาน สำนักงาน กศน. ได้จัดอบรมจิตวิทยาการสอนผู้ใหญ่ว่าต้องสอนอย่างไร ทำให้ ครูขวัญพอจะมีความรู้พื้นฐานอยู่บ้าง ประกอบกับความมุ่งมั่นศึกษาค้นคว้า

ครูขวัญจึงสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ยิ่งสอนไปนาน ๆ ก็ยิ่งเชี่ยวชาญมากขึ้น

“ผู้เรียนก็เป็นคุณครูของเราด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กันมากกว่า สิ่งไหนที่เราไม่รู้ก็แลกเปลี่ยนกัน บางอย่างที่เราไม่รู้ แต่ชาวบ้านรู้ เพราะเขามีภูมิปัญญาและประสบการณ์มากกว่าเรา การสอนผู้ใหญ่จึงเป็นเหมือนที่ปรึกษา ไม่ใช่เป็นครูสอนเด็กที่มีกิจกรรม มีใบงานให้ทำ”

ระหว่างเป็นครูอัตราจ้างที่อำเภอพบพระ ครูขวัญได้สมัครพนักงานราชการไว้ และผ่านเกณฑ์เป็นลำดับที่ 5 แต่ก็ต้องรอการเรียกตัวเข้าบรรจุเป็นเวลาเกือบ 2 ปี จึงมีหนังสือเรียกตัวให้ทำงานที่อำเภออุ้มผาง ซึ่งครูขวัญเล่าว่า เมื่อทราบว่าจะต้องไปทำงานที่อำเภออุ้มผางก็ไม่อยากไป เพราะเส้นทางที่คิดเคี้ยวเกิดอาการเมารถจนรู้สึกเข็ดขยาด แต่เมื่อพิจารณาถึงความท้าทายในหน้าที่ครู ศศช. ซึ่งเป็นครูอาสาบนพื้นที่สูง ต้องสอนเด็กในถิ่นทุรกันดารก็รู้สึกสนใจ แต่สิ่งที่จูงใจให้ครูขวัญตัดสินใจเลือกงานนี้คือ ครู ศศช. นั้น เป็นงานในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ที่บ้านคอโซทะ เป็นภาษากะเหรี่ยง ก่อตั้งขึ้นเมื่อ 50 ปีที่ผ่านมา ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบเชิงเขา มีห้วยแม่จันไหลผ่าน การเดินทางจากจังหวัดตากถึงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านคอโซทะ ใช้ทางหลวงแผ่นดินแม่สอด-อุ้มผาง หมายเลข 1090 จากตัวจังหวัดตาก รวมระยะทาง 302 กิโลเมตร ห่างจากอำเภออุ้มผาง 62 กิโลเมตร ทิศตะวันตกติดกับประเทศพม่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงสกอ มีอาชีพทำไร่ข้าว ปลูกพริก และถั่ว

เริ่มแรกที่ครูขวัญได้รับการบรรจุในปี พ.ศ. 2550 การคมนาคมยังลำบาก ต้องเดินเท้า หรือใช้รถอีแต๊กเท่านั้น ในฤดูฝนไม่สามารถสัญจรด้วยรถยนต์หรือมอเตอร์ไซด์

“ไปครั้งแรกตอนหน้าฝน ญาติพี่น้องไปส่ง แต่ไปไม่ถึงเพราะเป็นรถธรรมดาไปได้ครึ่งทาง ต้องกลับมาอยู่ที่สำนักงานใหญ่ที่ กศน. อุ้มผาง พอดีมีรถของประมงจะเอาปลาไปส่งที่โรงเรียน ครูเลยขอติดรถเข้าไป ฝนตกหนักมาก ทุกข์ทุเล แม้จะเป็นรถไฟฟรีติดขัด ระหว่างทางก็อยากจะร้องให้ คิดว่าถนนหนทางสาหัส

ขนาดนี้เลยหรือ เคยอยู่แต่ในพื้นที่สบาย ๆ นึกไปตลอดทางว่า เมื่อตัดสินใจแล้วก็ต้องเดินหน้าให้ถึงที่สุด ไปถึงโรงเรียนมีครูผู้ชายอยู่ 1 คน พาเด็ก ๆ มาต้อนรับครู”

เติมเต็มวิชาการอย่างไม่ย่อท้อ

ครูขวัญसारภพว่า ช่วงแรก ๆ ลำบากมาก ต้องปรับตัวอยู่พักใหญ่ มัวแต่คิดถึงความสะดวกสบายตอนอยู่ในเมือง เพราะที่นี้ไฟฟ้ามีจำกัด แม้จะมีระบบไฟฟ้าโซลาเซลล์ แต่ในฤดูฝนถ้าไม่มีแสงอาทิตย์ก็จะมีไฟฟ้าใช้ แต่โซลาร์ที่ระบบน้ำบนดอยดีมาก น้ำสะอาดสิ่งแวดล้อมในชุมชนก็ดี ชาวบ้านให้ความร่วมมืออย่างเต็มอกเต็มใจ 7 วันแรก ครูถามตัวเองอยู่ตลอดเวลาว่า

● ●

วิถีชีวิตของคนที่นี่เขาอยู่กันอย่างเรียบง่าย ไม่เร่งรีบ
ครูก็น่าจะอยู่ได้ เห็นเด็กเล็กๆ ก็ช่วยพ่อแม่หาฟืน เด็ก ป.1 หุงข้าว
ช่วยพ่อแม่ได้แล้ว มีเด็กนักเรียน ป.3-4 มาหุงข้าว มาทำกับข้าว
ช่วยครู เราก็เรียนรู้ไปพร้อมกับเขา เขาก็เรียนรู้ไปพร้อมกับเรา

● ●

จะสอนที่นี่ได้ตลอดไหม แต่เมื่อสอนไปเรื่อยๆ เห็นเด็ก เห็นชาวบ้าน ก็รู้สึก
สงสาร ยิ่งเมื่อได้สัมผัสวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวบ้าน เห็นเด็กตัวเล็กๆ ที่
สามารถช่วยเหลือพ่อแม่ได้ ช่วยเหลือครูได้ ก็รู้สึกว่าอยากจะอยู่ต่อ

“วิถีชีวิตของคนที่นี่เขาอยู่กันอย่างเรียบง่าย ไม่เร่งรีบ ครูก็น่าจะอยู่ได้
เห็นเด็กเล็กๆ ก็ช่วยพ่อแม่หาฟืน เด็ก ป.1 หุงข้าวช่วยพ่อแม่ได้แล้ว มีเด็ก
นักเรียน ป.3-4 มาหุงข้าว ทำกับข้าวช่วยครู เราก็เรียนรู้ไปพร้อมกับเขา เขาก็
เรียนรู้ไปพร้อมกับเรา”

นักเรียนของครูขวัญ เป็นเด็กกะเหรี่ยงที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน
กับเด็กพื้นราบ เด็กเล็กตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1-3 พูดภาษาไทยไม่ได้เลย
ดังนั้นเป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงแตกต่างกัน สำหรับเด็กบนดอย
ครูคาดหวังว่า แค่ลูกศิษย์อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น มีอาชีพติดตัว
สามารถพึ่งพาตนเองได้ ก็เพียงพอแล้ว

ดังนั้นการเรียนการสอนจึงต้องเน้นการสอนภาษาไทยและคณิตศาสตร์
แต่ก็ยังมีความห่วงใยไม่ขาด ซึ่งครูขวัญต้องแก้ปัญหาโดยการสอนด้วยวิธี
แจกลูกสะกดคำ ทำให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เริ่มพูดภาษาไทยได้
มากขึ้น

“การแก้ปัญหาของครูในการสอนภาษาไทยจะฝึกให้เด็กอ่านแจกลูก
สะกดคำบ้าง อ่านเป็นคำๆ คือ ต้องอ่านทบทวนซ้ำๆ ทุกวัน ให้เขาเขียนตาม
คำบอกบ้าง ฝึกให้เขาจับปากกา เวลาจับปากกาก็บอกเขาว่า ปากกาให้จับดินสอ
ก็ให้เขาเรียกดินสอ จับดินไม้ก็เรียกดินไม้ เวลาให้เขาระบายสี เราจะสีดินสอสี

ก็ให้พูดสิ่งที่เขาระบายเพื่อชวนให้เขาพูด เราต้องฝึกให้เขาพูดซ้ำ ๆ ทุกวัน เสริมด้วยการท่องจำแบบเดิม ๆ ทั้งบทอาขยาน แมวเอ๋ยแมวเหมียว มีอะไรเอามาฝึกหมด ไม่อย่างนั้นเขาจะไม่กล้าพูดเลย”

ปัจจุบัน ศศช.บ้านคอโซทะ มีนักเรียน 88 คน สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มี ครู 2 คน เมื่อเส้นทางคมนาคมของหมู่บ้านมีการพัฒนา มากขึ้น ผู้ปกครองนิยมพาลูกหลานออกไปเรียนที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่อยู่ห่างจากหมู่บ้าน 12 กิโลเมตร และมีรถรับส่งนักเรียนไป-กลับ มีเด็กในหมู่บ้านที่ไปเรียนข้างนอกประมาณ 30 คน แต่สิ่งที่น่าชื่นใจคือ ลูกศิษย์ของครูที่เรียนจบไปแล้ว 2 คนสามารถ อ่านออกเขียนได้ แล้วกลับมาช่วยงานที่ ศศช.อย่างสม่ำเสมอ เพราะทุกเดือน ศศช.จะมีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อม ก็จะมีศิษย์เก่ารวมตัวกัน มาช่วยนักเรียนปัจจุบันและครู

การมีครูเพียง 2 คน เมื่อครูคนใดคนหนึ่งติดภารกิจนอกหมู่บ้าน ภาระ การดูแลนักเรียนทั้งหมดจึงตกอยู่ที่ครูคนเดียว เมื่อประสบสถานการณ์แบบนี้ ครูขวัญภูมิวิธีการจัดการโดยจัดนักเรียนตามช่วงชั้นดังนี้ ประถมศึกษาปีที่ 1-3

และ ประถมศึกษาปีที่ 4-6 สอนรวมกัน แต่แยกใบงานตามลำดับง่าย ปานกลาง ยาก ทั้งเตรียมความพร้อมด้วยการค้นหาสื่อใหม่ๆ เกี่ยวกับความรู้ด้านต่างๆ จากอินเทอร์เน็ตสำรองไว้ใช้ในการทำงาน

สร้างเสริมอาชีพอย่างไม่ทอดทิ้ง

นอกจากฝึกให้เด็กอ่านออกเขียนได้แล้ว การสร้างอาชีพเป็นอีกหนึ่ง การเรียนรู้ที่ครูขวัญให้ความสำคัญ จึงจัดกิจกรรมด้านอาชีพภายใน ศศช. ควบคู่กันไป เช่น การสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทำกิจกรรมด้านการปศุสัตว์เรื่องหมูอินทรี โดยการพัฒนาอาหารหมักจากหยวกกล้วย เพื่อลด ค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารสัตว์ และลดกลิ่นจากมูลสุกร เนื่องด้วยในชุมชนนิยม เลี้ยงหมูทุกครัวเรือน โดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องเลี้ยงไว้เพื่อใช้ในงานประเพณีและ งานแต่งงาน แต่วิธีการเลี้ยงคือให้อาหารสำเร็จรูป หรือชอยหยวกกล้วยแล้วให้ หมูกินเลย หากมาต้มผสมรำ นิยมเลี้ยงแบบปล่อย ทำให้มีมลภาวะจากขี้หมู การสอนให้นักเรียนเลี้ยงหมูในคอก และใช้หยวกกล้วยหมักจะให้ผลที่ดีกว่า

ด้านการเจริญเติบโตของหนู และการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังเป็นการฝึกฝนการทำงานและพัฒนาความรับผิดชอบไปพร้อมกัน

“เราฝึกให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน กว่าจะได้งานแต่ละชิ้น เขาต้องไปหาต้นกล้วยมาซอย แล้วนำไปตำด้วยครกกระเดื่อง ได้ออกกำลังกายไปด้วย ระหว่างตำเราก็ตอนร้องเพลง สอนภาษาไทย ฝึกสะกดคำไปด้วยว่า ครกสะกดแบบนี้ หยอดสะกดแบบนี้ เด็กก็ได้เรียนรู้อาชีพการเลี้ยงหมู แถมยังช่วยลดปัญหากลิ่นเหม็นลงได้อีก นอกจากนี้ยังฝึกเรื่องวินัย และความรับผิดชอบ จัดเวรกันดูแลให้อาหารหมู เพราะถ้าไม่ทำแบบนี้ ช่วงวันหยุดหมูก็จะไม่ได้กินอาหาร”

สำหรับกิจกรรมส่งเสริมอาชีพในชุมชน ครูขวัญเรือ่ฟื้นการส่งเสริมพัฒนากลุ่มทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติที่ครูคนเก่าเคยทำไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ขึ้นมาใหม่อีกครั้ง จัดประชุม ทบทวน กฎกติกาของกลุ่ม จนกิจกรรมของกลุ่มทอผ้า ฟื้นตัวขึ้นมาได้ มีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

“ภูมิใจที่สามารถทำให้ชาวบ้านทำต่อไปได้ ครูเองทอผ้าไม่เป็น แต่บอกวิธีการหรือการปรับปรุงลายผ้าให้เขาทำได้ ปัจจุบันชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นแม่บ้านหรือเยาวชนที่เป็นศิษย์เก่าของเราจะมาทอผ้า เป็นผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ยาม เสื้อ ส่งขายร้านกาแฟและร้านชุมชนที่อำเภออุ้มผาง”

ภูมิใจที่สามารถทำให้ชาวบ้านทำต่อไปได้ ครูเองทอผ้าไม่เป็น แต่บอกวิธีการหรือการปรับปรุงลายผ้าให้เขาทำได้ ปัจจุบันชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นแม่บ้านหรือเยาวชนที่เป็นศิษย์เก่าของเราจะมาทอผ้า เป็นผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ยาม เสื้อ ส่งขายร้านกาแฟและร้านชุมชนที่อำเภออุ้มผาง

นอกจากกลุ่มทอผ้า ครูขวัญยังพัฒนากลุ่มพริกแห้งกะเหรี่ยงของชุมชน ที่ครูช่วยสนับสนุนจนสามารถจัดทำบัญชีและจำหน่ายได้อย่างเป็นระบบ โดยครูสนับสนุนให้ประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการตรวจเช็คสมาชิก จดบันทึกจำนวน ผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกส่งให้ในแต่ละครั้ง และการจ่ายเงินค่าตอบแทนแก่สมาชิก

“ครูเป็นทั้งผู้สอนและที่ปรึกษาของทั้งสองกลุ่ม โดยเฉพาะเรื่อง การทำบัญชีรายรับรายจ่าย ดูแลชาวบ้านเวลาสั่งจ่าย รวมทั้งหักเปอร์เซ็นต์ เข้ากลุ่มก็ต้องทำบัญชี สมุดบัญชีธนาคารครูก็ต้องเอาไปปรับให้เป็นปัจจุบัน เวลาเบิกเงินก็ต้องมีคนเซ็น 2 ใน 3 และให้ประธานกลุ่มเซ็นรับรองก่อนนำ บัตรประชาชนไปเบิกเงินที่ธนาคารออมสินสาขาอุ้มผางในช่วงที่ครูไปประชุม เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง”

หลังจากใช้ชีวิตครูอาสา เดินเท้าเข้าออกหมู่บ้านอยู่ 2 ปี จนทุกวันนี้ ถนนสะดวกขึ้น แม้ว่าจะยังมีถนนลูกรังที่เต็มไปด้วยหลุมบ่ออีก 12 กิโลเมตร กว่าจะได้ถึงโรงเรียน แต่ก็นับว่าสะดวกสบายมากขึ้น พร้อมๆ กับความชำนาญ ในการขี่มอเตอร์ไซด์ของครูขวัญ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของครู กศน. ที่ต้องขี่ มอเตอร์ไซด์เก่ง หลังจากผ่านการฝึกซ้อมมาจนเชี่ยวชาญ

วันนี้ครูขวัญและครอบครัวปักหลักใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านคอโตะ โดยครูยังมีเป้าหมายชีวิตคือ ต้องการพัฒนาศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ และพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญในทิศทางที่เหมาะสมที่ควร เพราะครูยังเห็นว่าในชุมชนยังมีจุดอ่อนคือ ชาวบ้านยังมีการแบ่งกันเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย ครูขวัญจึงมองว่า การเชื่อมประสานให้คนในชุมชนสามัคคีกันมากขึ้น คือเป้าหมายการทำงานในอนาคต

สำหรับรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ที่ได้รับมานั้น เป็นความภาคภูมิใจและเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนใจให้ครูทุ่มเททำงานต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ

“ไม่ใช่่ว่าพอได้รับรางวัลแล้วเราจะหยุด ได้รับรางวัลแล้วเรายังต้องทำให้ดียิ่งขึ้น”

ครูดวงใจใช้พลังรวบรวมคนให้มาทำงานร่วมกัน
เริ่มต้นศึกษาข้อมูลชุมชน ใช้วิธีเข้าหานักเรียน
ที่เป็นลูกหลานของคนในชุมชน ให้นักเรียนเขียน
เรียงความประวัติของครอบครัว เพื่อให้รู้ว่า
คนในครอบครัวมีใครบ้าง หรือเข้าหาผู้ปกครอง
ใช้การขอความช่วยเหลือบังหน้า เพื่อสร้างความ
รู้จักมักคุ้น ก่อนจะใช้กลไกการประชุมร่วมกัน
เพื่อหาแนวทางพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับปากท้อง
ของคนในชุมชน จากเดิมที่คนในหมู่บ้านต่างคน
ต่างอยู่ก็กลายมาเป็นร่วมมือกันทำงาน

ครูผู้สร้างอาชีพ

ดวงใจ คงห่อ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”
บ้านห้วยยาก อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ด้วยพื้นเพเป็นคนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงได้สัมผัสชีวิตเพื่อน
ชนเผ่าที่เข้ามาเรียนหนังสือในเมืองว่ายากลำบากขนาดไหน
เคยเห็นคนจากบนดอยมารักษาตัวที่โรงพยาบาลหรือติดต่อ
หน่วยงานราชการแล้วต้องบีบหัวแม่มือแทนการลงชื่อ
รวมถึงถูกละเลยจากเจ้าหน้าที่ เพราะมีปัญหาด้านการสื่อสาร
ด้วยภาษาไทย ทำให้รู้สึกว่ “พวกเขาถูกเลือกปฏิบัติ”
จนกลายเป็นแรงบันดาลใจให้อยากเป็นครูดอย สอนภาษาไทย
ให้คนบนพื้นที่สูงใช้ติดต่อสื่อสาร เพื่อให้การดำรงชีวิตสะดวก
สบายยิ่งขึ้น

สมัครเป็นครู ศศช.สานต่อแรงบันดาลใจ

เมื่อเรียนจบมีโอกาสสมัครเป็นครู ศศช. คิดว่าจะลองทำดูสัก 5 ปี แล้ว
ค่อยไปเรียนต่อ แต่เมื่อเอาเข้าจริงครูดวงใจ คงท้อ แห่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยยาก อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ก็สอนหนังสือต่อเนื่องมาถึง 16 ปี

“ครั้งแรกที่เดินทางเข้าหมู่บ้านต้องนั่งเรือนานถึง 3 ชั่วโมง แล้วเดินต่อ
อีกระยะหนึ่ง ไปถึง ศชช.เจอบ้านพักครูเป็นกระท่อมไม้ไผ่เล็ก ๆ ถามตัวเองว่า
จะอยู่ได้ไหม คิดว่าจะกลับแล้ว แต่มีดเสี้ยก่อนเลยต้องนอนที่บ้านพ่อหลวง
ตอนนั้นไปกัน 8 คน โรงเรียนเราใกล้ที่สุดแล้ว หลังจากนั้นอีก 3-4 วัน พ่อหลวง
ก็พาคนในหมู่บ้านมาปรับปรุงบ้านพัก ทำห้องน้ำให้”

เพราะเห็นว่า ชาวบ้านใส่ใจดูแล ครูดวงใจจึงตัดสินใจอยู่ต่อ สอนอยู่
ในพื้นที่ครบ 2 ปี มีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มาเปิด จึงย้ายไปสอนอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ทำการเกษตรเข้มข้น
ทั้งหมู่บ้านปลูกกะหล่ำปลีขาย การจัดการเรียนการสอนทำได้ยาก เพราะชาวบ้าน
สนใจเรื่องทำมาหากิน มากกว่าสนับสนุนให้ลูกหลานเรียนหนังสือ บางครั้งสอน
หนังสืออยู่ นักเรียนลุกเดินออกไปชนกะหล่ำ เพื่อให้ทันส่งขาย

แม้จะพยายามส่งเสริมการเรียนรู้ แต่เมื่อชุมชนไม่สนใจ ครูก็ต้องทำใจหันไปใส่ใจกับนักเรียนที่มาเรียนแทน เมื่องานส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนทำได้ไม่เต็มที่ ครูจึงมุ่งทำงานเฉพาะด้านการศึกษาของเด็กแทน เห็นอาคารเรียนทรุดโทรมก็ทำโครงการขอรับการสนับสนุน ทั้งปรับปรุงอาคารเรียน บ้านพักครู และห้องน้ำ นักเรียนกับครูจึงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การอาศัยอยู่ในชุมชนที่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยวอย่างเข้มข้นจุดประกายให้ครูหันสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะมีโอกาสเดินไปดูบริเวณป่าต้นน้ำของชุมชน พบว่าเหลือเพียงต้นไม้ใหญ่แค่ต้นเดียว พื้นที่โดยรอบโล่งเตียนอย่างน่าใจหาย แต่ยังไม่ได้เริ่มงานสิ่งแวดล้อม ครูก็ต้องย้ายไปสอนที่บ้านห้วยมะโอที่อยู่ติดชายแดนพม่า ซึ่งยังคงมีการสู้รบระหว่างทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อยท่ามกลางบรรยากาศสงครามที่คุกรุ่นอยู่ตลอดเวลา เพียงแค่ะงัดงาจากหน้าต่างก็เห็นทหารพม่าเดินขวักไขว่อยู่อีกริมฝั่งแม่น้ำ จะออกนอกพื้นที่แต่ละครั้งต้องนั่งเรือ 2 ต่อ จากแม่น้ำสาละวินไปต่อที่แม่น้ำเมย จุดที่แม่น้ำบรรจบกันเป็นน่านน้ำไหลเชี่ยววุ่นมาก ลมพัด หรือถ้าไปทางถนนก็ต้องขี่มอเตอร์ไซด์ผ่านศูนย์อพยพที่คนพม่า คนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ บางครั้งมอเตอร์ไซด์ติดหล่มก็ต้องทิ้งไว้ เดินเท้าต่อให้ถึงโรงเรียน

สร้างอาชีพเพื่อสร้างชีวิต

แม้หวาดวิตกกับสภาพความเป็นอยู่ในพื้นที่เสี่ยง สามีบอกให้ลาออกมาอยู่บ้านเลี้ยงลูก ส่วนแม่ก็บอกว่าถ้ายากลำบากมากเกินไปก็ไม่ต้องไปแล้ว แต่เมื่อเห็นคนอื่นอยู่ได้ ครูก็บอกตัวเองให้สู้ต่อ อยู่ที่นี้ได้ 1 ปี ก็ย้ายไปที่สอนที่ ศศช. บ้านห้วยยาก ที่เป็นเขตป่าต้นน้ำ ห่างจากอำเภอสบเมย 21 กิโลเมตร เส้นทางเป็นถนนลาดยาง 15 กิโลเมตร ต่อด้วยถนนลูกรังอีก 6 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางจากตัวอำเภอ 1 ชั่วโมง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงไป มีประชากร 120 คน 34 หลังคาเรือน เป็นชุมชนที่อยู่อย่างเรียบง่าย มีอาชีพปลูกพริกกะเหรี่ยงขาย นิยมปลูกข้าวไว้กินเอง แต่ส่วนใหญ่ไม่พอกิน

เมื่อมาอยู่ที่นี่ครูดวงใจนำเรื่องการปลูกกะหล่ำปลีที่มีการลู่ลำพื้นที่ป่าจนป่าต้นน้ำหายไป ต้องซื้อน้ำดื่มจากพื้นราบมาบริโภค มาเล่าเป็นข้อมูลให้ชาวบ้านตัดสินใจไม่ปลูกกะหล่ำปลีหรือปลูกพืชเชิงเดี่ยวอื่น ๆ ตามที่มีคนชักชวน แต่เมื่อเห็นว่าผลผลิตข้าวที่ได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค แถมในฤดูแล้งชาวบ้านยังต้องออกไปรับจ้างหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว ครูดวงใจจึงคิดว่าต้อง**ส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมให้คนในชุมชน** ครูจึงเริ่มต้นสำรวจพื้นที่พบว่า ในชุมชนมีต้นบุกขึ้นอยู่จำนวนมาก แต่ถูกพ่อค้ากดราคา จึงส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้น ภายใต้โครงการสร้างป่าสร้างรายได้ซึ่งเป็นพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

“ชาวบ้านต้องการหารายได้เสริม แต่ไม่ต้องการปลูกพืชที่ต้องลงทุนใช้ปุ๋ยใช้ยา หรือดูแลมาก เพื่อจะได้มีเวลาไปดูแลข้าวที่ปลูกไว้ ครูจึงจัดประชุมชวนชาวบ้านคิดหาทางแก้ไข ปี พ.ศ. 2559 จึงมีการก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น โดยเริ่มต้นมีสมาชิกเพียง 3 ราย แต่**ครูดวงใจก็ไม่ท้อ เดินหน้าชี้แจงข้อดีของการเป็นสมาชิก ทำให้มีชาวบ้านเข้าร่วมมากขึ้น จนปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 41 ราย** บางรายเป็นคนจากหมู่บ้านข้างเคียงที่เห็นประโยชน์ก็ขอเข้าร่วมด้วย

● ●

เมื่อมีช่องทางสร้างรายได้ในชุมชน คนที่เคยออกไปรับจ้าง
ทำงานนอกชุมชนก็ลดลง ครอบครัวได้อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา
พ่อแม่ลูก เด็กๆ มีคนดูแล มีรายได้เพียงพอต่อการหาซื้อข้าว
ที่อาจจะขาดแคลนบางช่วง และสิ่งอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

● ●

ทำให้ชาวบ้านมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง สามารถขายบุกได้ราคา
ดีขึ้น มีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้านในราคากิโลกรัมละ 14 บาท ในขณะที่
หมู่บ้านอื่นขายได้เพียงกิโลกรัมละ 10 บาทเท่านั้น”

นอกจากนี้ครูดวงใจยังช่วยจัดระบบการบริหารงานวิสาหกิจชุมชนใน
รูปแบบคณะกรรมการ โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะหักเงินรายได้จากการขายบุก
เข้ากองกลางกิโลกรัมละ 35 สตางค์ และจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์ให้สมาชิกร่วม
กันออมเงินเดือนละ 10 บาท เพื่อใช้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน เป็นการสร้าง
ภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการเงินที่มีแนวโน้มว่าจะมี
รายได้เพิ่มมากขึ้น เพราะคาดว่าจะในแต่ละปีจะสามารถขายบุกได้เกือบ
100,000 กิโลกรัม

การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังทำให้ชาวบ้านขายบุกได้อย่างถูกกฎหมาย
เนื่องจากบุกเป็นพืชคุ้มครอง ครูดวงใจจึงต้องประสานงานกับหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องเพื่อหาความรู้ จนหน่วยงานป่าไม้และเกษตรอำเภอที่สนับสนุน
โครงการสร้างป่าสร้างอาชีพนำเสนอความจำเป็นเรื่องการส่งเสริมอาชีพการ
ปลูกบุกขายต่อผู้ว่าราชการจังหวัด กระทั่งอนุญาตให้มีการซื้อขายได้ระหว่าง
ช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ เนื่องจากบุกเป็นพืชที่ปลูกได้ง่าย ดูแลง่าย
ใช้พื้นที่ไม่มาก สามารถปลูกได้ต้นไม้ใหญ่ได้โดยไม่ต้องบุกรุกทำลายป่า ทั้งยัง
สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ไม่ต้องออกไปทำงานรับจ้างต่างถิ่นเหมือนที่ผ่านมา

นอกจากจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสร้างอำนาจต่อรองเรื่องการขายหัวบุกแล้ว ครูยังส่งเสริมให้ชาวบ้านเพาะต้นกล้าบุกเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง โดยครูทำหน้าที่ประสานงานกับผู้สนใจผ่านเพจเฟซบุ๊กของตนเอง ซึ่งได้รับความสนใจจากหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก

“การซื้อขายต้นกล้าจะใช้การประชุมกลุ่มสมาชิกว่า ใครจะเพาะก็ขึ้นแบ่งสัดส่วนตามความสมัครใจ ใครจะทำหรือไม่ทำก็ได้ แต่ต้องมีการชี้แจงกันอย่างเปิดเผย เพื่อให้การบริหารจัดการเงินโปร่งใส ครูจะไม่เข้าไปยุ่ง โดยให้คณะกรรมการดำเนินการเอง”

เมื่อมีช่องทางสร้างรายได้ในชุมชน คนที่เคยออกไปรับจ้างทำงานนอกชุมชนก็ลดลง ครอบครัวได้อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตาพ่อแม่ลูก เด็กๆ มีคนดูแล มีรายได้เพียงพอต่อการหาซื้อข้าวที่อาจจะขาดแคลนบางช่วง และสิ่งอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

จริงจัง จริงใจ ใส่ใจ

แต่กว่าจะถึงวันนี้ วันที่การทำงานได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชาวบ้าน ครูดวงใจต้องใช้พลังรวบรวมคนให้มาทำงานร่วมกัน จากเดิมที่คนในหมู่บ้านต่างคนต่างอยู่ ครูดวงใจเริ่มต้นศึกษาข้อมูลชุมชน ใช้วิธีเข้าหานักเรียนที่เป็นลูกหลานของคนในชุมชนให้นักเรียนเขียนเรียงความประวัติของครอบครัว ทำให้ทราบว่าคนในครอบครัวมีใครบ้าง หรือไม่ก็เข้าหาผู้ปกครองโดยใช้การขอความช่วยเหลือบ้างหน้า เพื่อสร้างความรู้จักมักคุ้นก่อนจะใช้กลไกการประชุมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับปากท้องของคนในชุมชน

ครูดวงใจเล่าว่า การทำงานทุกอย่างต้องอยู่บนพื้นฐานของความจริงจัง เอาจริงเอาจัง และทำอย่างใส่ใจ เพราะนอกจากจะมีบทบาทเป็นครู และผู้ส่งเสริมอาชีพแล้ว ครูยังต้องสวมบทบาทเป็นที่ปรึกษาของชุมชนในทุกเรื่อง บริการอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนทุกอย่าง ดึงดันเพียงใดหากคนในชุมชนเจ็บป่วยครูจะพาไปส่งโรงพยาบาล ลูกหลานต้องไปเรียนในอำเภอก็ติดรถครูขึ้น-ลงหมู่บ้าน ขนขยะจากธนาคารขยะไปขายในเมือง

กิจกรรมธนาคารขยะ แม้จะไม่ได้กำไรมากนัก แต่ผลที่ได้คุ้มค่ามากกว่าเงินทอง เพราะนอกจากหมู่บ้านจะสะอาดขึ้นแล้ว ความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านก็มีมากขึ้นด้วย ที่สำคัญ กิจกรรมธนาคารขยะกลายเป็นสนามฝึกทักษะให้นักศึกษา ได้ฝึกฝนเรื่องการจดบันทึก และการบริหารจัดการกองขยะ ซึ่งรูปธรรมความสะอาดที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้นำในชุมชนใกล้เคียง สนใจนำโครงการธนาคารขยะไปขยายผลในชุมชนของตนเอง

นอกจากส่งเสริมเรื่องอาชีพแล้ว กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ครูดวงใจเริ่มขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องธนาคารขยะ ซึ่งเป็นกิจกรรมของนักศึกษาที่มีครบครันแล้ว ภายใต้หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2551 การมีธนาคารขยะทำให้ชุมชนมีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบมากขึ้น จากที่เคยทิ้งขว้างไปทั่ว ก็มีการให้ความรู้เรื่องคัดแยกขยะมาขายที่ธนาคารขยะ ก่อนที่จะติดต่อให้ผู้รับซื้อของเก่าเข้ามาซื้อ เมื่อมีการจัดการขยะสิ่งแวดล้อมก็ดีขึ้น หมู่บ้านดูสะอาดตา สุขภาพอนามัยของคนในชุมชนก็ดีขึ้นตามไปด้วย

“แต่ยังมีปัญหาที่แก้ไม่ตกคือ วิถีชีวิตที่เคยชินกับการเลี้ยงหมูแบบปล่อย ทำให้หมู่บ้านสกปรก ครูยอมรับว่ายังเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวบ้านยังไม่ได้ ทำได้แค่ขอร้องกันเป็นรายครั้งเมื่อมีแขกมาเยี่ยมเยียน แต่ขยะอื่นๆ มีการจัดการอย่างเป็นระบบ บ้านหลังไหนสะอาดขึ้นก็ได้รับรางวัลไป มีผู้นำชุมชนคอยดูแลว่าบ้านหลังนี้สะอาดจริงหรือไม่”

กิจกรรมธนาคารขยะ แม้จะไม่ได้กำไรมากนัก แต่ผลที่ได้คุ้มค่ามากกว่าเงินทอง เพราะนอกจากหมู่บ้านจะสะอาดขึ้นแล้ว ความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านก็มีมากขึ้นด้วย ที่สำคัญกิจกรรมธนาคารขยะกลายเป็นสนามฝึกทักษะให้นักศึกษาได้ฝึกฝนเรื่องการจดบันทึก และการบริหาร

จัดการกองทุน ซึ่งรูปธรรมความสะอาดที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้นำในชุมชนใกล้เคียงสนใจนำโครงการธนาคารขยะไปขยายผลในชุมชนของตนเอง

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงสู่อาชีพของกลุ่มผู้หญิงในชุมชน เป็นผลงานที่โดดเด่นอีกด้านหนึ่งของครูดวงใจ โดยเฉพาะการผ้าทอลูกเต๋อยที่เป็นภูมิปัญญาของกะเหรี่ยงโป ที่นับวันจะสูญหายไปเนื่องจากวัยรุ่นในชุมชนไม่สนใจ

สำหรับภารกิจด้านการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นการสอนผู้ไม่รู้หนังสือ ครูจะเน้นการสร้างแรงจูงใจผ่านการชวนมาดูโทรทัศน์ที่ ศศช. แต่ก่อนดูละคร ก็จะชวนกันเรียนหนังสือก่อน เน้นไปที่การพูด การฟังให้เข้าใจก่อน ส่วนการอ่านกับการเขียนซึ่งเป็นเรื่องยากจะค่อยๆ สอดแทรก เช่น ให้เขียนชื่อตัวเองให้เป็น เพื่อสร้างแรงจูงใจ

การที่ครูดวงใจได้รับรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ นอกจากจะเป็นความภาคภูมิใจของครูและครอบครัวแล้ว ยังเป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านห้วยยากอีกด้วย ซึ่งครูดวงใจมองว่า รางวัลที่ได้เป็นของชุมชน เพราะชุมชนให้ความร่วมมือเต็มที่ วันที่คณะกรรมการลงพื้นที่คนที่บอกเล่าเรื่องราวของครูคือ นักศึกษา คณะกรรมการ และผู้นำชุมชนที่สามารถเล่ากระบวนการทำงานธนาคารขยะ วิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและชุมชนได้อย่างละเอียด

วันนี้ชาวบ้านห้วยยากกินอิ่มนอนอุ่น มีทุนสำรองสำหรับชีวิต รู้จักความพอเพียง มีระบบการบริหารจัดการกองทุน รู้จักการทำงานร่วมกันอย่างแข็งขัน มีความสามัคคี ล้วนเป็นผลจากการวางรากฐานของครูดวงใจ ที่ทำงานช่วยเหลือชุมชนอย่างจริงใจและจริงจัง จนวันนี้ครูบอกว่า รู้สึกวางใจได้ว่า หากวันใดที่ครูไม่ได้อยู่ที่นี้แล้ว ชุมชนบ้านห้วยยากมีความเข้มแข็งพอที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และมีคนพร้อมที่จะสานต่อการบริหารจัดการสิ่งต่างๆ ที่ได้ร่วมกันริเริ่มไว้ได้อย่างแน่นอน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติ ช่วยเปิดมุมมองใหม่ให้นักเรียน เพราะการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ นอกจากความรู้ ที่ครูให้ นักเรียนยังต้องค้นคว้าความรู้จากหนังสือและ อินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม ครูมะนาวียังพานักเรียนไปเรียนรู้ กับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่สอนทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ การได้เข้าไป เรียนรู้ในห้องแล็บจริงๆ ได้ปรึกษาจากผู้รู้ที่เกี่ยวข้อง ในศาสตร์ด้านนั้น และการได้สัมผัสกับบรรยากาศ การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย กลายเป็นแรงจูงใจ ให้นักเรียนอยากเรียนต่อสูงขึ้น

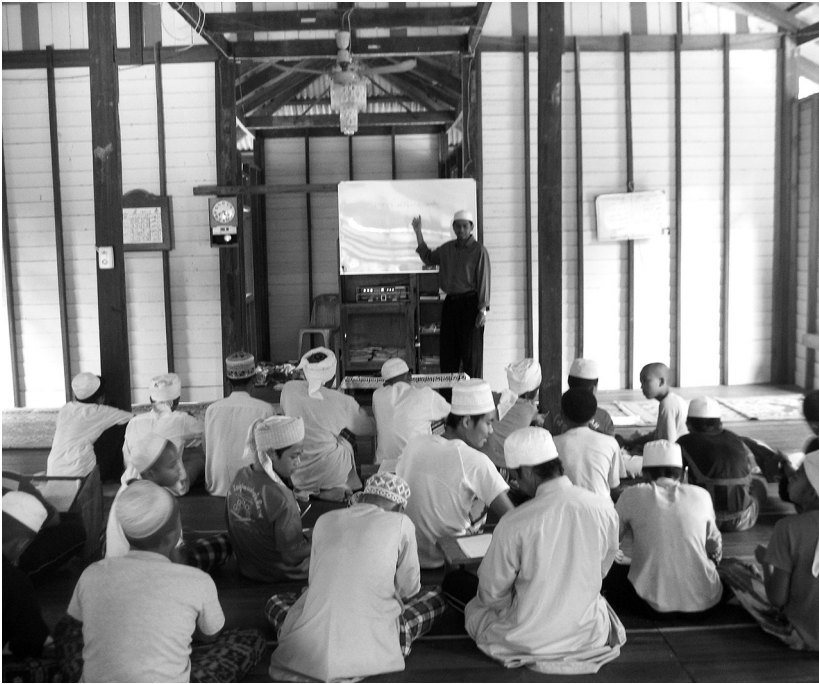

ครูผู้สร้างการศึกษา เพื่อชีวิต

มะนาวี สาบุดิง

กศน. อำเภอยี่งอ
จังหวัดนราธิวาส

พื้นฐานที่เป็นเด็กดีและเรียนดีมาโดยตลอด ยืนยันได้จากการรับรางวัลเด็กดีของจังหวัดนราธิวาสบ้านเกิด และได้รับทุนการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายไปจนถึงทุนศึกษาต่อต่างประเทศในระดับปริญญาตรี สาขาการบัญชี คณะเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยในประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเรียนจบกลับมา ครูมะนาวี สาบุดิง ครู กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ที่มีประสบการณ์การทำงานจากหลายหน่วยงาน ทั้งงานใน อบต. สำนักงานคุมประพฤติ งานในกรมส่งเสริมสหกรณ์ แต่สุดท้ายตัดสินใจสมัครเป็นครู กศน. เพราะคิดว่า ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานการณ์ด้านการศึกษายังด้อยกว่าที่อื่น คนที่มีความสามารถจึงควรเสียสละมาเป็นครู

“ผมคิดว่าผมทำได้ จึงเสียสละมาเป็นครูในชุมชน เพราะที่นี่เป็นบ้านเกิดของผม ผมยังต้องเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อให้คนบ้านผมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”

นอกจากแรงบันดาลใจจากปัญหาการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้แล้ว ครูมะนาวีเล่าว่า ในหลักศาสนาอิสลามเชื่อว่า ครูเป็นอาชีพที่สร้างผลบุญแก่ตนเอง กล่าวคือถ้าเราสอนคนอื่นให้ปฏิบัติตาม เราจะได้ผลบุญ และเมื่อคนที่เราสอนไปสอนคนอื่นต่อ เขาและเราก็จะได้ผลบุญต่อไป ตราบใดที่เขาใช้ความรู้ที่เราสอน เราก็จะได้ผลบุญต่อเนื่อง

กระบวนการเรียนรู้ผ่านสเต็มศึกษา

ครูมะนาวีเริ่มปฏิบัติหน้าที่ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่อำเภอเมือง ปีที่ 2 เมื่อสอบเป็นครูอาสาสมัคร ประจำสถาบันการศึกษาพอเหมาะได้ จึงย้ายไปทำงานที่ กศน.อำเภอหรือเสาะ 2 ปี พร้อมกับเรียนประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูเพิ่มเติม กระทั่งได้บรรจุเป็นพนักงานราชการในปี พ.ศ. 2549 ต่อมา

ในปี พ.ศ. 2552 ย้ายมาทำงานในพื้นที่อำเภอเมืองจนถึงปัจจุบัน โดยรับผิดชอบสอนวิชาสามัญ สายอาชีพ ทักษะชีวิตต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษาตามอัธยาศัย ในสถาบันศึกษาปอเนาะ

การเรียนการสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะที่ครูมะนาวีรับผิดชอบส่วนใหญ่จะเน้นด้านศาสนา เวลาส่วนใหญ่ผู้เรียนจะท่องจำอัลกุรอาน ดังนั้นการวางแผนการสอนต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า จะสอนวิชาสามัญในช่วงเวลาใด

“ตามหลักของศาสนาอิสลาม การให้ความรู้ไม่ใช่เฉพาะในโลกหน้าอย่างเดียว แต่ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับโลกปัจจุบันด้วย เพื่อให้เขาอยู่รอดหมายความว่า เขาต้องมีความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า หลักของศาสนาอิสลามกำหนดว่า ใครก็ตามที่ต้องการประสบผลสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า เขาจะต้องมีความรู้ ผมพยายามสอนให้เขาเข้าใจว่า ศาสนากับโลกเป็นของคู่กัน ฉะนั้นต้องเรียนรู้สองเรื่องควบคู่กันไป”

เมื่อเวลาสอนมีจำกัด ครูมะนาวีจึงต้องนำเทคนิคการเรียนการสอนแบบเพิ่มเติมศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาที่บูรณาการระหว่างศาสตร์ทั้งหลาย คือ S = Science T=Technology E=Engineering M=Mathematic ที่ กศน.อำเภอเมืองใช้อยู่มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตในชุมชน โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูมะนาวีมีการเพิ่ม A=Art หรือศิลปะสอดแทรกเข้าไปด้วย

กระบวนการเรียนรู้จึงประกอบด้วย การให้ผู้เรียนกำหนดปัญหาหรือความต้องการ ค้นหารวบรวมความรู้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วางแผนเลือกวิธีการออกแบบ และปฏิบัติการ แล้วจึงทำการทดสอบประเมินผลและปรับปรุง จากนั้นจึงนำเสนอผลลัพธ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การนำเสนอ/การสื่อสาร การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความเข้าใจสนใจวิชาทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น

นวัตกรรมเพื่อชุมชน

ตัวอย่างการใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบสเต็มศึกษา ทำให้ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างนวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การสร้างเครื่องตะบันน้ำ และเตาพลังงานแสงอาทิตย์พาลาโบล่า

โดยการสร้างเครื่องตะบันน้ำ ซึ่งเกิดจากการที่ครูและนักเรียนพยายามคิดโครงการเพื่อส่งประกวดโครงการวิทยาศาสตร์ที่กรุงเทพฯ นักเรียนของครูสังเกตเห็นปัญหาของชุมชนที่มีบ้านและสวนอยู่บนที่สูง ประสบความยากลำบาก และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการนำน้ำขึ้นไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภค จึงค้นคว้าและประดิษฐ์เครื่องตะบันน้ำที่ใช้หลักการของการค้อนน้ำ (Water hammer) ทำให้เกิดแรงดันเพื่อส่งน้ำขึ้นไปตามท่อ โดยไม่ต้องใช้พลังงานไฟฟ้า หรือพลังงานจากน้ำมัน ก็สามารถสูบน้ำจากข้างล่างขึ้นสู่ที่สูงได้

ส่วนเตาพลังงานแสงอาทิตย์พาลาโบล่า เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนประยุกต์ใช้เศษวัสดุเหลือใช้ นำจานดาวเทียมรูปทรงพาลาโบล่าที่เสียหายมาประดิษฐ์เป็นเตาพลังงานแสงอาทิตย์ เพราะรูปทรงพาลาโบล่าจะทำให้เกิดการสะท้อนแสงและรวมแสงไปยังจุดเดียวที่เรียกว่า จุดโฟกัส จะได้แสงที่มีความเข้มข้น ทำให้เกิดความร้อนมากขึ้น จึงสามารถนำไปปรุงอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“ส่วนใหญ่ที่เขาทำเตาพลังงานแสงอาทิตย์จะเป็นกล่อง ประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร เราก็คิดว่า ทำอย่างไรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถใช้ย่างต้ม ปิ้ง นึ่ง ได้หลากหลาย จึงนำจานดาวเทียมรูปทรงพลาโบล่าที่เสียแล้ว ซึ่งแสงจะสะท้อนไปรวมที่จุด ๆ หนึ่ง ทำให้ความร้อนมีจำนวนมากขึ้น สามารถปรุงอาหารได้หลายรูปแบบมาพัฒนาเป็นเตาพลังงานแสงอาทิตย์ใช้ในหมู่บ้าน ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่กำลังเผยแพร่ในชุมชน เพราะทำได้ง่ายไม่ยุ่งยาก สามารถนำสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งยังช่วยลดค่าใช้จ่ายได้”

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและลงมือปฏิบัติ ช่วยเปิดมุมมองใหม่ให้นักเรียน เพราะการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ นอกจากความรู้ที่ครูให้แล้ว นักเรียนยังต้องค้นคว้าความรู้จากหนังสือและอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม ครูมะนาวียังพานักเรียนไปเรียนรู้กับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่สอนทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ การได้เข้าไปเรียนรู้ในห้องแล็บจริง ๆ ได้ปรึกษาจากผู้รู้ที่เกี่ยวข้องในศาสตร์ด้านนั้น และการได้สัมผัสกับบรรยากาศการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย กลายเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนต่อสูงขึ้น

“2-3 ปีที่สอนแบบนี้ พบว่าเด็กที่ทำโครงงานมีแรงจูงใจในการเรียนต่อมากขึ้น พอจบ กศน.ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก็เข้ามหาวิทยาลัยได้ เพราะตอนทำโครงงาน เขาสังเกตวิถีชีวิตในมหาวิทยาลัย วิธีการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ทำให้เขาอยากเรียนรู้มากขึ้น มีลูกศิษย์ไปเรียนต่อในมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส สารพัดช่างนราธิวาส โรงเรียนร่มเกล้า ในฐานะเป็นครูผู้สอน ก็รู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถสร้างพลังเยาวชนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมได้”

ครูได้เชื่อมโยงความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับ
หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยได้ศึกษาและสอบถามกับ
นักปราชญ์ของอิสลาม จนพบว่า มีความสอดคล้องกันอย่างมาก
ถ้าเราเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงก็เหมือนเราเรียนรู้หลักของอิสลาม
คือ อิสลามสอนเราให้เกิดความพอเพียงในการดำเนินชีวิต
ไม่ว่าในด้านไหนก็ตาม

ข้อจำกัดที่ต้องผ่าน

ครูมะนาวิ เล่าว่า การทำงานในพื้นที่ยังคงมีอุปสรรคบ้าง ทั้งจากบริบทของการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ และการอยู่ในบรรยากาศความไม่สงบในพื้นที่ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะสื่อการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย เนื่องจากข้อจำกัดของสถาบันศึกษาปอเนาะ เช่น โทรศัพท์ อาจจะไม่มีช่องที่ไม่สมควรให้เด็กดู รวมถึงสื่อเทคโนโลยีที่ไม่มีไว้รองรับการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล ในกรณีนี้ครูมะนาวิแก้ปัญหาโดยการจัดทำเอกสารและหนังสือ จัดเป็นมุมเรียนรู้เพื่อส่งส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน โดยเลือกสรรหนังสือภาษาไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา เช่น วิทยาศาสตร์ อิสลาม เรื่องสมุนไพร ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาไทยไปในตัว นอกจากความรู้ในเรื่องอาชีพ และการเกษตร

ส่วนปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน เพราะหลายครั้งแผนการสอนที่วางไว้ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ต้องเปลี่ยนแผนใหม่ อีกทั้งครูเองก็ต้องระมัดระวังตัว การลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่จึงต้องกระชั้นเวลา แม้จะกังวลเรื่องความปลอดภัย แต่ครูมะนาวก็พยายามคิดในแง่บวกว่า ครู กศน.เป็นองค์กรที่ต้องการพัฒนาเยาวชนและชุมชน ให้ความรู้ให้คำปรึกษา ส่งเสริมอาชีพแก่คนในพื้นที่ ประชาชนน่าจะรักคน กศน. แต่กระนั้นครูก็ไม่ได้ละเลยที่จะสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน ตั้งแต่ระดับผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และชาวบ้าน

“เราต้องสร้างเครือข่ายไว้ในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อเป็นเกราะป้องกันให้เรา ถ้าคนในพื้นที่รู้ว่าตรงไหนเป็นจุดอ่อนแหลม เราก็จะได้รู้ด้วย”

ใช้ชีวิตเป็นแบบอย่างความพอเพียง

เพราะมีพื้นฐานการเรียนสาขาเศรษฐศาสตร์ ครูมะนาวจึงเข้าใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำตัวเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตที่ไม่มีหนี้สิน จากการแปลงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ที่บอกว่า รายได้ลบรายจ่ายเท่ากับเงินออก ซึ่งครูบอกว่า ถ้าทำแบบนี้ไม่มีวันเก็บเงินได้แน่ เพราะตามหลักเศรษฐศาสตร์อีกเช่นกันที่บอกว่า ความต้องการของมนุษย์มีไม่สิ้นสุด ดังนั้นหากต้องการส่งเสริมให้เกิดการออม ต้องใช้สูตร นำรายได้ลบเงินออมเท่ากับรายจ่าย ซึ่งหมายความว่า รายจ่ายของเราคือส่วนที่เหลือจากเงินออม และที่สำคัญคือ ต้องรู้จักพอประมาณ ดังที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงสอนไว้ ซึ่งครูได้เชื่อมโยงความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยได้ศึกษาและสอบถามกับนักปราชญ์ของอิสลาม จนพบว่า มีความสอดคล้องกันอย่างมาก

“ถ้าเราเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงก็เหมือนเราเรียนรู้หลักของอิสลามคือ อิสลามสอนเราให้เกิดความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าในด้านไหนก็ตาม”

ดังนั้นในการเผยแพร่ความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในพื้นที่ ครูมะนาวีมักจะชี้ให้เห็นถึงความสอดคล้องดังกล่าว

“สำหรับคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากเป็นเรื่องศาสนาแล้วเขาไม่กล้าปฏิเสธ ถ้าเราบอกว่า องค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงเหมือนกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เขาจะตอบรับอย่างแน่นอน ผมว่ามันเป็นความมหัศจรรย์ที่ในหลวงได้วางแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมให้กับประชาชนชาวไทย”

แม่หนักใจแต่ยังไปต่อ

การทำงานต่อเนื่องในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงยาวนานถึง 14 ปี เพราะตั้งใจพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ ทำให้บางครั้งเมื่อเห็นสถานการณ์ความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นในสังคมก็ทำให้ครูเกิดความรู้สึกท้อ โดยเฉพาะความห่วงใยต่อเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่นับวันจะมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตไม่ถูกต้องตามหลักศาสนา

“พื้นที่นี้มีมุสลิม 80 เปอร์เซ็นต์ และศาสนาก็ห้ามเรื่องยาเสพติด คนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เคร่งเกี่ยวกับศาสนา แต่เยาวชนไม่เรียนหนังสือ แถมยังติดยาเสพติดอีก จะแก้ไขปัญหายังไง หนักใจมาก”

ครูมะนาวี บอกว่า การได้รับรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์จึงเป็นหยาดน้ำขลอมใจที่ปลุกปลอบว่า อย่าท้อ อย่างน้อยต้องใช้พลังใจ พลังกายของตนกระตุ้นให้ภาคส่วนอื่นๆ คนอื่นๆ ร่วมไม้ร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พร้อมปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้กับคนอื่นทั้งเรื่องชีวิตส่วนตัวและความทุ่มเทในการทำงานต่อไป

“ผมจะพยายามส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ และจะทำให้ดีที่สุด”

ครูคณิตสามารถพัฒนาพลิกฟื้นพื้นที่ในโรงเรียนให้มีความเขียวขจี อย่างครบวงจร มีอาหารประกอบเลี้ยงนักเรียนได้อย่างเพียงพอ ผลงานการพลิกฟื้นผืนดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ให้สามารถเพาะปลูกได้ กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มีชาวบ้านและหน่วยงานราชการเข้ามาศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ และยังได้รับรางวัลระดับประเทศหลายรายการ รูปธรรมที่สะท้อนการทำงานอย่างเอาใจใส่เอาใจถึงและเอาใจใส่ ทำให้นักเรียนที่เรียนอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเกิดการเรียนรู้วิชาชีพที่สามารถปรับใช้ในชีวิต จนผู้ปกครองพาลูกหลานกลับมาเรียนที่โรงเรียน ๓๓๓.บ้านแม่กลองคืออีกครั้ง ความร่วมมือจากชุมชนเริ่มหลั่งไหลเข้ามาไม่ขาดสาย

เป็นครูด้วยหัวใจ

ดาบตำรวจคณิต ช่างเมิน

โรงเรียน ตชด.บ้านแม่กลองคี
อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

เพราะชื่นชอบกีฬาทุกประเภท จึงใฝ่ฝันอยากเป็นครูพลະ
หลังเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จังหวัดน่าน จึงสมัครเรียนต่อ
ที่สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่ แต่ตัดสินใจไม่เรียน
กลับช่วยพ่อทำนาที่บ้าน 1 ปี จนเพื่อนเขียนจดหมายมาตาม
บอกว่า อาจารย์ให้กลับไปเรียน ดาบตำรวจคณิต ช่างเดิน
ครูใหญ่โรงเรียน ตชด.บ้านแม่กลองคี อำเภออุ้มผาง
จังหวัดตาก จึงกลับไปเรียนต่อ

หลังเรียนจบ ชีวิตก็ผกผันอีกครั้งเมื่อเพื่อนที่เรียนด้วยกันชวนไปสอบตำรวจ
ผลปรากฏว่าครูคณิตสอบติด แต่เพื่อนสอบไม่ติด ชีวิตเลยได้มาเป็นตำรวจ
เมื่อสิ้นสุดการฝึกที่ศูนย์ฝึกอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการบรรจุที่
กองกำกับ ตชด.34 จังหวัดตาก และได้เป็นครูในที่สุด

ในดินแดนที่ห่างไกล

ครูคณิต เล่าว่า ผู้บังคับบัญชาทราบว่าเรียนจบสายครูมา จึงส่งให้ไปเป็นครู
ที่โรงเรียนบ้านแม่จันทะ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก หมู่บ้านห่างไกลที่สุด
แห่งหนึ่งในประเทศไทย ในยุคนั้นยังไม่มีเส้นทางคมนาคม ต้องเดินเท้าเข้าไป
เพียงอย่างเดียว

บ้านแม่จันทะ เป็นหมู่บ้านที่นับถือลัทธิผี ในอดีตหมู่บ้านนี้เคยเป็น
ศูนย์แห่งหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ชาวบ้านเข้าร่วมขบวนการ
กับพรรคคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เพราะความขัดแย้งทางความเชื่อและ
ศาสนากับทางราชการ แม้ภายหลังสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จะกลับคืนสู่สังคม
ภายใต้นโยบาย 66/2523 แต่ความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนยังคงมีอยู่
เนื่องจากชาวบ้านส่วนหนึ่งยังคงนับถือลัทธิผี และบางส่วนรับเอาแนวพัฒนา
แบบราชการมาใช้ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน จนบานปลายเป็นเหตุการณ์ที่
ชาวบ้านรวมตัวกันโจมตีค่ายตำรวจตระเวนชายแดน มีผู้เสียชีวิตฝ่ายละ 4 คน
ชาวบ้านที่นี้จึงมีความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจหน่วยงานราชการสูง

เมื่อครูคณิตเข้ามาสอนในปี พ.ศ. 2537 พบสภาพหมู่บ้านที่ไม่คุ้นชิน คิดถึงเลขอยู่ในใจ

“ผมก็ตกใจเหมือนกัน เพราะไม่เคยเห็นกะเหรี่ยงมัตผมจุข้างบน คิดในใจว่าเรามาอยู่ตรงนี้ทำไม แต่พอคิดอีกทีว่า ถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ ถ้าเราหวังแต่จะอยู่ในที่สบายกันหมดแล้วใครจะมาช่วยเขา คิดถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ที่ทรงดูแลประชาชนทั้งประเทศ 60 ล้านกว่าคน แค่นี้เราจะทำไม่ได้หรือ”

เพราะมีในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ยึดมั่นศรัทธาเป็นต้นแบบ ครูคณิตจึงตัดสินใจปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ต่อ

“ตอนแรกที่นี่เป็นโรงเรียนปฏิบัติการจิตวิทยาตำรวจตระเวนชายแดน ไม่มีถนน เดือนหนึ่งเขาจะใช้เฮลิคอปเตอร์ส่งอาหารให้ครั้งหนึ่ง ถ้าจะหยุดพักก็ต้องเดินออกมา แล้วเดินกลับไปทำงาน ใช้เวลาเดินขึ้น 3 วันกว่าจะถึงโรงเรียน เดินลงอีก 3 วันจะกว่าถึงกองร้อยที่อำเภอ”

ด้วยความที่เป็นหมู่บ้านห่างไกล สภาพความเป็นอยู่มีแต่ความยากลำบาก นักเรียนไม่เคยเห็นรถ บางครั้งที่ครูให้นักเรียนวาดรูป สิ่งที่นักเรียนวาดคือ ต้นไม้ ไร่ หรือเฮลิคอปเตอร์ที่เคยเห็นเวลามาส่งอาหาร เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตจึงอยู่ที่การสอนให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ เพื่อที่เวลาติดต่องานราชการจะได้สื่อสารกับคนอื่นได้ นอกจากทำหน้าที่เป็นครูสอนหนังสือแล้ว ครูคณิตต้องทำทุกอย่างเพื่อช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เป็นทั้งครู หมอ และฝ่ายปกครอง ช่วยยื่นเรื่องขอสัญชาติให้ชาวบ้านที่อำเภอ

ครูคณิต บอกว่า ระหว่างสอนเห็นคนเป็นมาลาเรียกกันมาก ครูจึงสนใจมาอบรมเรื่องการตรวจเลือดหาเชื้อมาลาเรีย มีอยู่ครั้งหนึ่งเด็กตัวเล็ก ๆ อายุ 3 ขวบ เป็นมาลาเรียมาหลายวันแล้ว ผมยังเจาะเลือดไม่เสร็จเลย กำลังจะเอาเลือดละลายเพื่อส่งกล้อง เด็กชักเสียชีวิตในขณะที่เรากำลังอุ้มอยู่

พลิกชีวิตด้วยการศึกษา

เพราะดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ชาวบ้านจึงไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา พ่อแม่บางคนในหมู่บ้านไม่สนับสนุนให้ลูกเรียนหนังสือ จนครูคณิตต้องไปตามถึงไร่ อ่อนวอนพ่อแม่จนใจอ่อนให้ลูกมาเรียน จนได้เด็กน้อย 2 คน มาดูแลคล้าย ๆ ลูกบุญธรรม ติดตามมาใช้ชีวิตนักเรียนในโรงเรียนแห่งที่ 2 ที่ครูย้ายมาอยู่

“ชวนลูกเขามาเรียนต่อจบ ป.6 ผมก็ส่งไปเรียนต่อมัธยมศึกษาในอำเภอ พอจบคนที่ก็ไปสอบตำรวจ น้องผู้หญิงเป็นพยาบาล”

ความจริงใจและความทุ่มเทช่วยเหลือชุมชนในทุกรูปแบบ ทำให้ครูคณิตค่อย ๆ เข้าไปอยู่ในหัวใจของชาวบ้านเกือบทุกคน คนรุ่นใหม่ที่เคยเรียนหนังสือกับครู เริ่มตอบรับและให้การช่วยเหลือ จะมีก็แต่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงยึดถือความเชื่อและฝังใจกับอดีต แต่ก็ยังต้องพึ่งความช่วยเหลือของโรงเรียนเพราะไม่มีหน่วยงานอื่นใดอยู่ที่นั่น ในที่สุดบรรยากาศการอยู่ร่วมกันจึงเป็นแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย บนพื้นฐานของน้ำใจและความจริงใจ

“ที่นี้เวลาสร้างอาคารต้องใช้ไม้ไผ่ผ่าทำเป็นหลังคาให้เด็กเรียนอยู่ 3 ห้อง บ้านพักก็เป็นกระต๊อบหลังเล็ก ๆ มุงใบตองตึง ชาวบ้านก็มาช่วยทำบ้านพักให้ได้ข้าวปลาอาหารก็นำมาแบ่งปันให้ จนเราไม่ต้องซื้อ ประทับใจในความมีน้ำใจของเขา ชาวบ้านเขาเหมือนผ้าขาว เขาไม่รู้อะไรสักอย่างเราเข้าไปเติมเต็มบางสิ่งให้เขา”

สร้างโรงเรียนพึ่งพาตนเอง

ครูคณิตใช้ชีวิตทุ่มเททำงานอยู่ 7 ปี โดยไม่ขอย้าย ในที่สุดผู้บังคับบัญชาเห็นฝีมือ จึงให้ย้ายมาสอนที่โรงเรียน ตชด.บ้านหม่องก๊วะ ซึ่งครูคณิตตั้งใจจะพัฒนาให้โรงเรียนสามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหาร จึงขยายพื้นที่เพื่อดำเนินโครงการพระราชดำริอย่างครบวงจร จากพื้นที่ 15 ไร่ เป็น 100 กว่าไร่ ด้วยการประชุมชี้แจงกับชาวบ้านว่าจะปลูกข้าว ทำข้าวไร่ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ เพราะการสัญจรลำบาก ในขณะที่โรงเรียนต้องเลี้ยงอาหารนักเรียนจำนวนมาก การนำอาหารจากภายนอกเข้ามามีค่าใช้จ่ายสูง

การดำเนินงานภายใต้โครงการพระราชดำริสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนสามารถผลิตอาหารเลี้ยงตนเองได้ 100 เปอร์เซ็นต์ สามารถประกอบเลี้ยงนักเรียน 300-400 คนได้อย่างพอเพียงโดยไม่ต้องนำเข้าอาหารเลย และได้รับรางวัลโรงเรียนโครงการพระราชดำริ กิจกรรมปศุสัตว์ดีเด่นประจำเขต 6 ถึง 2 ครั้ง ได้รับรางวัลกิจกรรมหญ้าแฝกดีเด่นระดับประเทศ และรางวัลยุวเกษตรกรดีเด่นของเขต 6

นอกจากนี้ครูคณิตยังได้ขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเปิดสอนหนังสือเพิ่มจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งส่งเสริมให้ลูกศิษย์เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาที่อำเภอ จนมีลูกศิษย์จบมาเป็นครู พยาบาล และข้าราชการในพื้นที่จำนวนมาก กระทั่งปีที่ 8 ที่ครูทำงานอยู่ เมื่อชาวบ้านต้องการให้ขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยขอให้เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูก็ได้ดำเนินงานจนโรงเรียนสามารถเปิดสอนได้ในที่สุด ทำให้จำนวนนักเรียนจากตอนเริ่มต้นมีเพียง 135 คน เพิ่มเป็น 400 กว่าคน

ก้าวข้ามความขาดแคลน

โรงเรียน ตชด.บ้านแม่กลองคี อำเภอยี่มผาง จังหวัดตาก คือโรงเรียนแห่งที่ 3 ที่ครูย้ายมาอยู่จนถึงปัจจุบัน เป็นชุมชนม้ง มีอาชีพทำไร่ข้าวโพดและปลูกถั่วลิสง คนที่นี่จึงมีฐานะค่อนข้างดี ไม่ค่อยมีเวลามาช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน นิยมส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่อยู่ห่างออกไปเพียง 7 กิโลเมตร ในขณะที่ผืนดินที่ตั้งของโรงเรียนเป็นดินคุณภาพเลว ไม่สามารถเพาะปลูกอะไรได้มากนัก แต่ด้วยประสบการณ์ในการทำโครงการพระราชดำริจนประสบความสำเร็จ มีรางวัลการันตีความสามารถมากมาย ทำให้ครูคณิตศาสตร์สามารถพัฒนาพลิกฟื้นพื้นที่โรงเรียนให้มีความเขียวขจี มีทุกอย่างครบวงจร มีอาหารประกอบเลี้ยงนักเรียนได้อย่างเพียงพอ ผลงานการพลิกฟื้นผืนดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ให้สามารถเพาะปลูกได้ กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มีชาวบ้านและหน่วยงานราชการเข้ามาศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ

ผลงานของโรงเรียนได้รับรางวัลระดับประเทศ เช่น กิจกรรมหญ้าแฝกดีเด่น การนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมยุวเกษตรกรโลกที่จังหวัดชลบุรี ฯลฯ กลายเป็นรูปธรรมที่สะท้อนการทำงานอย่างเอาจริงเอาจังและเอาใจใส่ ทำให้นักเรียนที่เรียนอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเกิดการเรียนรู้วิชาชีพที่สามารถปรับใช้ในชีวิต

● ●

ครูคณิตได้ใช้โอกาสที่ชาวบ้านเปิดใจขยายผลการทำกิจกรรม เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก และการประมงสู่ชุมชน โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งการลดรายจ่ายจากการผลิตอาหารกินเอง การได้แบ่งปันสู่ผู้อื่น และโอกาสให้การสร้างรายได้จากการจำหน่าย ผลิตผลที่เหลือจากการบริโภคในครอบครัว เป็นการน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน

● ●

จนผู้ปกครองเห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนพาลูกหลาน กลับมาเรียนที่โรงเรียน ตชด.บ้านแม่กลองก็อีกครั้ง และความร่วมมือจาก ชุมชนก็หลั่งไหลเข้ามาไม่ขาดสาย

“จากที่เขาสบประมาทว่าทำไม่ได้ เราก็ทำจนได้ ตอนนี้ไม่ว่ากิจกรรมอะไร ชาวบ้านยื่นมือเข้ามาช่วยหมด จะทำอะไรบอก ชาวบ้านช่วยเต็มที่ ทำให้เข้าใจว่า การทำงานจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องตั้งใจแล่งใจ และต้องทำอย่างจริงจัง เมื่อเขารู้ว่าเราทำจริง มีความจริงใจกับเขา เราก็จะได้รับความจริงใจกลับมา”

ครูคณิตได้ใช้โอกาสที่ชาวบ้านเปิดใจขยายผลกิจกรรมเลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก และการประมงสู่ชุมชน โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งการ ลดรายจ่ายจากการผลิตอาหารกินเอง การได้แบ่งปันสู่ผู้อื่น และโอกาสสร้าง รายได้จากการจำหน่ายผลิตผลที่เหลือจากการบริโภคในครอบครัว เป็นการ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน

ครูคณิตนำพาโรงเรียนก้าวข้ามข้อจำกัดและความขาดแคลนทั้งเรื่อง งบประมาณ สภาพพื้นที่ และความร่วมมือจากชุมชนได้อย่างงดงาม เพราะมี ตัวอย่างจากคุณย่าที่เป็นครู อีกทั้งนิสิตส่วนตัวที่เป็นคนช่างสังเกต โดยครู เล่าว่าเวลาไปไหนจะสังเกตและถ่ายรูปสิ่งดี ๆ เก็บไว้ เพื่อมาประยุกต์ใช้ตาม บริบทของโรงเรียน

ในส่วนของการบริหารบุคลากรภายในโรงเรียน ครูคณิตเน้นการทำงานร่วมกันแบบพี่กับน้อง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และเน้นย้ำให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ มีความสามัคคีในการทำงาน

“คติการทำงานของผมที่บอกกับครูในโรงเรียนว่า เราต้องรับบทบาทของเราว่า เราอยู่ตรงไหนก็ทำงานไปตามบทบาทหน้าที่นั้น ผมอยู่ตรงไหนผมก็จะทำงาน จะดูแลทุกอย่างในโรงเรียน แม้แต่สวัสดิการเล็กๆ น้อยๆ ครูจะไปประชุมที่ไหน ผมก็จะหาค่าน้ำมันให้ สิ้นปีอาจจะพาไปเที่ยวไปทัศนศึกษาไปดูโรงเรียนที่เขาพร้อม ไปเที่ยวทะเลบ้าง เป็นขวัญกำลังใจเล็กๆ น้อยๆ ที่มีให้กับเพื่อนร่วมงาน”

เป้าหมายต่อไปในชีวิต

แม้การบริหารจัดการโรงเรียนในภาพรวมจะเป็นไปด้วยดี นักเรียนมีโภชนาการดีขึ้น มีอัตราการศึกษาต่อ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ครูคณิตก็ยังยอมรับว่า ยังมีจุดอ่อนด้านวิชาการที่ยังต้องปรับปรุง เพราะครูในโรงเรียนส่วนใหญ่จบไม่ตรงสาขาวิชาที่สอน จึงอยากพัฒนางานวิชาการให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

“ผมว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน
ของประเทศไทย ถ้าเด็กในชุมชนได้รับการศึกษาที่ดี
ก็จะทำให้ประเทศชาติของเราเจริญไปด้วย”

เมื่อลูกศิษย์เรียนจบไปแล้วจะได้ไม่มีปัญหาเวลาเรียนต่อ

“ผมว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนของประเทศไทย
ถ้าเด็กในชุมชนได้รับการศึกษาที่ดี ก็จะทำให้ประเทศชาติของเราเจริญไปด้วย”

ครูคณิตมองว่า การได้รับรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
เป็นสิ่งที่เติมเต็มความภาคภูมิใจในชีวิต เป็นรางวัลอันทรงเกียรติที่ทำให้ครูยัง
ทุ่มเททำงานเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระ
พี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จนกว่าร่างกายจะ
ทำไม่ไหว

ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ที่เข้าใจหัวอกคนเป็นครู ไม่ว่าจะเป็นครู
ตชด. ครู กศน. ครู สพฐ. ครูคณิตจึงอยากฝากกำลังใจให้ครูที่ทำงานในถิ่น
ทุรกันดารว่า ถ้ารู้สึกท้อขึ้นมา ก็ขอให้คิดถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
รัชกาลที่ 9

**“พระองค์ท่านเหนื่อยกว่าเรามาก เราแค่เสียเหงื่อหนึ่งของพระองค์ท่าน
ก็ต้องทำให้ดีที่สุด เพื่อตอบแทนบุญคุณของแผ่นดิน ตอบแทนคุณความดี
ของพระองค์ท่านที่มีต่อประชาชนชาวไทย”**

เหตุผลที่ครูเพียรเริ่มกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียนอย่างจริงจัง เพราะโรงเรียน ตชด.ส่วนใหญ่ต้องทำอาหารเลี้ยงนักเรียน แต่พืชผักที่ใช้ประกอบอาหารหายาก แม้ชาวบ้านที่นี่ยังมีวิถีชีวิตพึ่งพิงธรรมชาติ หาผักหาเนื้อสัตว์จากป่า เมื่อโรงเรียนต้องการวัตถุดิบในการประกอบอาหารก็จะหาได้เพียงแต่หยวกกล้วย กับหน่อไม้ ซึ่งมีเฉพาะในฤดูฝน อาหารส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากภายนอก จึงเห็นว่าสิ่งที่ต้องทำก่อนคือการเปิดพื้นที่เพื่อปลูกผัก ตามด้วยการเลี้ยงเปิดก่อนจะขยายผลไปสู่การเลี้ยงสัตว์ประเภทอื่น ทั้งไก่ไข่ ไก่เนื้อ ไก่บ้าน ไก่หว่ว หมูหลุม โค และปลา เพื่อให้เด็กและครูอิ่มท้อง

ครูเกษตรเพื่อทุกชีวิต

ดาบตำรวจเพียร จตุรัตน์

โรงเรียน ตชด.บ้านทึ่ไผ่ป่า
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

จากความตั้งใจแรกที่มาเป็นครู ๓๓๓.เพราะคิดว่าจะได้มีเวลา
อ่านหนังสือเตรียมสอบเลื่อนชั้นเป็นนายร้อย แต่เมื่อเห็น
ความขาดแคลนของลูกศิษย์ตัวน้อย ที่กลายเป็นแรบบันดาลใจ
ให้ดาบตำรวจ เพียร จุลรัตน์ แห่งโรงเรียน ๓๓๓.บ้านทิลิปา
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เปลี่ยนใจเล็กน้อยจะสอบ
เลื่อนตำแหน่ง ตั้งใจอุทิศตัวสร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียน
ลูกศิษย์ และชุมชน

ทุกคนในโรงเรียนต้องอยู่ดี กันดี

ครูเพียรเป็นลูกอีสาน มีถิ่นกำเนิดที่จังหวัดบุรีรัมย์ เรียนจบมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 แล้วสมัครเข้ารับราชการตำรวจ เริ่มปฏิบัติหน้าที่ในส่วนงานปราบปราม
มีโอกาสปฏิบัติหน้าที่หมวดสนามรบเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเสด็จเยี่ยมโรงเรียน ๓๓๓.บ้านทิลิปา ในปี พ.ศ. 2550
เห็นว่าโรงเรียนมีหนังสืออยู่เยอะ น่าจะมาอยู่เพื่อที่จะได้อ่านหนังสือสอบเพื่อ
เลื่อนชั้น ปีถัดมาจึงสมัครมาเป็นครูที่นี่

“ช่วงแรกสิ่งที่มองว่าเป็นปัญหาคือ เราอยากปลูกผักเพื่อให้เด็กและครู
มีกิน แต่ปัญหาที่เจอคือระบบน้ำไม่ดี ไหลบ้างไม่ไหลบ้าง จึงเริ่มขุดบ่อดินเพื่อ
เก็บน้ำที่ใช้แล้วจากการอาบน้ำ ล้างจาน มาใช้รดผัก”

เหตุผลที่ครูเพียรเริ่มกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียนอย่างจริงจัง เพราะ
โรงเรียน ๓๓๓.ส่วนใหญ่ต้องทำอาหารเลี้ยงนักเรียน แต่พืชผักที่ใช้ประกอบอาหาร
หายาก ชาวบ้านที่นี่มีวิถีชีวิตพึ่งพิงธรรมชาติ หาผักหาเนื้อสัตว์จากป่า
เมื่อโรงเรียนต้องการวัตถุดิบในการประกอบอาหารก็จะหาได้แต่หยวกกล้วย
กับหน่อไม้ ซึ่งก็มีเฉพาะในฤดูฝน อาหารส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากภายนอก
เห็นว่าสิ่งที่ต้องทำก่อนคือ การเปิดพื้นที่เพื่อปลูกผัก ตามด้วยการเลี้ยงเปิด
ซึ่งภายในปีเดียวก็สามารถเพาะพันธุ์ได้มากถึง 200 ตัว และต่อมากลายเป็น
เอกลักษณ์ของโรงเรียนที่มีแมกมาเยี่ยมเยือนที่โรงเรียน ๓๓๓.บ้านทิลิปา
มั่นใจได้ว่าจะได้รับประทานอาหารที่ปรุงจากเปิดแน่นอน

เมื่อการเลี้ยงเปิดประสบผลสำเร็จอย่างดี ครูก็เริ่มขยายผลไปสู่การเลี้ยงสัตว์ประเภทอื่น ขอพันธุ์หมูจากปศุสัตว์ได้รับการอนุเคราะห์พันธุ์หมูปันธุ์หมေးชามา 3 ตัว เป็นการตั้งต้นทดลองเลี้ยง แต่ยังไม่ได้ขยายพันธุ์ เมื่อหมูโตก็ใช้เป็นอาหารเลี้ยงเด็กนักเรียน

การทำงานเกษตรแม้จะประสบความสำเร็จ แต่ก็มีข้อบกพร่องที่ได้รับคำตำหนิจากผู้บังคับบัญชาเรื่องการจัดสัดส่วนการใช้ประโยชน์พื้นที่ในโรงเรียน เพราะโรงเรียนเลี้ยงสัตว์อยู่ใกล้กับบ้านพักครู ทำให้ครูต้องพักการเลี้ยงสัตว์แล้วรื้อโรงเรียนทั้งหมดย้ายไปปลูกสร้างใหม่ ขยายพื้นที่ออกไปโดยไม่รู้ว่าได้รูล้ำพื้นที่ป่า

“ตอนนั้นเราทำโดยยังไม่ได้คิดว่าต้องขยายไปสู่ชุมชน คิดแต่จะทำอย่างไรก็ได้ให้เด็กทุกคนได้กินอิ่มนอนหลับ ที่มุ่งเรื่องปากท้องก่อน เพราะโรงเรียนมันไกลอยู่แล้ว เดินทางเข้าออกก็ลำบากอยู่แล้ว จึงอยากให้ครูและนักเรียนได้กินอาหารอร่อยและดีต่อสุขภาพ”

แม้จะถูกตำหนิ แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็น่าชื่นใจ เมื่อชาวบ้านเห็นว่าลูกหลานได้กินอิ่ม กินดีขึ้น รวมทั้งสามารถมาพึ่งพาโรงเรียนในเรื่องอาหาร ได้ยามขาดแคลน คำตำหนิที่ได้รับก็ถูกพิจารณานำมาปรับปรุงการทำงาน มีการจัดการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เหมาะสมมากขึ้น โดยในปัจจุบันแบ่งพื้นที่สำหรับการเกษตรคือ ปลูกข้าว 30 ไร่ ปลูกถั่วตระกูลต่าง ๆ อีก 30 ไร่ พื้นที่ส่วนหนึ่งกันไว้ทำแปลงดอกไม้ และมีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนที่ขอชาวบ้านไว้อีก 30 ไร่ สำหรับใช้ปลูกหญ้าเพื่อเลี้ยงโคของโรงเรียน

เมื่อโรงเรียนสำหรับเลี้ยงสัตว์พร้อม คือมีโรงเรียนไก่ไข่ ไก่เนื้อ ไก่บ้าน ไก่วง และสุกร มีทั้งพื้นดิน พื้นซีเมนต์ และหมูหลุม นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนโค บ่อปลา 30 บ่อ ทุกพื้นที่ถูกจัดสรรอย่างลงตัว ทั้งแปลงผัก ส่วนเลี้ยงสัตว์ บริเวณอาคารเรียน โรงครัว บ้านพักครู รวมถึงแปลงดอกไม้

“แนวคิดที่จะทำแปลงดอกไม้คือ อยากให้โรงเรียนมีของกินและดูสวยงาม เพื่อให้คนที่เข้ามาเยี่ยมรู้สึกดีว่าแม่โรงเรียนเราจะอยู่ไกล แต่เรามีพร้อมทุกสิ่ง”

สำหรับแผนงานที่ตั้งใจจะเพิ่ม คือ ร้านค้าชุมชนในความหมายใหม่ ที่ไม่ใช่ร้านค้าจากภายนอกมาวางขาย แต่เป็นการนำผลผลิตในชุมชนมาจำหน่ายให้แก่สหกรณ์โรงเรียน นำไปขายสู่ภายนอก เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

ประสบการณ์ของความพากเพียร

ครูเพียร เล่าว่า งานเกษตรที่ทำมาทั้งหมดนั้น ไม่ได้มีความรู้จากการอ่านเขียนอ่าน แต่เป็นความรู้จากประสบการณ์ชีวิตล้วนๆ นับตั้งแต่เด็กที่ครูต้องจากบ้านไปอยู่ฟาร์มสุกรตั้งแต่เรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ทำงานได้ค่าจ้างวันละ 1 บาท จนกระทั่งเรียนจบมัธยมศึกษาจึงได้กลับมาอยู่บ้าน ช่วยแม่ค้าขายยามว่างในวันเสาร์อาทิตย์ก็ไปช่วยงานในเทศบาล ทั้งเก็บกวาดขยะ ซ่อมไฟฟ้า ได้ค่าจ้างวันละ 40 บาท

“เราถูกพ่อแม่บ่มเพาะมาแบบนี้ ความอดทน จึงสูง เมื่อผ่านอะไรมาเยอะ ประสบการณ์ก็มากตามไปด้วย มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ ซึ่งก็รู้ว่าถูกหรือผิด เพราะผมไม่มีความรู้ในเรื่องพวกนี้เลย แต่ผมอยากทำ ถ้าเราไม่ทำ ก็ไม่มีใครทำ ถูกนายตำหนิ ผมก็ไม่ว่าอะไร ไม่ใช่เพราะเราไม่เคารพผู้บังคับบัญชา แต่เราคิดแค่อยาก让孩子มีกิน เรามีกิน เพื่อนร่วมงานมีกินเท่านั้น”

ครูเพียรยังนำความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานและผู้ปกครองนักเรียน มาใช้เป็นแนวทางการทำงาน พยายามแสวงหาข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ จากสื่อที่หลากหลาย นำมาผสมผสานกับประสบการณ์ที่เคยพบเห็น ปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่

นอกจากอาศัยประสบการณ์ล้วนๆ ในการทำการเกษตรในโรงเรียน ครูเพียรยังนำความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานและผู้ปกครองนักเรียนมาใช้เป็นแนวทางการทำงาน พยายามแสวงหาข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ จากสื่อที่หลากหลาย เช่น ไม่มีความรู้เรื่องการเลี้ยงกบเลย ก็หาความรู้จากยูทูบนำมาผสมผสานกับประสบการณ์ที่เคยพบเห็น ปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ จนสามารถเลี้ยงกบได้ดี เช่นเดียวกับการเลี้ยงสัตว์ประเภทอื่นๆ

เพราะตั้งใจทุ่มเททำงานเพื่อพัฒนาโรงเรียน ความคิดจึงวนเวียนอยู่กับการทำงานตลอด 24 ชั่วโมง จึงกลายเป็นคนติดโรงเรียน เพราะรู้ว่างานที่ต้องทำมีอยู่มากมาย หากต้องแบ่งเวลาไปไหนก็เท่ากับเสียเวลาทำงานไปค่อนข้างเยอะ

“เวลาผมทำงาน ผมจะไม่หยุด ทำถึง 3 ทุ่มทุกวัน ถ้าใครไม่ไปตามผมก็ไม่เลิก ผมจะแบ่งเวลาเข้ามาทำงานตั้งแต่ตี 4 สายมาเข้าชั้นเรียน เทียงดูเด็กรับประทานอาหาร บ่ายเข้าชั้นเรียน บ่ายสามจึงหายตัวไปทำงานอื่นๆ ในโรงเรียน ผมถึงไม่อยากไปไหน เวลา 24 ชั่วโมงของผม ส่วนใหญ่จึงอยู่กับการสอนและการสร้างสิ่งที่ขาด”

สอนเด็กต้องสนุกและมีความสุข

แม้จะใส่เรื่องการเกษตร แต่ครูเพียรก็ได้ละทิ้งหน้าที่หลักคือ การสอน ลูกศิษย์ โดยรับผิดชอบสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งครูเพียร ออกตัวว่าไม่ได้เก่งด้านวิชาการ แต่ถ้าต้องสอนในสิ่งที่ไม่รู้จักจะค้นคว้าเพิ่มเติม แล้วนำมาปรับใช้ในการสอน

“เทคนิคในการสอนจริง ๆ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 คือต้องทำให้ เด็กสนุก มีความสุข และอยากมาโรงเรียน ทำให้เขารู้สึกว่าการเรียนมันง่าย ส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ต้องเน้นเรื่องของการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ซึ่งชั้นแรก ต้องทำให้เขาอยากมาโรงเรียนเสียก่อน เมื่อเขาอยากเรียนแล้ว เราต้องหารูปแบบ วิธีการสอนที่ไม่เครียดเพื่อให้เขาอยากเรียนรู้เพิ่มขึ้น”

ดังนั้นในการสอนบางครั้งถ้าครูเพียรเห็นลูกศิษย์เริ่มหาว เริ่มเครียด ก็จะเปลี่ยนบรรยากาศพาไปดูผักที่ปลูกไว้ พาไปให้อาหารสัตว์ เป็นการสร้างความสุขในการเรียนรู้ ก่อนที่จะสอดแทรกการเรียนการสอนในแต่ละวิชา เข้าไป

ผลสำเร็จจากการสร้างอาหารได้อย่างพอเพียงต่อการบริโภคในโรงเรียน ทำให้ครูเพียรมีแนวคิดที่จะขยายผลการเลี้ยงสัตว์ไปสู่ชุมชน แต่ด้วยชาวบ้าน ไม่นิยมเลี้ยงสัตว์ เพราะรู้สึกเป็นภาระในการดูแล ครูจึงต้องเลือกขยายผลกับ คนที่สนใจก่อน ด้วยการเปิดโอกาสให้เข้ามาเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน กลายเป็นว่า กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์เป็นกิจกรรมที่พ่อแม่ลูกมาช่วยกันทำ เป็นการสานสัมพันธ์ในครอบครัวไปพร้อมกับดูแลสัตว์เลี้ยงของโรงเรียนไปด้วย

ครูเพียรหวังว่า การได้ทดลองเลี้ยงสัตว์เอง ได้เรียนรู้วิธีการดูแลสัตว์ และ สัมผัสถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของตนเอง จะทำให้ชาวบ้านเริ่ม สนใจที่จะเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดมากขึ้น ซึ่งจะทำให้แต่ละครอบครัวมีอาหาร โปรตีนไว้บริโภคอย่างพอเพียงในอนาคต แทนการเข้าป่าล่าสัตว์ที่นับวันจะหา ยากขึ้นทุกที รวมทั้งส่งเสริมสุขภาพการทำผิดกฎหมาย

เมื่อความเจริญคืบคลานเข้ามาสู่ชุมชน การเตรียมตัวพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ต้องเตรียมไว้แต่เนิ่น ๆ ดีกว่ารอให้การเปลี่ยนแปลงมาถึงตัวโดยไม่คิดทำอะไร เพราะอย่างน้อยการเริ่มเลี้ยงสัตว์และปลูกผักไว้บริโภคในครัวเรือนก็จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพลงได้บ้าง

“ความเชื่อของคนที่บ้านที่ไผ่ป่า เขาที่ไม่เลี้ยงสัตว์ เราก็ทำทุกอย่างให้เขาเห็นว่า เรามุ่งมั่น เราทำจริง ๆ เราขอเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ของโรงเรียน เลี้ยงแล้วเราไม่ได้กินคนเดียว เวลาจัดกิจกรรมในโรงเรียน ผู้ปกครองก็ได้ทานกับเรา พอได้ทานบ่อย ๆ เขาก็รู้สึกอยากจะทำเลี้ยงเองบ้าง”

ใช้ “ความรัก” สร้างคน

ความตั้งใจในการทำงานมานานกว่า 10 ปี แม้ไม่บรรลุผลสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้ทุกเรื่อง แต่ก็เริ่มเห็นเค้าลางของความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งในโรงเรียนและหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มทำแปลงเกษตรไว้บริโภค บทบาทที่ไม่ใช่แค่สอนหนังสือ แต่รวมถึงการดูแลเรื่อง

ปากท้อง สุขภาพ ความเป็นอยู่ของนักเรียนประจวบจุฬาลงกรณ์ แม้กระทั่ง ลูกศิษย์เรียนจบไปแล้วก็ยังต้องหาที่เรียนต่อ หางานให้ทำ ซึ่งเคล็ดลับของการทำอย่างนี้ ครูเพียรบอกว่ามีเครื่องมือเดียวคือ “ใช้ความรัก”

“เราดูแลเด็กเหมือนดูแลลูก เราเลี้ยงแมวเรายังรักแมว แต่นี้เป็นคนที่มีชีวิต จิตใจ มีความรู้สึก เราก็ตองรักเป็นธรรมดา ผมจะเป็นคนที่ไม่ได้เด็กเลย แต่จะใช้ความรักมากกว่า ซึ่งเขาจะกลัวมากกว่าไม่เรียวเสียอีก”

ครูเพียรเล่าว่า ที่ทำงานอย่างทุ่มเทกายใจเช่นนี้ เป็นเพราะลอกเลียนแบบ จากต้นแบบที่ติดหูไว้เหนือหัวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 สิ่งต่างๆ ที่ได้ลงมือทำมีคนคิดไว้ ทำไว้แล้วคือ พระองค์ท่าน สิ่งที่ครูเพียรนำมา ปฏิบัติล้วนเป็นการทำตามรอยของพระองค์ทั้งสิ้น ความเชื่อมั่นศรัทธานี้จึงเป็นพลังหล่อเลี้ยงหัวใจให้สามารถอดทนต่อความยากลำบากในชีวิตความเป็นอยู่ จนกลายเป็นความรัก ความภาคภูมิใจในสิ่งที่ทำ

“ถ้าเราไปสอบถามนายร้อยเราอาจจะทำประโยชน์ได้ไม่เท่ากับการเป็นครู”

การได้เห็นนักเรียน เพื่อนครู คนในชุมชนกินอิ่ม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือ รางวัลที่ครูเพียรได้รับในทุกๆ วัน สิ่งที่ทำให้ครูทำให้ครอบครัวได้เห็น กลายเป็นแรงบันดาลใจให้ลูกสาวอยากเดินตามรอยเท้าพ่อ จึงพยายาม มุ่งมั่นตั้งใจเรียน เมื่อเรียนจบแล้วจึงอาสาไปทำหน้าที่ในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนใต้อย่างไม่ลังเล และนั่นก็เป็นอีกความภาคภูมิใจของครูที่ครอบครัว ของตนได้ทำหน้าที่ตอบแทนคุณแผ่นดิน

ระบบการจัดการเรียนการสอนแบบแจกลูกสะกดคำ ครูผู้รับผิดชอบต้องกำแผนการสอน แล้วนำเสนอต่อ ครูใหญ่ก่อน หลังการสอนในแต่ละวันต้องมีการบันทึก ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางแก้ไข ปัญหา ทุกสัปดาห์ครูจะต้องส่งบันทึกให้ครูใหญ่ตรวจ และ นำปัญหามาหารือกันว่าแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ครูผู้สอน ต้องจัดทำสื่อการเรียนการสอนเอง 1 ปีที่ใช้การสอน แบบนี้ พบว่าผล O-NET ของเด็กประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่า 5 ปีที่ผ่านมาทุกสาระวิชาและสูงกว่ามาตรฐาน ปัจจุบันนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสื่อสารได้ เขียนได้ อ่านได้ มีพื้นฐานความรู้ ด้านภาษาไทยเป็นอย่างดี และมีสถิติการเรียนต่อ 100 เปอร์เซ็นต์ ทั้งเรียนต่อในโรงเรียนปอเนาะและ โรงเรียนสามัญ

หน้าที่ที่ภาคภูมิใจ ได้ร่วมพระบารมี

พันตำรวจโทสมเกียรติ เจริญเฉลิมศักดิ์

โรงเรียน ตชด.บ้านประกอบออก
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

เคยคิดว่าชีวิตตัวเองลำบากแล้ว แต่เมื่อมาเป็นครู ตชด.
จึงพบว่า ยังมีอีกหลายชีวิตที่ยากลำบากมากกว่าตนเอง
พินิจตำรวจโท สมเกียรติ เจริญเฉลิมศักดิ์ ครูใหญ่โรงเรียน
ตชด.บ้านประกอบออก อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
จึงทุ่มเททำงานเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณอย่างเต็มหัวใจ

แรงใจจากการด้อยโอกาส

ชีวิตวัยเด็กที่ต้องมาอยู่วัดตั้งแต่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จนเรียนจบ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการเปิดรับสมัครครูประจำตำบล ครูสมเกียรติเลือกที่จะ
เรียนต่อ แต่สุดท้ายก็สอบเอ็นทรานซ์ไม่ติด จึงมาเป็นเด็กวัดที่วัดราชาคณะ
เพื่อเรียนต่อที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทำงานหาเงินส่งเสีย
ตัวเองเรียน สุดท้ายก็เรียนไม่จบ จึงมาสมัครเป็นตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.)
โดยรับราชการครั้งแรกวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2526 ตำแหน่งพลตำรวจของ
กองกำกับการ ตชด.เขต 8 ปฏิบัติหน้าที่ในหมวดปฏิบัติการด้านความมั่นคง
ทำงานอยู่ในฐานปฏิบัติการ งานลาดตระเวน และงานมวลชนไปพร้อมกัน จึงได้
รู้จักโรงเรียน ตชด. หลังจากนั้นอีก 8 ปี จึงสมัครเป็นครู ตชด.

แต่การจะเป็นครู ตชด.ในยุคนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องผ่านการสอบคัดเลือก
อย่างเข้มข้น ทั้งสอบคัดลายมือ เพราะคนจะเป็นครูลายมือต้องสวย สอบข้อเขียน
สาธิตการสอน จับฉลากได้เรื่องใดก็สอนเรื่องนั้น ครั้งนั้นทั้งกองกำกับการมีผู้สมัคร
20 คน รับเพียง 1 คนเท่านั้น ซึ่งตำแหน่งก็ตกเป็นของครูสมเกียรติในที่สุด

“นึกถึงชีวิตตัวเองที่ไม่ประสบความสำเร็จอะไรเลย ตั้งใจเรียนนิติศาสตร์
ก็เรียนไม่จบ มาเรียนจบตอนหลัง พอเป็นครู ตชด. เราว่าเราแย่แล้วนะ แต่มา
เจอเด็กที่นี่แย่กว่าเราอีก เด็กที่ผมสอนเป็นลูก ผกค.ทั้งนั้น เลยกลายมาเป็น
แรงบันดาลใจให้ผมอยากเป็นครูช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส”

ครูสมเกียรติเริ่มชีวิตครู ตชด. ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2534 ที่โรงเรียน ตชด. บ้านยูงงาม อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช จนติดยศเป็นสิบตำรวจ สอนอยู่ที่นั่น 12 ปี พอปี พ.ศ. 2536 มีโอกาสรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2544 สอบเป็นนายตำรวจสายครูใหญ่จึงย้ายมาอยู่ที่กองกำกับ 41 จังหวัดชุมพร รับผิดชอบพื้นที่ 3 จังหวัดคือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี ระนอง รับหน้าที่เป็นครูใหญ่ที่โรงเรียน ตชด.บ้านยางโพ อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และได้รับรางวัลครูใหญ่ดีเด่นระดับภาค ในปี พ.ศ. 2550 ปี พ.ศ. 2551 ได้รับรางวัลครูใหญ่ดีเด่นระดับประเทศและได้รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กระทั่งย้ายมาสอนที่โรงเรียน ตชด.บ้านประกอบนอก อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ผลงานที่โดดเด่นของครูสมเกียรติมีทั้งเรื่องการแก้ปัญหาการใช้ภาษาไทย ของนักเรียน การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เรื่องการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ และการบริหารกองทุนของโรงเรียน

สร้างฐานความรู้จากภาษาไทย

การแก้ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียน สืบเนื่องจากเด็กใน 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาและ 3 จังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นเด็กมุสลิมเกือบ 100 เปอร์เซนต์ ในโรงเรียนมีเด็กไทยพุทธแค่ 4 คน ซึ่งโดยวิถีของชาวมุสลิม ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือ ภาษาอาหรับ ดังนั้นเด็กที่เริ่มเข้าโรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่จึงพูดภาษาไทยไม่ได้ ส่งผลต่อการเรียน เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ผล O-NET ไม่ผ่านมาตรฐาน ครูสมเกียรติจึงทำโครงการอ่านออกเขียนได้อย่างยั่งยืน สอนภาษาไทยโดยวิธีการแจกลูกสะกดคำ เช่น การสะกดคำว่า กา เริ่มจาก ก.ไก่ สระอา อ่านว่า กา

การจัดการเรียนการสอนวิธีนี้เริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาล ตลอด 1 ปีการศึกษา มีทีมครูอาสาคือ ครูในโรงเรียน ประกอบด้วยครูภาษาไทย 1 คน และครูอาสาอีก 2 คน แบ่งเด็กเป็น 2 ระดับคือ กลุ่มประถมศึกษาปีที่ 1-3 และกลุ่มประถมศึกษาปีที่ 4-6 คัดกรองผ่านการเลือกค่าง่ายๆ 50 คำสำหรับแต่ละระดับช่วงชั้น แล้วให้เขียนตามคำบอก ถ้าเขียนไม่ได้แสดงว่าอ่านไม่ได้ สามารถแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มคือ เด็กอ่านออก เด็กอ่านไม่คล่อง เด็กอ่านไม่ได้เลย แล้วจัดกลุ่มใหม่คือรวมกลุ่มที่อ่านไม่ได้กับอ่านไม่คล่อง มาสอนพิเศษช่วงเช้าวันละ 1 ชั่วโมงก่อนเข้าเรียนตามปกติ เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนมีการประเมินผลโดยให้เด็กเขียนตามคำบอก

ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแจกลูกสะกดคำ เป็นความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์เรียนในอดีต ซึ่งครูสมเกียรติเคยนำมาปรับใช้ในการสอนตอนอยู่ที่โรงเรียน ตชด.บ้านยางโพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าสามารถสอนเด็กนักเรียนที่อ่านไม่คล่องจำนวน 38 คน ให้สามารถอ่านได้คล่องเกือบทั้งหมด ชุดประสบการณ์ดังกล่าวตรงกับความรู้ที่ได้จากการได้เข้าอบรมโครงการอ่านออกเขียนได้อย่างยั่งยืน ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีกระแสพระดำรัสให้จัดขึ้น ยิ่งทำให้ครูสมเกียรติมั่นใจว่าแนวทางการสอน

1 ปีที่ใช้การสอนในลักษณะแจกลูกสะกดคำพบว่า ผล O-NET ของเด็ก ป.6 สูงกว่า 5 ปีที่ผ่านมาทุกสาระวิชา และสูงกว่ามาตรฐาน เพราะถ้าอ่านภาษาไทยได้วิชาอื่นก็เรียนรู้เรื่อง เช่น วิชาคณิตศาสตร์ถ้าอ่านโจทย์ไม่ได้ก็ทำไม่ได้ ไม่เข้าใจภาษาไทยก็เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่รู้เรื่อง

ภาษาไทยวิธีนี้จะช่วยให้ลูกศิษย์มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาไทยดีขึ้นอย่างแน่นอน จึงนำแนวทางนี้มาทำต่อหลังจากย้ายมาเป็นครูใหญ่ที่โรงเรียน ตชด. บ้านประกอบออก อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ระบบการจัดการเรียนการสอนแบบแจกลูกสะกดคำ ครูผู้รับผิดชอบต้องทำแผนการสอน แล้วนำเสนอต่อครูใหญ่ก่อนสอน หลังการสอนในแต่ละวันต้องมีการบันทึกปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางแก้ไข ปัญหา โดยทุกสัปดาห์ครูจะต้องส่งบันทึกให้ครูใหญ่ตรวจ และนำปัญหามาหารือกันว่าจะแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ครูผู้สอนยังต้องจัดทำสื่อการเรียนการสอนเอง โดยการเขียนแผ่นชาร์ตเป็นสื่อในการเรียนรู้ เมื่อสอนเสร็จก็จะเก็บสะสมไว้ใช้งานต่อไป จนปัจจุบันชาร์ตสื่อการเรียนการสอนแจกลูกสะกดคำที่ครูค่อยๆ ทำสะสมไว้ มีมากกว่า 200 แผ่น พร้อมนำมาจัดการเรียนการสอนได้ทุกระดับ

“ผลของการสอนในลักษณะแจกลูกสะกดคำพบว่า 1 ปีที่ใช้การสอนแบบนี้ ผล O-NET ของเด็ก ป.6 สูงกว่า 5 ปีที่ผ่านมาทุกสาระวิชาและสูงกว่ามาตรฐาน เพราะถ้าอ่านภาษาไทยได้วิชาอื่นก็เรียนรู้เรื่อง เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ถ้าอ่านโจทย์ไม่ได้ก็ทำไม่ได้ไม่เข้าใจภาษาไทยก็เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่รู้เรื่อง”

ปัจจุบันนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสื่อสารได้ เขียนได้ อ่านได้ มีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาไทยเป็นอย่างดี และมีสถิติการเรียนต่อ 100 เปอร์เซนต์ ทั้งเรียนต่อในโรงเรียนปอเนาะและเรียนโรงเรียนสามัญ ซึ่งบางส่วนเป็นนักเรียนที่ได้รับทุนในโครงการพระราชานุเคราะห์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ระบบงานสร้างระบบกับ

นอกจากทำให้เด็กอ่านออกเขียนได้แล้ว ครูสมเกียรติยังมีงานอีกส่วนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จไม่แพ้กันคือ การบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน แม้โรงเรียนมีพื้นที่เพียง 7 ไร่ ซึ่งเป็นทั้งที่ตั้งของอาคารเรียน และพื้นที่เพาะปลูกสำหรับผลิตอาหารให้นักเรียน 180 คน ข้อจำกัดของพื้นที่ทำให้ครูต้องหาวิธีการเพาะปลูกให้สามารถผลิตพืชผักที่จะนำมาประกอบเลี้ยงนักเรียนให้ได้ จึงนำระบบการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ หรือ พืชไร้ดินมาใช้ แม้จะไม่เคยมีความรู้มาก่อน แต่พอรู้ว่ามีเพื่อนครูโรงเรียนอื่นเคยอบรมเรื่องนี้มาก่อน ครูสมเกียรติและครูที่รับผิดชอบด้านการเกษตรของ

โรงเรียนจึงขอให้ครูท่านนั้นมาอบรมให้กับบุคลากรของโรงเรียน นำความรู้ที่ได้มาทดลองปฏิบัติไปพร้อมๆ กับการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ไข่ ไก่เนื้อ ปลาตกเลี้ยงปลากินพืช และการเพาะเห็ดนางฟ้าที่ได้ผลดี จนสามารถผลิตอาหารสำหรับการประกอบเลี้ยงคนในโรงเรียนได้อย่างพอเพียง เมื่อสามารถผลิตอาหารได้เพียงพอต่อการบริโภค จึงนำความรู้ดังกล่าวขยายผลสู่ชุมชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการปลูกผักและเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างอาหารแก่ครัวเรือน

ผลผลิตที่เป็นวัตถุดิบประกอบอาหารที่ผลิตได้ภายในโรงเรียน ถูกจัดการให้เข้าสู่ระบบสหกรณ์ นำไปจำหน่ายให้แก่โรงครัวของโรงเรียนต่อ โดยใช้งบประมาณจากโครงการอาหารกลางวันมาซื้อ เพื่อสร้างการเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการสหกรณ์ให้นักเรียนได้รับรู้ ทั้งนี้สหกรณ์ของโรงเรียนมีนักเรียนและครูทุกคนเป็นสมาชิก รายได้ทั้งหมดถูกนำเข้ากองทุนเพื่อใช้ดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนต่อไป

การทำงานจะสำเร็จได้นั้น ครูสมเกียรติในฐานะผู้นำต้องมีการบริหารจัดการงานและคน ซึ่งเริ่มต้นจากตนเองที่ต้องมาทำงานไกลบ้าน ห่างครอบครัว ระยะทางจากโรงเรียนถึงบ้านที่ครอบครัวอาศัยอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช กว่า 400 กิโลเมตร ทำให้ไม่สามารถกลับบ้านในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ได้บ่อยๆ

ครูสมเกียรติใช้เวลาวันหยุดเสาร์อาทิตย์ทำงานอยู่ที่โรงเรียนอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างข้อตกลงร่วมในการดูแลกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ทั้งโรงเรียนมีครูทั้งหมด 7 คน นอกจากแบ่งกันทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้น ครูประจำสาระวิชาแล้ว ต้องช่วยกันรับผิดชอบงานโครงการพระราชดำริ โดยเฉพาะโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ที่ครูทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ ในวันเสาร์อาทิตย์ต้องจัดเวรให้ครูและนักเรียน เข้ามาดูแลผัก รดน้ำ ดูแลไก่ ดูแลปลา เพราะลำพังครูเกษตรคนเดียวดูแลทั้งหมดไม่ไหว จึงต้องมีระบบการทำงานร่วมกัน

“โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันทำคนเดียวไม่ได้ เพราะมีหลายกิจกรรม ทั้งพืชและไม้ผล มะละกอ ถั่วฝักยาว ผักคะน้า กวางตุ้ง ฯลฯ เพื่อให้ผลผลิตเพียงพอที่จะประกอบเลี้ยง ส่วนการเลี้ยงสัตว์ก็จะมีเลี้ยงไก่ไข่ ไก่เนื้อ ปลาตกเลี้ยงปลากินพืช เพาะเห็ดนางฟ้า ทุกอย่างต้องมีการดูแล วันปกติจะมีครูที่ดูแลโครงการเกษตร ครูเวร และนักเรียนที่แบ่งกลุ่มกันดูแล เพราะต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วย”

กว่าจะมีทุกวันนี้ได้นั้น ครูสมเกียรติบอกว่า เพราะครูเคยด้อยโอกาสมาก่อน จึงรู้ซึ้งถึงหัวอกหัวใจของเด็กที่ขาดโอกาสดี เมื่อมีโอกาสจึงอยากเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างโอกาสให้แก่เด็ก ๆ บ้าง ขวัญและกำลังใจส่วนหนึ่งมาจากการได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีละ 1 ครั้งในเดือนเมษายนของทุกปีในงานสัมมนาครูใหญ่โรงเรียน ตชด.ระดับประเทศ

นอกจากรางวัลต่างๆ ที่การันตีความสามารถแล้ว การเติบโตมาจากพลตำรวจซึ่งเป็นยศตำแหน่งที่สุด จนมาเป็นนายตำรวจ เป็นบทพิสูจน์ความก้าวหน้าที่เกิดจากความทุ่มเทในหน้าที่ของครูสมเกียรติได้เป็นอย่างดี แต่กระนั้นครูสมเกียรติดียังคงตั้งปณิธานว่า จะขอทำงานให้กับชุมชน และสนองงานโครงการในพระราชดำรินจนกว่าจะเกษียณชีวิตข้าราชการ

บทเรียนการคิดค้นวิธีการเรียนการสอนของ
ครูประสิทธิ์เป็นการสั่งสมประสบการณ์ และ
การไม่ปล่อยผ่านปัญหา นำปัญหาของลูกศิษย์
มาขบคิดอย่างถกไม่ปล่อย จนได้หลักการที่สามารถ
ช่วยให้ลูกศิษย์เรียนเข้าใจมากขึ้น เรื่องยากๆ ถูกทำ
เป็นเรื่องง่ายในการเรียนรู้ เพราะมีครูช่างคิด
หาโจทย์ใกล้ตัว เช่น การหาวิตามินซีในผลไม้ที่บ้าน
การหาคุณภาพของน้ำในชุมชน ฯลฯ นักเรียนจึงได้
ปรับใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และทำความเข้าใจกับ
สิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้อง
สรรหาเรื่องใหญ่ที่ไกลตัวจนเกินจะเรียนรู้

ครูผู้ไม่ปล่อยผ่าน "โอกาส" เพื่อลูกศิษย์

ประสิทธิ์ เข็มสุวรรณ

โรงเรียนบ้านยาป่าแหน
อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เพราะมีครูที่เป็นแบบอย่างให้เห็นตั้งแต่เด็ก จึงหล่อหลอมความคิด
ของครูประสิทธิ์ เข้มสุวรรณ แห่งโรงเรียนบ้านยาป่าแห
อำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนให้อยากเป็นครู จึงมุ่งมั่น
เรียนต่อคณะศึกษาศาสตร์ เอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เมื่อเรียนจบก็เลือกทำงานเล็กๆ น้อยๆ รอสอบบรรจุเป็น
ข้าราชการครู

แค่เป็นครู...อยู่ที่ไหนก็ได้

เมื่อมีข่าวเปิดสอบรับราชการครูที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ครูประสิทธิ์จึง
ดันดันไปสอบ คิดว่าใกล้ๆ เพราะดูจากแผนที่จังหวัดอุทัยธานีกับแม่ฮ่องสอน
มีแค่จังหวัดตากขวางไว้ แต่พอเดินทางจริงจึงรู้ว่าไกลมาก เมื่อสอบได้ที่ 1
เอกภาษาไทยจึงเลือกสอนที่โรงเรียนบ้านยาป่าแห ตำบลปางมะผ้า อำเภอบาง
มะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 จนถึง
วันนี้ผ่านมา 16 ปีแล้ว

“แม้จะเตรียมใจมาแล้วว่าอยู่ที่ไหนก็อยู่ได้ แต่พอมาถึงจริง ๆ ก็ตกใจจน
แปลกใจเล็กน้อยที่โรงเรียนนี้ไม่มีทั้งไฟฟ้า น้ำประปา ต้องตักน้ำในห้วยมาอาบ”

สภาพของโรงเรียนทำให้ครูถึงกับอึ้ง เพราะวันที่มาบรรจุครูเดินทาง
มาคนเดียว มีครูใหญ่ขี่มอเตอร์ไซด์มารับ เส้นทางยากลำบากมาก เพราะเป็น
ช่วงเปิดเทอม ฝนตก ถนนสูงชัน และลื่น จนต้องลงเดิน เมื่อไปถึงโรงเรียน
ครูที่อยู่มาก่อนจัดที่หลับที่นอนเตรียมไว้ให้ อาหารมื้อแรกที่ได้กินคือ มาม่ากับ
ปลากะป๋อง แถมเวลาเจอนักเรียนก็คุยกันไม่รู้เรื่อง เพราะเด็กพูดภาษาถิ่นคือ
ลาหู่ กับมุเซอแดง ความรู้สึกเหมือนไปต่างประเทศ

ประชากรบ้านยาป่าแหเป็นชาวลาหู่ มุเซอแดง ตั้งอยู่ในตำบลปางมะผ้า
ห่างจากตัวอำเภอบาง 22 กิโลเมตร แต่เนื่องจากพื้นที่อยู่ติดชายแดนไทย-พม่า
จึงเป็นเส้นทางผ่านของขบวนการค้ายาเสพติด โรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล
จนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 70 คน บุคลากร 6 คน เป็นผู้อำนวยการ
1 คน ครู 4 คน และนักการ 1 คน

ครูประสิทธิ์เล่าว่า อยู่ได้ไม่ยาก แต่ต้องปรับตัวพอสมควร โชคดีที่สถาบันที่เรียนมาคือมหาวิทยาลัยนเรศวร ฝึกให้นิสัยมีการเตรียมตัว ไม่ย่อท้อต่อความลำบาก วิธีการที่ครูใช้คือ ทำใจให้สงบว่า ทุกพื้นที่เหมือนบ้าน เพราะที่นี่คือเมืองไทย ไปอยู่ที่ไหนก็ต้องอยู่ให้ได้ จึงเริ่มทำความรู้จักสร้างความคุ้นเคยกับลูกศิษย์ในห้องเรียนก่อน เมื่อสนิทกับนักเรียนก็เริ่มออกเยี่ยมบ้าน เพื่อทำความรู้จักกับผู้ปกครอง แล้วค่อยๆ ขยับเข้าไปทำความรู้จักกับกลุ่มคนในชุมชนที่หลากหลายมากขึ้น

โมเดล 7 ก.เพื่อการเรียนรู้

ครูประสิทธิ์ได้รับมอบหมายให้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จึงนำความรู้ที่เคยร่ำเรียนมาออกแบบการสอน ปีแรกเริ่มต้นสอนตามหลักสูตรไปก่อน จนพบว่า ถ้าสอนตามหลักสูตรจริงๆ นักเรียนจะอ่านหนังสือไม่ได้ตามระดับชั้นที่ควรเป็น เพราะเด็กใช้ภาษาท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน จึงเรียนภาษาไทยได้ช้าเหมือนคนไทยเรียนภาษาอังกฤษ ถ้าคาดหวังว่าจะให้ฟัง พูด อ่านเขียนได้ คล่องแคล่วรวดเร็วคงไม่ได้ คิดหาวิธีว่าทำอะไรเด็กจึงจะเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

ปัญหาหลักๆ ของการเรียนภาษาไทยที่ครูค้นพบ คือ เด็กนักเรียนไม่สามารถออกเสียงได้ชัด อ่านหนังสือไม่ได้ ครูประสิทธิ์พยายามหาวิธีการต่างๆ นานามาสอนลูกศิษย์ วิธีการใดที่ได้ผลก็ทำต่อ วิธีการใดที่ใช้ไม่ได้ผลก็เลิกใช้ จนได้รูปแบบการเรียนการสอนที่เรียกว่า 7 ท.ซึ่งประกอบด้วย ทดสอบท่อง ไทยลูกทุ่ง ทบทวน เทียบเคียง เทคโนโลยี ทุ่มเท

ท.1 ทดสอบภาษาไทย โดยให้อ่านหนังสือทีละคน ให้รู้ว่ในชั้นเรียนมีเด็กอ่อน เด็กกลาง เด็กเก่งเท่าไร เพื่อจำแนกความแตกต่าง คนเรียนอ่อนต้องดูแลให้มาก คนเรียนกลางก็ดูแลแบบกลางๆ คนเก่งสอนเพียงแค่น้อยเขาก็สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอาจจะให้คนเก่งมาช่วยสอนเด็กกลาง และเด็กอ่อนบ้างบางครั้ง

ท.2 ท่องอาขยาน แม้ทฤษฎีสมัยใหม่จะบอกว่า การท่องจำไม่มีประโยชน์ แต่สำหรับนักเรียนของครูประสิทธิ์นั้น การท่องจำมีประโยชน์มาก โดยครูใช้วิธีให้นักเรียนท่องบทอาขยานตามช่วงชั้น เช่น กาดำ ไก่แจ้ แมวเหมียว เด็กน้อย เด็กน้อย วิชานาเจ้า ฯลฯ

“ช่วงชั้นแรก ๆ เราก็ให้ท่อง กาเอ๋ยกาดำ รู้จำรู้จักรักเพื่อน แบบนี้เป็นต้น ตอนแรกก็ท่องธรรมดา ก่อน แล้วค่อยให้ท่องทำนองเสนาะอีกที เพื่อให้เขาจำคำจำตัวหนังสือ จำวิธีการออกเสียงของคำแต่ละคำ เมื่อเขาท่องได้ เขาก็ภูมิใจและตั้งใจอยากเรียนรู้เพิ่ม”

ท.3 ใช้เพลงไทยลูกทุ่ง เพราะรู้นิสัยเด็ก ๆ ว่า ชอบร้องเพลง ชอบความสนุกสนาน ครูประสิทธิ์จึงใช้เพลงเป็นเครื่องมือให้ลูกศิษย์ฝึกการออกเสียง โดยเลือกใช้เพลงไทยลูกทุ่ง ที่มีการเรียบเรียงคำที่ไพเราะ สละสลวย มีจังหวะทำนอง

“เราต้องเลือกเพลงที่จะฝึกเขา ไม่ใช่เปิดเพลงให้ร้องเลย แต่ต้องมีเนื้อเพลงให้เขียนลงสมุด ฝึกอ่านทีละคำให้ชัด แล้วค่อยเริ่มร้อง เน้นเพลงไทยลูกทุ่ง เพราะมันร้องง่าย เป็นวิถีไทย ๆ พอร้องชัดครูจะพาไปประกวดที่นั่นที่นี่ คนที่ร้องได้เขาก็อยากไปแข่งร้องเพลง”

ท.7 ทุ่มเท ซึ่งครูประสิทธิ์บอกว่าคือ หัวใจของทุกสิ่ง การเป็นครู หากสอนตามหลักสูตร ตามเวลาเรียนไม่ใช่เรื่องผิด แต่เมื่อเห็นว่ นักเรียนยังมีจุดต้องปรับ ต้องฝึกฝนเพิ่มเติม ครูยินดีที่จะเสียสละ เวลาพักผ่อน เวลาส่วนตัวในการสอนพิเศษให้แก่ลูกศิษย์

ท.4 ทบทวน หลังจบการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ครูประสิทธิ์จะมีแบบฝึกหัดที่ให้นักเรียนนำกลับไปฝึกทบทวนที่บ้าน เมื่อฝึกบ่อยๆ เด็กก็จะจำได้ และสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพูดได้ ครูจึงต้องเตรียมแบบฝึกให้ลูกศิษย์ ได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ท.5 เทียบเคียง เป็นขั้นตอนที่ครูใช้ตนเองเป็นสื่อ ด้วยการเลือกอ่านออกเสียงแล้วอัดเสียง โดยเลือกอ่านบทอาขยานหรือบทวรรณคดีไทยเรื่องต่าง ๆ อัดเสียงทำเป็นไฟล์ไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อให้นักเรียนสามารถเปิดฟังทบทวนได้ว่าตัวไหนอ่านอย่างไร

ท.6 เทคโนโลยี ซึ่งต่อเนื่องจากการเทียบเคียง ที่ครูสนับสนุนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เช่น ฟังเสียงที่ครูอัดไว้จากแท็บเล็ตหรือคอมพิวเตอร์

ท.7 ทุ่มเท ซึ่งครูประสิทธิ์บอกว่าคือ หัวใจของทุกสิ่ง การเป็นครูหากสอนตามหลักสูตร ตามเวลาเรียนไม่ใช่เรื่องผิด แต่เมื่อเห็นว่ นักเรียนยังมีจุดต้องปรับ ต้องฝึกฝนเพิ่มเติม ครูยินดีที่จะเสียสละเวลาพักผ่อน เวลาส่วนตัวในการสอนพิเศษให้แก่ลูกศิษย์

“ใช้เวลาพักกลางวัน หลังเลิกเรียน สอนหนังสือ บางวันสอนจนถึง 4-5 ทุ่มก็มี เพราะหมู่บ้านล้อมรอบโรงเรียน เขาสามารถมาโรงเรียนได้ตลอดเวลา ตอนกลางคืนพ่อแม่ก็ไม่ห่วงเวลามาฝึกที่โรงเรียน”

ครูประสิทธิ์ใช้ 7 ท. โมเดลแก้ปัญหาการออกเสียงและการอ่านของนักเรียนจนสร้างผลเชิงประจักษ์ ทั้งในแง่การดึงดูดความสนใจในการเรียนภาษาไทยของนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียนที่กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าพูด กล้าอ่าน กล้าเขียน และด้านพัฒนาการของนักเรียน ซึ่งสะท้อนผ่านผลการแข่งขันความรู้ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หรือระดับภาค รวมทั้งมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม นำ 7 ท. โมเดลของครูไปเผยแพร่ต่อ

ไม่ปล่อยผ่านปัญหาเพื่อพัฒนาศิษย์

นอกจากสอนวิชาภาษาไทยแล้ว ครูประสิทธิ์ยังสอนวิชาอื่นๆ ด้วย นำความรู้ในวิชาภาษาไทยมาปรับใช้ในวิชาอื่นๆ เช่น ในการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ ที่ครูพบว่า ลูกศิษย์มีปัญหาเรื่องแก้โจทย์คณิตศาสตร์ไม่ได้ เขาไม่รู้ว่าจะใช้วิธีบวก ลบ คูณ หาร้อย่างไร ปัญหาแรกคือ อ่านแล้วเขาไม่รู้ว่าจะต้องใช้วิธีไหน เพราะไม่เข้าใจภาษา ก็หาคำตอบไม่ได้เลย

เมื่อต้องหาวิธีช่วยแก้ปัญหาของลูกศิษย์ ครูประสิทธิ์ใช้ทักษะด้านภาษา สังเกตภาษาในโจทย์วิชาคณิตศาสตร์ ดังนี้

ข้อสังเกตข้อแรก ถ้าโจทย์บอกว่า ฉันมีเงิน 3 บาท พี่ให้มา 2 บาท ฉันมีเงินเท่าไร ให้ดูที่ลักษณะนาม บาทเหมือนกัน แล้วคำถามถามว่า เท่าไร คำตอบต้องเป็นบาท ลักษณะนามตรงกันต้องบวกหรือลบ

ข้อสังเกตที่สอง ฉันมีเงิน 2 บาท แบ่งให้น้อง 2 คน ลักษณะนามไม่ตรงกัน **ต้องคูณหรือหาร**

ข้อสังเกตที่สาม สังเกตคำ เช่น ถ้า “รวม” ต้องเป็นบวกหรือคูณ ถ้า “เหลือหรือแบ่ง” เป็นลบกับหาร

ดังนั้น เมื่อเข้าใจหลักการข้างต้น จึงสามารถสรุปข้อสังเกตในการตีโจทย์คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาได้ทั้งหมดว่า ควรจะมีคำว่าอะไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น แม่มีเงิน 50 บาท แบ่งให้น้อง 5 คน จะเหลือคนละกี่บาท การตีโจทย์ข้อนี้ลำดับแรกสามารถบอกได้ว่า ไม่คูณก็หาร เมื่อสังเกตเพิ่มเติมว่า มีคำว่า เหลือ ก็จะได้ข้อสรุปว่า ต้องใช้วิธีการหาร

“แต่ละข้อก็ทำประโยคสัญลักษณ์ได้เลย ถ้าโจทย์ประโยคสัญลักษณ์ $1 + 2 = \dots$ ถ้าเดามีโอกาสถูก 25 เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าใช้หลักการสังเกตของครูทำถูกแน่ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ไม่รวมว่าคุณคิดหรือหารผิดนะ วิธีการนี้ของครูเคยได้รางวัลชนะเลิศระดับเขตแล้วเป็นตัวแทนไปนำเสนอระดับประเทศ เพราะมันเป็นเรื่องง่าย ๆ ที่คนไม่ได้คิดให้เด็ก”

บทเรียนการคิดค้นวิธีการเรียนการสอนของครูประสิทธิ์เป็นการสังสมประสบการณ์ และการไม่ปล่อยผ่านปัญหาที่พบจากการสอน หรือการตรวจงานของนักเรียน แต่นำปัญหาของลูกศิษย์มาขบคิดอย่างกัดไม่ปล่อย จนได้หลักการที่สามารถช่วยให้ลูกศิษย์เรียนอย่างเข้าใจมากขึ้น

เรื่องยาก ๆ ถูกทำเป็นเรื่องง่ายในการเรียนรู้เพราะมีครูช่างคิด แต่เรื่องที่น่าจะยากสำหรับเด็กบนดอยอย่างการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ ครูก็ทำให้เป็นเรื่องสามัญไม่ไกลตัวเด็ก หาโจทย์ใกล้ตัว เช่น การหาวิตามินซีในผลไม้พื้นบ้าน การหาคุณภาพของน้ำในชุมชน ฯลฯ นักเรียนจึงได้ปรับใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเองโดยไม่จำเป็นต้องสรรหาเรื่องใหญ่ไกลตัวจนเกินจะเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์

โอกาสไม่ปล่อยผ่าน โอกาสเสี่ยงก็ต้องปิด

นิสัยไม่ปล่อยผ่านเรื่องใด ๆ ของครูประสิทธิ์ยังหมายรวมถึง การไม่ปล่อยผ่านโอกาสต่าง ๆ ที่เวียนมาให้ไขว่คว้าเพื่อลูกศิษย์และชุมชน เช่น โรงเรียนขาดแคลนน้ำใช้ เพราะตั้งอยู่บนที่สูง ครูจึงประสานงานขอให้กรมทรัพยากรน้ำมาเจาะบาดาล จนในที่สุดโรงเรียนมีน้ำกินน้ำใช้อย่างพอเพียง หรือเมื่อทราบข่าวว่ามีทุนการศึกษา ครูก็จะสนับสนุนให้นักเรียนทำผลงานส่งเพื่อขอรับทุน

“ถ้าเขาให้เด็กส่งผลงาน ครูจะเรียบเรียงให้เด็ก ตรวจแก้ไขอย่างดี หลาย ๆ โรงเรียนให้เด็กเขียนเอง เขียนผิดเขียนถูก หลักฐานไม่ครบก็ส่งไป แต่ครูจะไม่ปล่อยผ่าน ใช้เวลาตอนเย็นไปจนถึงกลางคืน แก้ไขจนดีที่สุดแล้วค่อยส่งไป แต่เด็กต้องมีผลงานนะ ครูต้องเลือกเด็กเก่ง เด็กที่สนใจ เมื่อได้ทุนเรียนแล้วเจ้าของทุนจะได้ภูมิใจ ถ้ามีทุนอะไรมาครูขอหมด ถ้าเป็นคนอื่น ๆ เขาก็จะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ แต่สำหรับครูเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเด็กที่เราสอนเป็นเด็กด้อยโอกาส เราเหนื่อยนิดหน่อย แต่เพื่อเด็ก ๆ ครูทำได้”

ดังนั้นถ้าครูพบว่า มีหน่วยงานใดจะมอบอะไรที่เป็นประโยชน์ เป็นโอกาสแก่โรงเรียน นักเรียน และชุมชน ครูประสิทธิ์จะรีบฉกฉวยโอกาสนั้นไว้ทันที

คุณานไปกับการหาโอกาสเพื่อความก้าวหน้าของลูกศิษย์ ครูประสิทธิ์ยังคงทำงานเพื่อเปิดโอกาสในการหลงผิดของลูกศิษย์ไปพร้อมกัน ด้วยที่ตั้งชุมชนอยู่ในเส้นทางการค้ายาเสพติด ลูกศิษย์ของครูจึงเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบ ครูจึงทำงานเรื่องด้านยาเสพติด พานักเรียนรณรงค์ในหมู่บ้าน เชิญภูมิปัญญาชาวบ้าน มาสอน เติญครู D.A.R.E. (Drug Abuse Resistance Education) ซึ่งเป็นโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มาให้ความรู้เกี่ยวกับสุราและยาเสพติด จัดตั้งชมรมทูปีนัมเบอร์วัน เพื่อสร้างกิจกรรมทางเลือกให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้กลายเป็นนวัตกรรมที่ทำให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด จนได้รับการยกย่องให้เป็นโรงเรียนต้นแบบรางวัลเหรียญทองชนะเลิศ รางวัลเสมา ปปส.จากกระทรวงศึกษาธิการ

แรงขับ แรงใจ แรงบันดาลใจในชีวิต

ตลอดเวลาที่สอนอยู่ในพื้นที่ สร้างความผูกพันลึกซึ้งระหว่างครูกับลูกศิษย์และชุมชน ครูประสิทธิ์บอกว่า อยู่ที่นี่แล้วมีความสุข อากาศก็ดี เด็กน่ารัก ถึงแม้เรียนไม่เก่งมาก แต่มีความตั้งใจ ทำให้ครูอยากพัฒนา อยากเห็นนักเรียนประสบความสำเร็จ แม้ในปัจจุบันครูบอกว่าย่างทำได้เท่าที่ควร เนื่องจากลูกศิษย์บางคนไปเรียนต่อแล้วเรียนไม่จบ ต้องออกกลางคัน เพราะที่นี่ยังมีประเพณีแต่งงานเร็ว เด็กเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 บางคนแต่งงานมีครอบครัวทำให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ซึ่งครูเชื่อว่า แม้จะเปลี่ยนวัฒนธรรมไม่ได้ แต่สามารถส่งเสริมให้เขาเห็นข้อดีข้อเสียได้

ความผูกพันที่ร้อยรัดครูให้อยู่ที่นี่ ผ่านการพิสูจน์ที่ยืนยันความรักระหว่างกัน เมื่อครูเป็นมะเร็ง ต้องรักษาตัวในปี พ.ศ. 2556 นักเรียน เพื่อนครู ชาวบ้าน ต่างเข้าใจและช่วยกันดูแลครูเป็นอย่างดี

“ครูต้องไปให้คิมที่เชียงใหม่ หมอนัดวันพฤหัสบดี ครูก็ขับรถไป พอเย็นวันศุกร์ก็กลับมานอน เพราะคิมมันแรง คลื่นไส้ ผมร่วง แต่ครูก็ยังมาสอน

● ●

ยังอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ครูยังต้องทำหน้าที่ครอบคลุมทุกด้าน
เป็นหมอคอยดูแลสุขภาพ เป็นที่ปรึกษา บางเรื่องไม่รู้ก็ต้อง
ศึกษาหาความรู้ ต้องเป็นมากกว่าครู ต้องเป็นได้ทุกอย่าง

● ●

เอาเสื้อมาปูหน้าห้องเรียน นอนสอนก็ต้องทำ เพราะครูมีน้อย ถ้าขาดเราไป
คนอื่นเขาก็จะลำบากมาก เด็ก ๆ เขาก็จะเชื่อฟัง บางครั้งครูคลีนไ้ เขาก็ไปเก็บ
ผลไม้มาให้ครูกิน มันเป็นความประทับใจ จนบรรยายไม่ถูก รู้ว่าเด็ก ๆ รักเรา
ที่หายป่วยเพราะกำลังใจดี”

หัวใจของครูประสิทธิ์จึงสถิตอยู่ที่นี้ โดยครูปวารนาตัวเองว่า จะทำหน้าที่
ของครูให้ดีที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด แม้จะมีปัญหาวนเวียนมาให้แก้ไข
ก็ต้องหาทางแก้ไขต่อไปอย่างอดทน หากแก้ไขเองไม่ได้ ครูก็จะใช้ทักษะ
นักประสานงานหาคนมาช่วย เพราะชีวิตของครูในพื้นที่ห่างไกลนั้น ไม่ใช่เป็น
แค่ครูที่สอนหนังสือ สอนวิชาการ แต่ต้องสอนทักษะชีวิต ทักษะอาชีพแก่ลูกศิษย์
ต้องส่งเสริมลูกศิษย์ให้สามารถพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้อง
กับความสามารถของแต่ละคน

“ยังอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ครูยังต้องทำหน้าที่ครอบคลุมทุกด้าน เป็นหมอ
คอยดูแลสุขภาพ เป็นที่ปรึกษา บางเรื่องไม่รู้ก็ต้องศึกษาหาความรู้ ต้องเป็น
มากกว่าครู ต้องเป็นได้ทุกอย่าง”

แม้จะมีเป้าหมายคือพัฒนาการที่ดีของชีวิตลูกศิษย์เป็นแรงขับ
มีความรักจากนักเรียนเป็นแรงใจ แต่ครูประสิทธิ์ย้ำว่า แรงบันดาลใจที่
สำคัญที่สุดในชีวิตคือ การได้เห็นการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทำให้ครูยินดีเอาอย่างเพื่อที่จะ
อุทิศตนทำประโยชน์เพื่อสังคมตลอดไป

● ●

ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์จะช่วยพัฒนาเด็กและพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน เพราะมีหลักการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและความรู้ ถ้าเด็กได้เรียนรู้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จะทำให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น จึงส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงงาน ให้นักเรียนสำรวจศึกษาสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนและโรงเรียน ตั้งสมมุติฐานจากเรื่องราวใกล้ตัว ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำปัญหาจากชุมชนมาเป็นโจทย์โครงงาน ระหว่างการทดลองของนักเรียน ครูจะจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กคิด ไม่คิดให้เด็ก ทำตัวเป็น “โค้ช” มากกว่า “ครู” เพราะเชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้ที่让孩子ได้ลงมือทำเอง แม้จะถูกกรรมการถามวนไปวนมา เด็กก็จะตอบได้ แต่สิ่งที่ครูเสริมคือเนื้อหาวิชาการ

ครูผู้สร้าง และส่งต่อโอกาส

ภกธีรา อุปจักร์

โรงเรียนบ่อเกลือ
อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

“เรียนจบปริญญาตรีแล้วมาขายก๋วยเตี๋ยว?”

คำพูดที่กระตุกให้ครูจอย-ภคธิดา อุปจักร์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ่อเกลือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ขวนขวายสอบบรรจุ ครูทุกสนามที่มีการเปิดสอบ ซึ่งกว่าจะมาเป็นครูเช่นทุกวันนี้ ครูจอยต้องต่อสู้เพื่อโอกาสทางการศึกษาของตนเองไม่น้อย

สร้างโอกาสทางการศึกษาแก่ตนเอง

ด้วยความที่ทางบ้านฐานะยากจน เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พ่อแม่ไม่อยากให้เรียนต่อ แต่เพราะอยากเรียน จึงแอบไปสมัครและหาเงินเรียนเอง รับน้ำเต้าหู้จากโรงเรียนมาขายในหมู่บ้านได้เงินวันละ 2 บาท ขายเสร็จแล้วจึงเดินไปโรงเรียนอีก 2 กิโลเมตร เสาร์อาทิตย์ก็ต้องช่วยทำนา ทำไร่ อ้อย ไร่ข้าวโพด ไร่ยาสูบ

“พอจบ ม.3 ทางบ้านก็ไม่ให้เรียนอีก จึงได้ไปทำงานในโรงงานเย็บผ้า ต้องทำงานกะกลางคืน ใช้ชีวิตผิดปกติจนไม่แกรนถึงทุกวันนี้ เมื่อทำงานหาเงินได้เอง จึงใช้ชีวิตกินเที่ยวเต็มที่ แต่ยังไม่ได้สมัครเรียน กศน.ไปด้วย ทำงานเย็บผ้าได้ 5-6 ปี ก็คิดว่า ชีวิตเราจะมานั่งอยู่หน้าจักรเย็บผ้าตลอดไปหรือ”

หลังจากนั้นก็เปลี่ยนมารับจ้างเลี้ยงคนพิการ ซึ่งมีวันหยุดเสาร์อาทิตย์ จึงเลือกไปเรียนภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม เพราะเป็นวิชาที่ไม่มีพื้นฐานเลย จนได้พบครูสอนภาษาชนวนมาทำงาน ให้ดูแลหน้าร้านของโรงเรียนสอนภาษา และดูแลผู้สูงอายุ ทำได้ไม่ถึงปี เพื่อนส่งข่าวว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏรับสมัครนักศึกษาใหม่ จึงตัดสินใจกลับบ้านที่เชียงใหม่ ไปช่วยแม่ทำสวนและสมัครเรียนไปด้วย

“เราจบ กศน. จะสมัครเรียนต่ออะไรก็ยาก จริง ๆ อยากเป็นทหาร ตำรวจ แต่ตัวเตี้ยสมัครไม่ได้ สมัครพยาบาลก็ไม่ได้ เพราะเรารับแต่สายวิทยุ เลยไปสมัครที่ราชภัฏเพราะอยากเรียนภาษาจีน แต่ไม่มีพื้นฐานคิดว่าเขาคงไม่รับเลยเลือกการศึกษานอกระบบเป็นวิชาเอก ดิดสำรวจ แต่ท้ายสุดก็ได้เรียน”

แม้จะโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่ชีวิตของครูจอยก็ยังเหมือนเดิม ครูเล่าว่า ตอนที่บอกทางบ้านว่า จะไปเรียนต่อ ปกติพ่อแม่คนอื่นจะดีใจที่ลูกได้เรียน แต่ที่บ้านของครูไม่มีใครดีใจเลย เหมือนเขาเสียใจที่เราได้เรียน เพราะพอได้เรียน ก็จะมีค่าใช้จ่ายตามมา เขาให้ไปปทุมธานีเทศ แม้ก็ไม่ให้ไป โชคดีที่หน้าเขยเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน เขาก็คุยกับแม่ว่าลูกสอบติดทำไมไม่ให้เรียน พุดคุยกันจน แม่ยอมให้ไปเรียน เทอมแรกต้องใช้เงิน 3,500 บาท และแม่ก็ให้ 3,500 บาท ทุกเทอม จนเรียนจบ ได้เงินไปเรียนวันละ 20 บาท หากมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ ต้อง รับผิดชอบเอง

“ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหาร ค่าเดินทางไปกลับจากวันละ 10 บาท จนค่ารถเพิ่มเป็น 20 บาท แม่ก็ยังให้เงินเท่าเดิม เลิกเรียนก็กลับมาช่วยแม่ขายของ หยุดเสาร์อาทิตย์ก็รับจ้างเก็บข้อมูลงานวิจัยไปด้วย ตอนนั้นไม่ท้อ เพราะเราอยากเรียน ถ้าเราไม่ทำ แม่พร้อมจะให้ออกเสมอ เราก็ต้องพยายามให้ถึงที่สุด”

เพราะไม่ได้ตั้งเป้าหมายชีวิตว่าจะต้องเป็นครู แ่อยากเรียนเท่านั้น ตอนที่เลือกเรียนวิชาเอก การศึกษานอกระบบ คิดว่าเป็นการศึกษาที่ให้โอกาสสำหรับคนที่ขาดโอกาสเหมือนตนเอง แต่เมื่อเรียนไปได้ระยะหนึ่งมหาวิทยาลัยแนะนำให้เรียนวิชาเอกอื่นควบคู่ไปด้วย เพราะสายงานด้านการศึกษานอกระบบ จะแคบ อาจจะมีปัญหาต่อการสมัครงานในอนาคต ครูจอยจึงเลือกเรียนเอก ภาษาไทยเพิ่ม ทั้งๆ ที่เริ่มแรกเป็นคนไม่ชอบอ่านหนังสือ ชอบฟัง ชอบพูด ชอบภาษา แต่ไม่ใช้ภาษาไทย

“วันที่เรียนจบแม่มยังไม่รู้เลยว่าเรียนจบ ถึงเวลาเปิดเทอม แม่ยังมาถามว่าไม่ไปเรียนหรือ เราก็บอกว่า จบแล้ว แม่ยังว่า จบแล้วหรือเขาไล่ออก เพราะเราเลิกขอเงินแม่นานแล้ว”

ชีวิตโยกย้ายของครูอัคราจ้าง

หลังเรียนจบครูจอยกลับมาขายกล้วยเดี่ยวอยู่ที่บ้าน แต่เกรงว่าจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่น้องๆ ในชุมชน จึงชวนขายสบอบบรรจุครูทุกครั้งที่มีการเปิดสอบ วันหนึ่งเพื่อนมาชวนไปสอบบรรจุที่น่าน ก็ไปสมัครสอบทิ้งไว้

จนกระทั่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอเวียงแหงเปิดรับสมัครครูอัคราจ้าง เมื่อเพื่อนโทรศัพท์มาชวนให้ไปสมัคร ครูจอยกับเพื่อนจึงพากันตัดสินใจเดินทางไปอำเภอเวียงแหง ทั้งๆ ที่ไม่รู้จักใคร ไม่รู้จักที่ทางใด ๆ ไม่รู้กระทั่งว่าเมื่อไปถึงแล้วจะไปพักที่ไหน โดยตกลงกันว่าเช่ารပ်เพียง 1 คืนเท่านั้น ถ้าใครได้เราก็ยินดีด้วย จะไม่ถือโกรธกัน โชคดีที่ครูจอยได้งานนี้ ส่วนเพื่อนก็ได้งานในโรงเรียนใกล้ๆ ที่เปิดรับสมัครครูในช่วงเดียวกันพอดี

ครูจอยรับหน้าที่ครูสอนชั้นอนุบาล พอหมดสัญญาครั้งปี ก็กลับบ้านไปสมัครงานที่ กศน.ลำพูน สอบติดแล้ว แต่เป็นจังหวัดเดียวกับที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดน่านเรียกตัวให้ไปทำงานเป็นครูอัคราจ้าง ครูจอยจึงเลือกไปสอนที่โรงเรียนบ้านน้ำปูน อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ชีวิตครูอัตราจ้าง แม้จะมีงานทำ แต่ก็ต้องโยกย้ายไปตามวาระการเปลี่ยนแปลงในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี โรงเรียนบ้านนาแก้วเป็นโรงเรียนแห่งที่ 3 ที่ครูจอยต้องย้ายมาสอน สอนได้ 2 ปี ก็ถูกย้ายอีกครั้ง คราวนี้ไปช่วยราชการ แต่ตำแหน่งอยู่ที่โรงเรียนบ้านแก่นกลาง อำเภอกุฉินารายณ์ ก่อนจะย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ้านนาแก้ว อำเภอบ่อเกลือ

“ตอนที่ย้ายมาที่โรงเรียนบ้านนาแก้วก็ยังเป็นครูอัตราจ้างอยู่ ทำสัญญารายปี แต่ในสัญญาเป็นสัญญารายเดือน หมายถึงว่า จะถูกย้ายเดือนไหนก็ได้ จนถึงฤดูกาลเปลี่ยนก็ย้ายไปอยู่โรงเรียนบ้านบ่อหลวง แต่ต้องไปช่วยงานที่ สพป. น่าน เขต 2 ทำทุกอย่างทั้งหัวหน้า ลูกน้อง ดูแลครูทั้งหมดในอำเภอบ่อเกลือ”

โอกาสถึงจิ้งคว้าวัว

ด้วยชีวิตที่ไม่แน่นอน ในระหว่างเป็นครูอัตราจ้าง ครูจอยยังเดินสายสมัครสอบอยู่เรื่อย ๆ ขณะเดียวกันก็ได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการสอน วิทยาศาสตร์จากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ทำให้สามารถสร้างผลงานส่งนักเรียนเข้าประกวดด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งครูจอยทราบว่า โครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีโครงการพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารรับสมัครครูที่สอนวิทยาศาสตร์มานาน 3 ปี ขึ้นไป เพื่อให้ทุนเรียนต่อปริญญาโท

“ตอนไปสมัครถามเขาว่า เป็นครูอัตราจ้างสมัครได้ไหม เขาก็บอกว่า ถ้าคุณมีแฟ้มมานำเสนอแล้วสอบได้ ก็เป็นโอกาสของคุณ”

แล้วไม่ผิดหวัง ครูจอยสอบติด 1 ใน 10 โดย 9 คนเป็นข้าราชการทั้งหมด และมีพื้นฐานการเรียนเอกวิทยาศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์พื้นฐาน มีครูจอยคนเดียวที่ไม่ได้เรียนวิทยาศาสตร์มาตั้งแต่ต้น การเรียนในระบบทางไกลผ่านสัญญาณคอนเฟอเรนซ์มีเงื่อนไขว่า ต้องมาเรียนที่โรงเรียนบ่อเกลือ เริ่มเรียนเดือนมิถุนายน แต่พอถึงเดือนพฤศจิกายน มีหนังสือเรียกตัวให้ไปบรรจุเป็น

● ●

การชวนนักเรียนทำโครงการของครูจอย เริ่มจากแนะนำให้
นักเรียนสำรวจ ศึกษาสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนและโรงเรียน
ตั้งสมมุติฐานจากเรื่องราวใกล้ตัว ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด นำปัญหาจากชุมชนมาเป็นโจทย์โครงการ

● ●

ข้าราชการครูตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 3 สังกัดที่ โรงเรียนบ้านเทอดไทย จังหวัดเชียงราย

ครูจอยเล่าว่าได้รับมอบหมายให้สอนภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษา แต่เราขอสอนวิทยาศาสตร์ด้วย บอก
ผู้อำนวยการโรงเรียนว่าได้ทุนเรียนปริญญาโทจาก
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ผอ.ก็อนุมัติ ครูเลยต้องสอน 3 วิชาคือ มัธยมศึกษา
ตอนปลายสอนชีววิทยา ส่วนมัธยมศึกษาตอนต้นสอน
วิทยาศาสตร์กับภาษาไทย สอนได้ 1 ปี 5 เดือน ได้
ย้ายกลับมาสอนที่โรงเรียนบ้านนาออก จังหวัดน่าน
เหมือนเดิม

“สอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านนาออก ตั้งแต่ปี พ.ศ.
2548 พร้อมกับเรียนปริญญาโทไปด้วย ใช้เวลาเรียน
นาน 4 ปีกว่าจะจบ จากนั้นย้ายไปสอนที่โรงเรียนบ้าน
บ่อหลวงอีกครั้ง พร้อมตั้งรกรากซื้อที่ดินสร้างบ้านอยู่ที่นี่”

เมื่อลงหลักปักฐานเป็นหลักแหล่ง ครูจอยเริ่ม
พัฒนานักเรียนให้เก่งขึ้น เนื่องจากระหว่างที่พา
นักเรียนไปแข่งขันโครงงาน ครูจอยกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม

ตั้งข้อสังเกตร่วมกันว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เก่ง ๆ แต่พอไปเรียนมัธยมศึกษา กลับไม่ได้รับการต่อยอดพัฒนาให้เก่งขึ้น คิดวนเวียนเช่นนี้อยู่พักหนึ่ง จนคิดได้ว่า ถ้าเราได้สอนระดับมัธยมศึกษา น่าจะมีส่วนในการพัฒนาและต่อยอดความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์ให้แก่ นักเรียนได้ จึงขอย้ายไปสอนโรงเรียนบ่อเกลือ ซึ่งเป็น โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ

ครูจอยเชื่อมั่นว่า **ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์จะช่วยพัฒนาเด็กและพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน** เพราะมีหลักการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและความรู้ ถ้าเด็กได้เรียนรู้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จะทำให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เมื่อย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ่อเกลือ ในปี พ.ศ. 2555 ครูจอยรับผิดชอบสอนวิทยาศาสตร์พื้นฐานและวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมใน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงงานแข่งขัน ในงานศิลปวัฒนธรรมหรืองานวิชาการทุกปี

ในขณะเดียวกันได้รับโอกาสให้เป็นวิทยากรอบรมเรื่องโครงงาน วิทยาศาสตร์แก่ครูประถมศึกษาในโรงเรียนโครงการพระราชดำริ และโรงเรียน พระปริยัติธรรม เพราะครูมีชื่อเสียงและผลงานจากการส่งเด็กเข้าประกวดตั้งแต่ สอนอยู่โรงเรียนประถมศึกษา

วิทยาศาสตร์ใกล้ตัว

การชวนนักเรียนทำโครงงานของครูจอย เริ่มจากแนะนำให้นักเรียนสำรวจ ศึกษาลึกลับที่มีอยู่ในชุมชนและโรงเรียน ตั้งสมมุติฐานจากเรื่องราวใกล้ตัว ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำปัญหาจากชุมชนมาเป็นโจทย์ โครงงาน เช่น ไข่เค็มดองน้ำเกลือภูเขาผสมไอโอดีน ที่เป็นการตั้งข้อสังเกตจาก ปริมาณเกลือสินเธาว์ที่ผลิตในอำเภอบ่อเกลือที่มีความเค็มไม่เท่ากัน ผสมกับ ดันทุนที่มีอยู่คือ ไข่เป็ดจากโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน เพิ่มเติม ด้วยไอโอดีนซึ่งไม่มีในเกลือสินเธาว์

● ●

ในระหว่างการทดลองของนักเรียน ครูอาจจะจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กคิด ไม่คิดให้เด็ก ทำตัวเป็น “โค้ช” มากกว่า “ครู” ด้วยประสบการณ์การเป็นวิทยากรมาก่อน ทำให้รู้ว่าโครงการไหนครูให้เด็กทำ โครงการไหนเด็กทำเอง ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่让孩子ได้ลงมือทำเอง แม้จะถูกกรรมการถามวนไปวนมา เด็กก็จะตอบได้ เพราะได้ลงมือทำเอง

● ●

“ที่อื่นเขาทำไข่เค็มดองจากเกลือผสมน้ำ แต่เราให้เด็กไปศึกษาเกลือผสมน้ำในอัตราส่วนเท่าไร หาความเข้มข้นในน้ำเกลือว่าบ่อไหนมีความเข้มข้นเท่าไร บ่อไหนที่คิดว่าจะเอามาทำไข่เค็มได้ จากนั้นนำน้ำจากบ่อนั้นมาต้มทิ้งไว้ให้อุณหภูมิพอเหมาะเพื่อฆ่าเชื้อ ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วเอาไข่เค็มลงดอง ด้วยระยะเวลาที่แตกต่างกันให้เด็กศึกษาว่า ต้องใช้เวลากี่วันจึงจะได้ไข่เค็ม โดยนำจำนวนวันดองไข่เค็มทั่วไปเป็นเกณฑ์ควบคุม เปิดโอกาสให้เด็กคิด ออกแบบการเรียนรู้ด้วยตัวเอง”

ในระหว่างการศึกษาทดลองของนักเรียน ครูจอยจะจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กคิด ไม่คิดให้เด็ก ทำตัวเป็น “โค้ช” มากกว่า “ครู” ด้วยประสบการณ์จากการเป็นวิทยากรมาก่อน ทำให้รู้ว่าโครงการไหน ครูให้เด็กทำ โครงการไหนเด็กทำเอง จากการตอบคำถามของเด็ก ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่让孩子ได้ลงมือทำเอง แม้จะถูกกรรมการถามวนไปวนมา เด็กก็จะตอบได้ เพราะได้ลงมือทำเอง แต่สิ่งที่ครูจอยเสริมคือ เนื้อหาวิชาการ เช่น การหาความเข้มข้นมีวิธีการอย่างไร การทดสอบประสิทธิภาพมีวิธีการอย่างไร ทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างไร เป็นต้น

โครงการไข่เค็มดอนน้ำเกลือภูเขาผสมไอโอดีนของลูกศิษย์ที่ครูจอยสนับสนุนให้ส่งเข้าประกวดเป็นปีแรก ได้รับรางวัลลำดับที่ 3 ของระดับเขตพื้นที่ และลำดับที่ 3 ของจังหวัดน่าน หลังจากนั้นในปีถัดมาได้สนับสนุนให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทำโครงการวิทยาศาสตร์เรื่องเกลือฆ่าหญ้าในไร่ข้าว จนได้รางวัลที่ 1 ระดับเขต แล้วได้รางวัลที่ 2 ระดับภาค และได้รางวัลที่ 6 ระดับประเทศ

ต่อเนื่องจากการทำโครงการวิทยาศาสตร์
ครูจอยยังสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาของดีในท้องถิ่น
จนเกลือสินเธาว์ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดน่าน
ถูกพัฒนาเพิ่มมูลค่ากลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย

ต่อเนื่องจากการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ครูจอยยังสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาของดีในท้องถิ่น จนเกลือสินเธาว์ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดน่าน ถูกพัฒนาเพิ่มมูลค่ากลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ยาสีฟันเกลือ ลดกลิ่นปาก เกลือสปาขัดผิว เกลือแช่เท้าเพื่อผ่อนคลาย ลดกลิ่นอับ ฯลฯ

เหตุผลที่พยายามทำให้เด็กมีรายได้ เพราะเคยขาดโอกาสมาก่อน
เมื่อเรามีโอกาสที่จะให้ มีโอกาสที่จะส่งเสริม หรือมีช่องทาง
ที่จะพาเด็กไป เราก็ต้องพาเด็กไปรับโอกาสนั้นทันที

“พอเราสอนพื้นฐานเสร็จก็ให้เด็กไปติดต่อ เช่น เมื่อก่อนมีياسีฟั่น
วิเศษนิยม เขาเห็นโฆษณาว่า ยาสีฟั่นมีส่วนผสมของเกลือดี เด็ก ๆ ก็ติดต่อยอด
และไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ใช้ในครอบครัว เป็นการสร้างอาชีพเสริมอีกทางหนึ่ง”

นอกจากเกลือสินเธาว์แล้ว ของดีในอำเภอบ่อเกลือยังมีภูมิปัญญาการ
ทอผ้าของชาวบ้านที่กำลังจะสูญหาย แม้จะเคยมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม แต่ก็ยัง
ไม่ฟื้นตัว ก็กระตุกและโรงทอผ้าที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานถูกทิ้งร้างไว้
ในชุมชน ครูจอยจึงขอยืมที่ดินมาตั้งไว้ที่โรงเรียน พร้อมเชิญวิทยากรมาสอนนักเรียน
แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เพราะที่กระตุกทออยาก จึงสืบเสาะจนพบว่าที่อำเภอบัว
มีการทอผ้าด้วยกี่เมือง ซึ่งทอง่ายกว่าที่กระตุก ครูจอยจึงได้ทำโครงการเสนอ
สภาวัฒนธรรมอำเภอบ่อเกลือเพื่อของบประมาณสนับสนุน เชิญวิทยากรมา
สอนให้นักเรียนฝึกทอผ้าพันคอและผ้าเช็ดหน้า เริ่มต้นจากสิ่งง่าย ๆ โดยหวังว่า
จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้า

สภาวัฒนธรรมให้งบประมาณมา 20,000 บาท เลยไปขออีกจากอำเภอบัว
เป็นที่เมืองซึ่งทอง่ายกว่า เชิญวิทยากรมาสอนเด็กทอผ้าพันคอและผ้าเช็ดหน้า
แต่ยังไม่สำเร็จ เด็กยังไม่สามารถสร้างรายได้จากการทอผ้าได้ อาจเป็นเพราะ
บริเวณนี้เป็นเพียงเปิดโล่ง น้อย ๆ ที่ไม่ได้อยู่ชุมชนวงมวกก็กระตุกที่หนึ่ง แล้วก็
วิ่งไป จนที่พังเสียหาย แต่ครูก็ไม่ท้อ พยายามทำต่อไป ประจวบเหมาะกับได้รับ
รางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ บริษัทไทยเบฟเวอเรจ จำกัด
(มหาชน) จึงให้งบประมาณสร้างโรงทอผ้า 1 โรงที่พร้อมสำหรับการเรียน
การสอนอย่างจริงจังมากขึ้น พร้อมกันนั้นครูจอยยังจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่ง

ทำโครงการสร้างอาชีพการสกรีนผ้าด้วยความร้อน และการทำไม้แขวนเสื้อจากไมยราบยักษ์ เพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่นักเรียน

“เหตุผลที่พยายามทำให้เด็กมีรายได้ เพราะเคยขาดโอกาสมาก่อน เมื่อเรามีโอกาสที่จะให้ มีโอกาสที่จะส่งเสริม หรือมีช่องทางที่จะพาเด็กไป เราก็ต้องพาเด็กไปรับโอกาสนั้นทันที”

โอกาสทดแทนคุณ

แรงบันดาลใจในการทำงานของครูจอย เกิดจากการรู้ซึ่งถึงความขาดโอกาสที่ประสบกับตัวเอง ในขณะเดียวกันก็มีแรงใจจากสามีและลูกที่สนับสนุนให้ทำงานได้เต็มที่ และแรงบันดาลใจสูงสุดคือ การได้รับโอกาสเป็นนักเรียนทุนของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดังนั้นในวาระโอกาสที่พระองค์เสด็จมาอำเภอเบกสทุกปี คือวาระโอกาสที่จะได้เข้าเฝ้าถวายรายงาน

“เราเห็นพระองค์ท่านเสด็จที่บ่อเกลือทุกปี ตั้งแต่เช้า แม้หมายำหนดการจะบอกว่ามาถึงบ่ายสามโมง แต่ไม่ใช่ ห้าโมงเย็นพระองค์ท่านยังอยู่กับเรา พระองค์ท่านเสด็จขึ้นลงศูนย์ภูฟ้า พระเสโทไหล แต่ไม่บอกว่าเหนื่อย จนนางสนองพระโอษฐ์ทูลขอให้พักก่อน พระองค์ก็ไม่เคยขอพัก ไม่เคยขอหยุด แล้วเราจะเหนื่อยหรือ เราก็ต้องไม่เหนื่อยสิ”

จากวัยเด็กที่รู้สึกว่าจะไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาจากครอบครัว แต่ครูจอยก็ไขว่คว้าหาโอกาสจนพัฒนาตัวเองมาอยู่ในจุดที่สามารถสร้างโอกาสและช่วยเหลือลูกศิษย์ได้ อีกทั้งยังมีโอกาสดูแลพ่อแม่ที่แม่ไม่ได้อยู่ใกล้ชิด แต่ก็เป็นที่พึ่งพาได้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะเป็นลูกคนเดียวที่ได้เป็นข้าราชการ พ่อแม่จึงได้ใช้สิทธิรักษาพยาบาล นอกจากนี้ครูจอยยังกู้เงินไปช่วยปลดหนี้ ธกส. ให้แม่ ช่วยทำประกันชีวิตให้น้องๆ หลานๆ เพื่อเวลาเจ็บป่วยจะได้มีเงินรักษาตัว และช่วยค่าเล่าเรียนของหลานเป็นบางครั้ง เพราะอยากกระตุ้นให้หลานๆ เรียนหนังสือ

“ถ้าไม่มีพ่อแม่ก็ไม่มีเราในวันนี้ ช่วยกู้เงินไปปลดหนี้ให้แม่ เราเป็นหนี้ไม่เป็นไร เพราะเรายังมีเงินเดือนให้เขาหักเงินเดือนไป พ่อแม่เจ็บป่วยก็ใช้สิทธิรักษาของเราได้ เราบอกแม่ว่า ไม่มีเงินให้แม่รายเดือนนะ เราสองคนสามารรยาอยู่ด้วยกันมาต้นทุนติดลบ มีหนี้ทั้งคู่ กว่าที่หนี้จะหมดก็คงอีกนาน แม่ก็บอกว่าไม่เป็นไร แค่นี้ก็ดีใจแล้ว” ครูจอยเล่าถึงท้ายด้วยรอยยิ้มเปี่ยมสุข

การแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดคือ น้ำกระท่อมและบุหรี่ยกลายเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ครูนำมาใช้ป้องกันลูกศิษย์ ด้วยการใช้น้ำกระท่อมยกรองเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจ ให้นักเรียนจับคู่บัดดี้ทำงานช่วยเหลือกันตลอดภาคเรียน ทั้งแต่งคำประพันธ์และวาดภาพประกอบ คำสำเร็จก็นำมาให้ครูดู ปรับแก้ไขจนเสร็จเป็นหนังสือเล่มเล็กพร้อมเผยแพร่ เหตุผลที่ให้เด็กจับคู่บัดดี้กันโดยอิสระ ก็เพื่อให้นักเรียนมีความสุขในการทำงาน ไม่เครียด เพราะการมีคู่คิดที่ช่วยเติมเต็มระหว่างกัน ทำให้เกิดผลงานดีๆ ที่สร้างความภาคภูมิใจกลับไปเป็นเกราะคุ้มกันไม่ให้หลงเดินทางผิด เด็กนักเรียนที่เคยสูบบุหรี่ก็เลิกสูบลกลับเข้าห้องเรียนมากขึ้น ปัญหาชู้สาวก็ลดลง กลยุทธ์นี้สร้างความภาคภูมิใจแก่นักเรียนที่มีโอกาสได้ใช้ภาษาแม่ในการเรียน อาการต่อต้านภาษาไทยจึงลดลง หันมาสนใจเรียนมากขึ้น

ครูผู้สร้างชีวิต

อรพินทร์ แสนรักษ์

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 52 (ชุมชนบ้านต้นโพ)
อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

เพราะมีคุณพ่อที่เป็นอดีตครูใหญ่เป็นแรงบันดาลใจ และเชื่อมั่นว่าการศึกษาคือทางออกที่จะช่วยให้คนในพื้นที่ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ ทำให้ครูอรพินท์ แสนรัช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 52 (ชุมชนบ้านต้นไผ่) ตำบลเมะมาวี่ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ยืนหยัดที่จะทำหน้าที่ “ครู” สอนหนังสือในบ้านเกิดที่เต็มไปด้วยบรรยากาศ ความหวาดระแวงจากความไม่ปลอดภัยในชีวิต ท่ามกลาง สถานการณ์ความรุนแรงที่ยังคุกรุ่นใน 3 จังหวัดชายแดนใต้

“พ่อเป็นผู้สร้างโรงเรียนขึ้นมาในชุมชน แล้วก็ทำหน้าที่ครูมาตั้งแต่ต้น ครูจึงได้เห็นวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ตั้งแต่ยังเด็ก เห็นความยากลำบากของเพื่อน พี่น้องในพื้นที่นี้ จึงอยากเป็นครู เพื่อช่วยสร้างโอกาสให้คนที่ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”

เคารพในวิถีความเชื่อที่แตกต่างกัน

เมื่อตั้งเป้าหมายว่าจะเป็นครู ครูอรพินท์จึงเลือกจะเรียนต่อ ปกศ. สูง วิชาเอกภาษาไทยที่วิทยาลัยครูยะลา (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา) และสอบบรรจุเข้ารับราชการครูที่โรงเรียนบ้านควนหยี อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี รับผิดชอบสอนวิชาภาษาไทยตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 แม้สถานการณ์ในขณะนั้นจะไม่รุนแรง แต่เส้นทางสายจรที่ค่อนข้างลำบาก ผู้บังคับบัญชาหวังว่า เป็นผู้หญิงตัวคนเดียวต้องเดินทางไปทำงานในโรงเรียนที่ห่างไกล ครูจึงสอนอยู่ที่โรงเรียนนี้เพียง 4 เดือนก็มาช่วยราชการที่โรงเรียนบ้านกลางสาตซึ่งอยู่ใกล้ตัว อำเภอมายอมากขึ้น

ครูอรพินท์สอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านกลางสาตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2541 หลังจากจบการศึกษาด้านการสอนภาษาไทยจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จึงได้ย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ้านศาลาสอง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เปิดสอนถึงขั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีความตั้งใจที่จะใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาลูกศิษย์

“คนที่นี่ใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน ถ้าไม่รู้ภาษาไทย ถ้ามว่าอยู่ได้ไหม ก็อยู่ได้ แต่ไม่สะดวกนักหากต้องติดต่อกับหน่วยงานราชการ และจะลำบากมากขึ้นเมื่อต้องออกไปพบเจอโลกภายนอก”

แต่ความตั้งใจที่จะสอนภาษาไทยให้ลูกศิษย์ ก็ได้รับการต่อต้านจากศิษย์บางคนที่ไม่ค่อยชอบใจนักที่ครูคนใหม่นับถือศาสนาพุทธ ครูอรพินท์จึงต้องหาวิธีเข้าหานักเรียนด้วยการพูดคุยสร้างความสนิทสนม ไว้วางใจ ก่อนจะค่อยๆ บูรณาการความรู้ภาษาไทยกับวิถีมุสลิมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนผ่านเรื่องราวของวรรณคดีไทย โดยให้นักเรียนได้ศึกษาเปรียบเทียบวิถีการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ระหว่างมุสลิมกับพุทธ เช่น การทักทายด้วยการสลามของชาวมุสลิม กับการกราบไหว้ของชาวพุทธ

การแสดงออกซึ่งความเคารพในวิถีความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละศาสนาพิสูจน์ความจริงใจของครู และการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาไทยของครูสามารถสร้างศรัทธาให้ลูกศิษย์หันมาสนใจเรียนได้ นักเรียนคนไหนที่เรียนอ่อนครูก็สอนเสริมให้ สื่อที่ใช้มีตั้งแต่การทอเบทอาชยาน เป็ดยูทูบให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการใช้ภาษาไทย ทำให้ลูกศิษย์มีพัฒนาการในการใช้ภาษาไทยดีขึ้น กลุ่มเด็กที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ก็เริ่มอ่านได้เขียนเป็นกลุ่มกลางๆ ขึ้นไปครูก็สร้างแรงจูงใจด้วยการส่งประกวดการใช้ภาษาไทยทั้งการเขียนเรียงความ การทออาชยาน การคัดไทย ฯลฯ ในเวทีต่างๆ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ลูกศิษย์

ใช้ทร้อยกรองเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจ

กระทั่งปี พ.ศ. 2548 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เริ่มคุกรุ่น วันหนึ่งมีผู้หวังดีมากระซิบบอกให้ครูระวงค์ตัว ครูจึงขอย้ายออกจากพื้นที่มาช่วยราชการที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 52 (ชุมชนบ้านตันไผ่) ตำบลเมาะมาวี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสเป็นเวลา 1 ปี ก่อนที่จะได้ตำแหน่งถาวรในปีถัดไป ครูอรพินห์ต้องเริ่มต้นสร้างสายสัมพันธ์ใหม่กับนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นมุสลิม 100 เปอร์เซ็นต์ และครูส่วนใหญ่ก็เป็นมุสลิม

แม้ว่าจะย้ายมาสอนในโรงเรียนแห่งใหม่ ก็เชื่อว่าจะหนีจากสถานการณ์ความรุนแรงพ้น ณ ที่นี้ ครูพบเหตุการณ์ความรุนแรงอยู่เนืองๆ เช่น มีการยิงคนบนรถประจำทางบริเวณหน้าโรงเรียน มีการฆ่าแล้วเผาเจ้าหน้าทีติดตั้งโทรศัพท์ถึง 3 คน ในบริเวณใกล้เคียงโรงเรียนชนิดที่คนที่อยู่ในโรงเรียนยังได้กลิ่นศพ มีการโยนระเบิดไปบนท้องถนน ฯลฯ แต่เหตุการณ์ที่ใกล้ตัวมากที่สุดคือ เหตุการณ์วางระเบิดที่ประตูโรงเรียน ซึ่งเป็นจุดที่ครูลงจากรถยนต์

ที่สามี่ขับมาส่ง เพียงแค่ชั่วเสี้ยววนาที่ที่ครูเดินผ่าน โชคดีที่ระเบิดไม่ทำงาน ทหารเข้ามาเก็บกู้ได้ทัน แม้จะเจอเหตุการณ์ระทึกขวัญ แต่ครูยืนยันจะอยู่ที่นี้ต่อ เพราะคิดว่าย้ายไปที่ไหนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ก็เหมือนกัน

เมื่อคิดว่าจะตั้งหลักปักฐานที่นี่ ครูอรพินห์จึงต้องทำความรู้จักพื้นที่เพื่อหาทางช่วยเหลือได้ถูกจุด จนพบว่าตำบลเกาะมาวี่เป็นชุมชนใหญ่ ชาวบ้านฐานะค่อนข้างยากจน ในพื้นที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่มีที่ทำกิน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง บางครอบครัวสมาชิกวัยแรงงานต้องออกไปรับจ้างต่างถิ่น บางครอบครัวไปไกลถึงประเทศมาเลเซียก็มี หรือบางครอบครัวพ่อแม่เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เด็กส่วนใหญ่ต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายหรือญาติพี่น้อง ความไม่พร้อมดังกล่าวทำให้เด็กบางคนไม่ได้เรียนหนังสือ หรือคนที่ได้เรียนก็เสี่ยงที่จะออกกลางคัน ส่งผลต่อการใช้ชีวิตที่อาจจะทำให้หลงผิดไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในพื้นที่

การแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดคือ น้ำกระเทียมและบุหรี่ จึงกลายเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ครูนำมาใช้ป้องกันลูกศิษย์ ใช้บทร้อยกรองเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจ ให้นักเรียนจับคู่บัดดี้ทำงานช่วยเหลือกันตลอดภาคเรียน

“ให้แต่งกลอนสุภาพ กาพย์ยานี 11 บทดอกสร้อย ทั้ง 3 ระดับชั้นคือ ม.1 ม.2 ม.3 โดยไม่ได้ทำเฉพาะเรื่องยาเสพติด แต่ทำเรื่องสุขภาวะด้วย เช่น เรื่องการจรรยาบรรณเพราะเด็กถูกรถชนบ่อย หรือเรื่องอาหารการกินเพราะเห็นว่าเด็กขาดสารอาหาร และเรื่องชู้สาว โดยให้เด็กจับคู่แต่งคำประพันธ์และวาดภาพประกอบร่วมกันสังเกตเห็นว่าเขาจะมีความสุขมากที่ได้ทำ ทำเสร็จก็นำมาให้ครูดู และปรับแก้ไขจนเสร็จเป็นหนังสือเล่มเล็ก พร้อมเผยแพร่”

เหตุผลที่ให้นักเรียนจับคู่บัดดี้กันโดยอิสระ ก็เพื่อให้นักเรียนมีความสุขในการทำงาน ไม่เครียด เพราะการมีคู่คิดที่ช่วยเติมเต็มระหว่างกันทำให้เกิดผลงานดี ๆ ที่สร้างความภาคภูมิใจกลับไปเป็นเกราะคุ้มกันไม่ให้หลงเดินทางผิด ซึ่งครูสังเกตเห็นว่า เด็กนักเรียนที่เคยสูบบุหรี่ก็เลิกสูบกลับเข้าห้องเรียนมากขึ้น ปัญหาชู้สาวก็ลดลง

นอกจากการให้เขียนบทร้อยกรองแล้ว ครูยังให้นักเรียนดูคลิปต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ขู่สาว จราจร การกินอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เพื่อสร้างแรงเสริม เพิ่มแรงต้านจนปัญหาคลี่คลายลง

ครูอรพินที่ให้อิสระในการแต่งร้อยกรองแก่นักเรียน จึงเกิดผลงานที่ผสมผสานการใช้ภาษามลายูถิ่นกับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น

“กระเอ๋ยกระท่อม	แม่ไปย่อมแต่พิชร้ายเสียจริงหนา
เอาไปต้มดื่มกินขึ้นชีวา	แต่อาจบ้าถึงตายได้เหมือนกัน
ซุกคนเดียวเที่ยวเร่ร่อน	เป็นคนจรมีล่อช่างน่าขัน
มีชีวิตไร้ค่าไปวันวัน	กระท่อมนั่นร้ายนักจักหักหลักเอ๋ย”

*ซุกอ = หัวเราะ *มีลอ = บ้า

กลยุทธ์นี้สร้างความภาคภูมิใจแก่นักเรียนที่มีโอกาสใช้ภาษาแม่ในการเรียน การต่อต้านภาษาไทยจึงลดลง หันมาสนใจเรียนมากขึ้น

ถามว่า กลัวไหม หากตอบว่าไม่กลัว คือพูดไม่จริง มันกลายเป็น
ความเคยชินเพราะบ้านเราอยู่ที่นี้ วิถีชีวิตเราเป็นเช่นนี้ เราต้องอยู่
กับมันให้ได้ คิดว่าจะอยู่ที่นี้จนเกษียณ เราสร้างอะไรหลายอย่าง
ไว้ที่นี่ และที่นี้ก็สร้างให้เราเติบโตด้วย ให้คนอื่นได้รู้จักครูอรพินท์
ได้เห็นผลงาน ครูรู้สึกสำนึกบุญคุณของโรงเรียนนี้ คนที่นี้
จึงคิดว่าจะพัฒนาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 52 ต่อไป
ถ้าไม่มีอะไรที่เลื้อมากว่าเรา ก็ไม่ขอย้ายไปไหน

ภูมิใจที่เด็กสื่อสารภาษาไทยได้

ในระหว่างที่นักเรียนจับคู่ทำงาน ครูเองก็มีบัดดี้คือ ทหารที่คอยดูแล
ความปลอดภัยในชีวิตอย่างใกล้ชิด เวลาสอนจะมีทหารมานั่งอยู่หน้าห้องเรียน
2 คน เมื่อสถานการณ์คลี่คลายลงก็จะขยับนั่งห่างออกไป แต่ก็ยังคอยจับตามอง
ดูตลอดว่า ใครมาหาครูหรือมาทำอะไรบ้าง

“การสอน 1 คาบ ทุกๆ 15 นาทีครูต้องลุกขึ้นมายืนที่ประตู ดูว่ามี
เหตุการณ์อะไรผิดปกติไหม เป็นหลักปฏิบัติที่เราต้องระวังตัวอยู่ตลอดเวลา
บางครั้งพักกลางวันก็ต้องนำอาหารมาทานในห้องทำงาน พร้อมทั้งคอยสังเกต
ว่ามีใครแปลกหน้าเข้ามาทำอะไรที่ไหนบ้าง”

นอกจากงานสอนแล้ว ครูอรพินท์ยังทำหน้าที่รักษาการแทนผู้อำนวยการ
โรงเรียน ดูแลครูคนอื่น ๆ ด้วย ท่ามกลางบรรยากาศของความหวาดระแวง
นับเป็นโชคดีที่โรงเรียนมีชุมชนเป็นรั้วคุ้มกันสร้างความมั่นใจอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็น
ผลจากสายสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีเครือข่ายผู้ปกครอง
นักเรียนอาสาช่วยดูแลโรงเรียน จัดเวรเฝ้ารับนักเรียนวันละ 2 คน ตลอดจน
ช่วยอำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยบริเวณหน้าโรงเรียนทุกเช้า
ทั้งคอยสอดส่องหากพบสิ่งผิดปกติก็จะแจ้งคณะครูหรือเจ้าหน้าที่ทันที

“ถามว่า กลัวไหม หากตอบว่าไม่กลัวคือ พูดไม่จริง มันกลายเป็นความเคยชินเพราะบ้านเราอยู่ที่นี้ วิถีชีวิตเราเป็นเช่นนี้ เราต้องอยู่กับมันให้ได้ คิดว่าจะอยู่ที่นี้จนเกษียณ เราสร้างอะไรหลายอย่างไว้ที่นี่ และที่นี่ก็สร้างให้เราเติบโตด้วย ให้คนอื่นได้รู้จักครูอรพินท์ ได้เห็นผลงาน ครูรู้สึกสำนึกบุญคุณของโรงเรียนนี้ คนที่นี่ จึงคิดว่าจะพัฒนาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 52 ต่อไป ถ้าไม่มีอะไรที่เลือบ่ากว่าแรง ก็ไม่ขอย้ายไปไหน”

ครูอรพินท์บอกว่า แรงใจสำคัญที่ทำให้ครูอยู่ทำหน้าที่ครูในพื้นที่เสี่ยง คือ ความภาคภูมิใจในบทบาทความเป็นครู ภูมิใจมากที่ทำให้เด็กมุสลิมมีศักยภาพในการใช้ภาษาไทย จากเด็กมุสลิมที่ท่องบทอาขยานไม่ได้ เขียนกลอนไม่เป็น ก็สามารถทำได้ นี่คือการภูมิใจที่สุดในความเป็นครู อย่างน้อยเราก็ช่วยให้เขาสามารถใช้ชีวิตได้เหมือนคนในภูมิภาคอื่นๆ เวลาใครมาถามเขา ไม่ต้องแอบ ไม่ต้องหลบหน้า หลบตา วันนี้เขาสามารถยืนขีดหน้าสื่อสารภาษาไทยกับคนอื่นได้แม้กระทั่งเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ก็สื่อสารได้ เป็นที่พึงของครอบครัวเรื่องการติดต่อหน่วยงานราชการได้

วิธีการบริหารดูแลของครูอรพินท์ในฐานะผู้บริหาร ที่ใช้ใจต่อใจ ทำตัวเป็นกันเอง ปฏิบัติตัวเสมอครูท่านอื่น เพราะแม้จะสวมหัวโขนเป็นทั้งครูและรักษาการผู้อำนวยการ แต่ครูอรพินท์ก็ยังรับงานสอนเท่ากับครูคนอื่นๆ พร้อมทั้งสนับสนุนบรรยากาศของการทำงานเป็นทีม ไม่แบ่งแยก มีความเสมอภาค เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ครูทุกคนได้แสดงความสามารถในเรื่องที่ถนัด

ต้องเป็นครูทั้งชีวิตและจิตใจ

นอกจากแรงใจจากการที่ลูกศิษย์ได้ดีแล้ว การได้รับสนับสนุนจากสำนักงานเขตการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะมูลนิธิไทยรัฐ ที่หนุนเสริมเรื่องการพัฒนาวิชาชีพ งบประมาณในการสร้างอาคารทุนการศึกษา อาหารกลางวัน อุปกรณ์ต่างๆ เป็นแรงหนุนที่ทำให้ครูสามารถพัฒนาโรงเรียนได้เป็นอย่างดี บวกกับวิธีการบริหารดูแลของครูอรพินท์ ในฐานะผู้บริหาร ที่ใช้ใจต่อใจ ทำตัวเป็นกันเอง ปฏิบัติตัวเสมอครูท่านอื่น เพราะแม้จะสวมหัวโขนเป็นทั้งครูและรักษาการผู้อำนวยการ แต่ครูอรพินท์ก็ยังรับงานสอนเท่ากับครูคนอื่นๆ พร้อมทั้งสนับสนุนบรรยากาศของการทำงานเป็นทีม ไม่แบ่งแยก มีความเสมอภาค เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ครูทุกคนได้แสดงความสามารถในเรื่องที่ถนัด สามารถรวมพลังการมีส่วนร่วมของคณะครูจนได้รับเลือกให้เป็นต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยา รุ่นที่ 2 ของมูลนิธิไทยรัฐ ซึ่งมีการนิเทศติดตามเป็นระยะๆ

“เด็กนักเรียน 350 คน ครู 32 คน ที่โรงเรียนสอนทั้งวิชาสามัญและอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น โดยจัดสรรเวลาสอนคละชั่วโหม่ง เช่น คาบนี้ภาษาไทย คาบต่อไปอัลกุรอาน หรือภาษาอาหรับ เราไม่ได้แบ่งว่า เข้าเป็นสามัญ บ่ายเป็นศาสนา บางครั้งเราต้องลดชั่วโหม่งเรียนสำหรับบางวิชาที่สามารถบูรณาการได้ เช่น วิชาศิลปะก็บูรณาการกับพละ หรือสุขศึกษา เพื่อแบ่งเวลาให้สำหรับการสอนศาสนาอิสลาม ตั้งแต่ ป.1 - ม.3 เวลาในการเรียนการสอนจึงค่อนข้างแน่น”

นอกจากรางวัลครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รุ่นที่ 9 (ปี พ.ศ. 2560) ครูอรพินท์ยังได้รับรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรี ประจำปี พ.ศ. 2558 ระดับครูยิ่งคุณ และรางวัลอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งครูสะท้อนว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ได้รับรางวัลนั้น เกิดจากการที่ครูทุ่มเท จริงใจ จริงจังกับงาน มีความรับผิดชอบ และสร้างผลงานด้านการสอน จนกระทั่งลูกศิษย์ประสบความสำเร็จ

“สิ่งสำคัญที่คนเป็นครูต้องมีคือ สามัญสำนึกของความเป็นครู เพราะคำว่าครู ตีวงได้กว้างมาก สำหรับตนเองคิดว่า เมื่อเราเป็นครูแล้วเราต้องทำให้เหมาะสมกับความเป็นครู เมื่อเราทำตรงนี้ได้สิ่งต่างๆ ก็จะตามมาเอง **ต้องเป็นครูทั้งชีวิตและจิตใจ** อยู่บ้านก็เป็นครูด้วย เมื่อลูกศิษย์มีปัญหา เขาสามารถโทรมาปรึกษาได้ตลอด 24 ชั่วโมง ไลน์ถาม ครูก็จะรีบตอบทันที เพราะถ้าเราไม่ได้รับโทรศัพท์เขาเราก็ไม่รู้ว่าเขาจะมีปัญหามากน้อยแค่ไหน แต่ถ้าเราได้รับโทรศัพท์ ไม่ว่าปัญหาเล็กปัญหาน้อยเราก็ต้องช่วยเขา”

สำหรับอนาคตภายภาคหน้า ครูอรพินท์ยืนยันว่า จะทำสิ่งที่ทำอยู่ให้ดีที่สุด เพราะยังอยากเห็นลูกศิษย์จบไปแล้วมีงานทำ แล้วก็กลับมาช่วยพัฒนาน้องๆ ในเรื่องภาษาไทย และเรื่องอื่นๆ โดยปัจจุบันมีลูกศิษย์หลายคนที่ยื่นจบแล้วกลับมาเป็นครูภาษาไทย ซึ่งล้วนแต่ระลึกว่า เพราะมีครูอรพินท์เขาเหล่านั้นจึงมีอนาคตที่ดีในวันนี้

คณะทำงาน

ครูที่มากกว่าครู

บทเรียนการทำงาน

ครูเจ้าฟ้ากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
รุ่นที่ 8-9

ดำเนินการโดย

ISBN

พิมพ์ครั้งแรก

จำนวนพิมพ์

สงวนลิขสิทธิ์

มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

978-616-8000-22-9

พฤษภาคม 2561

1,000 เล่ม

มูลนิธิสยามกัมมาจล

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

สำนักงานใหญ่ อาคาร Plaza East เลขที่ 19 ถนนรัชดาภิเษก
แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ 0 - 2937 - 9901 - 7 โทรสาร 0 - 2937 - 9900

ที่ปรึกษา

คุณปิยาภรณ์ มั่นทะจิตร

คุณบุษกร ตรีสวัสดิ์

คุณวัชรมงคล เบญจธนะฉัตร

บรรณาธิการ

คุณรัตนา กิติกร

คุณรณชัย ไตรรักษาสกุล

จัดทำเนื้อหา ออกแบบ

และควบคุมการผลิต

บริษัท คิดค้นคว้าว จำกัด

57/357 หมู่ 1 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11110

โทรศัพท์ 0 - 2270 - 1350

e-mail : kidkonkwa@gmail.com

พิมพ์ที่

บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด